

**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ
NEKTY 05755 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASI
(TRANSKRİPSİYONLU METİN-İNCELEME)**

Ruken ÖNAL

**Ağustos-2024
BATMAN**

**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ
NEKTY 05755 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASI
(TRANSKRİPSİYONLU METİN-İNCELEME)**

Ruken ÖNAL

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Zahir SÜSLÜ**

**Ağustos-2024
BATMAN**

TEZ KABUL VE ONAYI

Ruken ÖNAL tarafından hazırlanan “İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Neky 05755 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)” adlı tez çalışması 29/08/2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Dr. Öğr. Üyesi Cumhur ÜN

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Zahir SÜSLÜ

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Mesut ALGÜL

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Murat ÖTER
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Ruken ÖNAL

Tarih: 29/08/2024

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ NEKTY 05755
NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASI (TRANSKRİPSİYONLU METİN-
İNCELEME)**

Ruken ÖNAL

**Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı**

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Zahir SÜSLÜ

2024, 126 Sayfa

Jüri

Danışman Dr. Öğr. Üyesi Zahir SÜSLÜ

Başkan Dr. Öğr. Üyesi Cumhur ÜN

Dr. Öğr. Üyesi Mesut ALGÜL

Yazma eserler kütüphanelerinde ve şahsi kütüphanelerde yer alan muhtelif eserler içerisinde mecmua metinleri önemli yer tutmaktadır. Mecmua kelime anlamı olarak Arapça “cem” kökünden gelir ve “bir araya toplanmış nesne” demektir. Mecmua ile aşağı yukarı benzer anlamda olan bazı kavramlar vardır. Bunlara “cönk, sefine, kırkambar, keşkül, külliyyât” gibi adlar verilmektedir. Edebî anlamda mecmualar için; farklı şairlere ait metinlerin bir araya getirildiği eserler denebilir.

Mecmualar üzerine çok farklı tasnifler yapılmışsa da, manzum-mensur, şekil, tür ayrımı yapılmaksızın edebî niteliğe haiz her mecmua edebiyatın konusu olabilir. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi “NEKTY 5755” numarada kayıtlı şiir mecmuası da edebiyatla ilgisi olan manzum ve kısmen mensur, içerisinde gazel, kıt’a, nazm, beyit gibi klasik Türk edebiyatı ve türkû, şarkı, koşma, manî, semâî gibi halk edebiyatı nazım şekilleri olan 35 varaklık bir mecmuadır.

19. yüzyılda tertip edilen mecmuanın mürettebi bilinmemektedir. Klasik ve halk edebiyatı ürünlerini muhteva eden mecmua, edebî olması yanında içindeki mensur metinlerde tarihî ve dinî birçok bilgiyi muhtevîdir.

Mecmua günümüz harflerine aktarıldıktan sonra içerisindeki şiirlerin hangi yüzyıllara ve kimlere ait olduğu tespit edilmiştir. Şiirlerden daha önce çalışılmış olanlar, mecmuadaki ile karşılaştırılarak farklılıkları ortaya konmuştur. Bu farklılıklar dipnotlarda belirtilmiştir. Çok sayıda şiirin çalışmalarda olmaması, mecmuayı önemli kılmış ve bu sayede birçok şiir, edebiyat dünyasının ve edebiyatseverlerin istifadesine sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat, Mecmua, Şarkı, Türkû, Şiir.

ABSTRACT

MS THESIS

ISTANBUL UNIVERSITY RARE WORKS LIBRARY NEKTY 05755
REGISTERED POETRY MAGAZINE (TRANSCRIPTED TEXT-ANALYSIS)

Ruken ÖNAL

Batman University Graduate Education Institute

Turkish Literature and Language Department of Science

Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Zahir SÜSLÜ

2024, 126 Pages

Jury

Advisor Dr. Öğr. Üyesi Zahir Süslü

Member Title Dr. Öğr. Üyesi Cumhur ÜN

Member Title Dr. Öğr. Üyesi Mesut ALGÜL

Among the various works in manuscript libraries and personal libraries, mecmua texts have an important place. The word mecmua comes from the Arabic root “cem” and means “an object gathered together”. There are some concepts that have a similar meaning to mecmua. These are called “conk, sefine, kırkambar, keşköl, külliyyât”. In the literary sense, mecmuas can be called works that bring together texts from different poets.

Although there are many different classifications made on journals, any journal with a literary quality can be the subject of literature, regardless of verse-prose, form, or genre. The poetry journal registered at Istanbul University Rare Works Library under the number “NEKTY 5755” is a 35-leaf journal that contains poetry and partly prose related to literature, including classical Turkish literature such as ghazal, stanza, verse, couplet, and folk literature verse forms such as türkü, şarkı, koşma, mani, semâî.

The editor of the magazine, which was compiled in the 19th century, is unknown. The magazine, which contains classical and folk literature products, contains a lot of historical and religious information in its prose texts, as well as being literary.

After the journal was transcribed into today's letters, it was determined which centuries and to whom the poems in it belonged. The poems that had been studied before were compared with those in the journal and their differences were revealed. These differences were indicated in the footnotes. The fact that many poems were not in the studies made the journal important and thanks to this, many poems were presented to the benefit of the literary world and literature lovers.

Keywords: Literature, Mecmua, Poem, Song, Turkish song.

ÖN SÖZ

Şairlerin divanları ve şuara tezkirelerinden sonra Osmanlı şiiri hakkında en önemli kaynaklardan olan şiir mecmuaları, dönemin edebî atmosferini ve şiir zevkini göstermesi bakımından önemli kaynaklardan biridir. İçerisindeki farklı edebî türler, farklı nazım şekilleri, dua, ayet, hadis vb. dinî metinler, tarihî metinler, faydalı bilgiler mecmuaları zengin kılan niteliklerdir. Mürettibin edebî zevkine göre şekillenen mecmualar, aynı zamanda tertip edildiği dönemin sosyal, siyasî, tarihî, manevî havasını vermesi açısından kıymetlidir. Yine birçok şairin divanında yer almayan şiirlerin mecmualarda yer alması mecmuaları önemli kılan bir başka etkidir. Bu minvalde tez çalışmasında, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi “Nekty 05755” numarada kayıtlı şiir mecmuasının transkripsiyonlu metni ve incelemesi yapılmıştır.

Tez, Giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Girişte mecmuanın tanımı, tarihsel gelişimi, şekil ve içerik özellikleri, tasnifi, araştırmanın amacı ve öneminden bahsedilmiştir.

Birinci bölümde çalışmaya konu olan mecmuanın fizikî ve içerik tavsifi ortaya konmuştur. Mecmuada yer alan şiirlerin şairleri tespit edilmiştir. Şairleri tespit edilen şiirler başka çalışmalarda yer almışsa, metin kısmında, mecmua ile çalışmadaki farklılıklar tespit edilmiş ve bunlar dipnotta gösterilmiştir. Mecmuadaki şiirlerin hangi yüzyılda yazıldığı, nazım şekilleri ve nazım türleri tespit edilmiştir. Mecmuada hangi nazım şeklinden kaç tane olduğu gibi bilgilerin tümü ayrıca tablolarda verilmiştir.

İkinci bölümde mecmuadaki şiirler transkribe edilmiştir. Başka çalışmalarda yer alan şiirlerin mecmuadaki şiirlerden farkları dipnotlarda gösterilmiştir.

Mecmua, eğitim düzeyi vasat altı olan mürettip tarafından tertip edildiği için, mecmuada hemen her satırda imla hataları mevcuttur. Bu hataların tashihinin dipnotlarda gösterilmesi, çalışmanın maksadına mani olacağı için, söz konusu hatalardan bazıları, örnek olması bakımından metinden önce gösterilmiştir. Metindeki tüm yazım hataları olması gerektiği gibi transkribe edilmiştir.

Çalışmada elde edilen veriler, klasik Türk edebiyatı alanında çalışma yapacaklara kaynak teşkil etmektedir.

Çalışmanın başından sonuna kadar tecrübesinden istifade ettiğim kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Zahir SÜSLÜ’ye, Tez Savunmasında bilgilerinden istifade ettiğim aynı zamanda tezin eksik yanlarının tamamlanması için görüşlerini paylaşan değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Cumhur ÜN ve Dr. Öğr. Üyesi Mesut ALGÜL’e ve yine tez sürecinde

bana yardımcı olan yüksek lisans sınıf arkadaşım Orhan TOKAT'a teşekkürü borç bilirim.

Ruken ÖNAL
BATMAN-2024

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Mecmuanın Tanımı	1
1.2. Tarihsel Süreç İçerisinde Mecmuanın Gelişimi.....	2
1.3. Mecmuaların Tasnifi.....	3
2. BİRİNCİ BÖLÜM: NEKTY 05755 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASININ İNCELENMESİ	6
2.1. Mecmuanın Fiziksel Tavsifi	6
2.2. Mürettibin Kimliği	9
2.3. Mecmuanın İçerik Tavsifi	11
2.3.1. Mecmuadaki Şairler, Yaşadıkları Yüzyıllar ve Şiir Sayıları	12
2.3.2. Mahlası-Şairi Bilinen ve Bilinmeyen Şiirler	14
2.3.3. Mecmuada Yer Alan Nazım Şekilleri.....	15
2.3.3.1. Gazel	15
2.3.3.2. Kasidelerdeki Berceste Beyitler.....	16
2.3.3.3. Kıt'a	18
2.3.3.4. Türkü.....	19
2.3.3.5. Şarkı	23
2.3.3.6. Semâî	24
2.3.3.7. Müfred	26
2.3.3.8. Muamma	26
2.3.3.9. Murabba	26
2.3.3.10. Nazm.....	27
2.3.3.11. Lügaz	27
2.3.4. Mecmuada Kullanılan Vezinler	27
2.4. Mecmuanın İmlâ Hususiyetleri.....	28
2.5. Mecmuadaki Şiirlerin Şairlerin Divanlardaki Şiirleri ile Karşılaştırılması	34
2.5.1. Şairlerin Divanlarında Bulunup Mecmuada Bulunmayan Kısımları.....	34
2.5.1.1. Beyit/Bend Eksiklikleri.....	34
2.5.1.2. Mecmuada Bulunup Divanda ve Diğer Çalışmalarda Bulunmayan Kısımlar	34
3. İKİNCİ BÖLÜM: METİN	36
3.1. Metnin Kuruluşunda İzlenen Yöntem.....	36

3.2. Transkripsiyon Sistemi	38
3.3. Trankripsiyonlu Metin	39
4. SONUÇ	120
KAYNAKLAR	122
ÖZGEÇMİŞ	126

KISALTMALAR

ADS.	Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü
ASD.	Atalar Sözü Destanı
AMH.	Azîz Mahmûd Hüdâyî
a.g.e.	Adı Geçen Eser
bkz.	Bakınız
c.	Cilt
C.	Cönk
CMM.	Cezayir Millî Müzesi
D.	Divan
DİB	Diyanet İşleri Başkanlığı
G.	Gazel
GA	Gaste Arşivi
Haz.	Hazırlayan
H.z.	Hazreti
HMME	Hisarcıklızâde Mes'ûd Mecnû'a-i Eş'âr
HD.	Haşmet Divanı
h.	Hicri
K.	Kaside
k.	Kıt'a
M.	Makale
m.	Miladi
MESTAP.	Mecmuların Sistematik Tasnifi Projesi
No.	Numara
s.	Sayfa
ss.	Sayfa Sayıları
S.	Semai
Ş.	Şarkı
T.	Türkü
TEES	Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü
THŞ	Türk Halk Şiiri
TDVİA.	Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri
VMMS.	Vahid Meftuni'nin Mora Sefaretnamesi
Yay.	Yayınları
yy.	Yüzyıl

1. GİRİŞ

1.1. Mecmuanın Tanımı

Kökü cem‘ olan ve “farklı yerlerdeki şeyleri bir araya getirmek, toplamak” anlamındaki “mecnû” kelimesinden¹ gelen “mecnû‘a”, toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, kitap ve dergi anlamına gelmektedir.² Mecnû‘a ile aynı kökten olan “mecâmî‘, mecma‘, câmi‘” ve -yalnız Osmanlı Türkçesi’nde- cüzdan, defter ve de cerîde isimleri mecnû‘a anlamında kullanılmıştır.³ Kütüphanelerin yazma eserler kataloglarına bakıldığı zaman mecmu, mecma, cami, mecami gibi kullanımlara daha çok hadis, fıkıh, fetva konulu eserlerin isimlerinde rastlanıldığı görülecektir.

Bir edebiyat terimi olarak mecmua, klasik edebiyat döneminde seçme şiir ve yazıların yer aldığı elle yazılmış defterlere verilen addır.⁴ Genel itibariyle mecmualar bir veya birden fazla yazar ya da şaire ait çeşitli şekillerdeki farklı konuların yer aldığı şiirlerden oluşan derleme kitaplardır.⁵ Mecmualar, derleyenin/yazarın daha çok edebî zevkine göre şekillenmiştir. Mecmuadaki edebî değer aynı zamanda dönemin de edebî zevkini yansıtmaları açısından kıymetlidir. Konu; edebî, dinî, sosyal, tarihî, toplumsal vb. olabilir. Mecmuaların bir kısmı manzum iken bir kısmı mensurdur. Bazı manzum mecmualar içinde az da olsa mensur kısımlar mevcuttur. Bu mensur kısımlar genellikle dua, ilaç, hadis gibi faydalı bilgileri muhtevîdir. Klasik dönem edebiyatı için önemli mecmualar, şiirlerden oluşan mecmualardır. Özellikle divanlarda yer almayan şiirlerin mevcudiyeti mecmuayı değerli kılan en önemli niteliktir. Mecmuaları, şairlerin edebî kişiliklerinin ortaya çıkarılması açısından divan ve tezkirelerden sonraki en önemli kaynaklar arasında göstermek yerinde olur. Zaten yazma eser kütüphanelerinde ve şahsi kütüphanelerde yer alan muhtelif eserler içerisinde mecmua metinleri önemli yer tutmaktadır.

¹ “Şuradan buradan birikmiş nesneye denir, ne kadar şey-i vâhid gibi cem‘ olunmamış ise de”, *el-Okyânûsu'l-Basît fî Tercemeti'l-Kâmûsi'l-Muhît*, “mecnû” (Erişim 15 Temmuz 2023).

² Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, (Ankara: Doğu Yayınevi, 1960), “mecnû‘a”, 711.; “Toplanılıp biriktirilmiş ve tanzîm ve tertîb edilmiş şeyler hey‘eti”, Şemseddin Sami, *Kâmûs-i Türkî*, (İstanbul: Çağrı Yayınları, 2005), “mecnû‘a”, 14/1293; “Toplanarak tertîb ve tanzîm edilmiş şeylerin hepsi. Seçilmiş yazılardan meydana getirilen kitap. Dergi.” Ahmet Doğan, *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, (Ankara: Akçağ Yay., 1995), “mecnû‘a”, 319.

³ Mustafa İsmet Uzun, “mecnua”, *TDVİA*, (Erişim 15 Temmuz 2023).

⁴ Ahmet Mermer-Neslihan Koç Keskin, *Eski Türk Edebiyatı Terimler Sözlüğü* (Ankara: Akçağ Yayınları, 2005), 66.

⁵ Uzun, “mecnua”.

1.2. Tarihsel Süreç İçerisinde Mecmuanın Gelişimi

İslâm kültüründe, Hz. Peygamber'in hadis yazımına izin vermesiyle birlikte, bazı sahâbîlerin Hz. Peygamber'den duyduklarını, kendi seçim ve ihtiyaçlarına göre mecmua tertip etme anlayışı içerisinde bir araya getirmişlerdir. Böylelikle hadis literatüründe sahîfe, cüz ve kitap adıyla anılan ilk derlemeler doğmuştur.⁶ Bu dönemden itibaren hadis, fıkıh, fetvalar derlenerek eserlere “mecmu, cami, mecami” gibi isimler verilmişken, Cahiliye devrinin ünlü yedi şairlerinin kasidelerini toplayan günümüzün antolojisi sayılacak derlemeler “müntehabât, muhtârât” ismini almıştır. Önceden divan kelimesinin şiir mecmuası anlamında kullanıldığı da bilinmektedir.⁷ Bütün bu bilgiler, mecmua niteliği gösteren birçok eserin başka isimlerle müsemma olduğunu göstermektedir.

Mecmuaların türlerine göre bazı tertip ve şekillere kavuşarak Araplar, Farslar ve Türkler arasında rağbet bulup farklı bir gelişim göstermesi ve çeşitli ilim dallarında müstakil bir telif türü özelliği kazanması ilk örneklerinin ortaya çıkışından birkaç asır sonra gerçekleşmiştir. Not defterinden meydana gelen özel mecmualar için böyle bir tanımın belirlenmesi zor görünmekle birlikte 16. yy.'ın başından itibaren muhtelif yapılar gösteren mecmuaların sayılarında artış gözlenmektedir.⁸

Aslında mecmua, tam ve kısaltılmış metinleri bir araya getiren, farklı stil ve türde yazıları birleştiren ve muhtelif konuları kapsayan bir türken, 15. yy.'ın başlarında yeni bir tür kitap olarak görülmeye başlamış, saray merkezli kitap üretimi olarak öne çıkmaya başlamıştır.⁹

Daha çok Osmanlı ve İran sahasında rağbet gören özel mecmualar, kullanılan malzemeden mecmuanın tutuluş şekline kadar kendine özgü bir alan oluşturmuştur.

Pek çoğu el kitabı mahiyetinde olup derleyicisi bilinenler olduğu kadar derleyicisi bilinmeyenlerin çoğunlukta olduğu bir tür olma özelliği gösteren mecmualar, Osmanlı dünyasında yaygınlaşmış ve çeşitli ilim dallarına ayrılmıştır.¹⁰ Osmanlı sahasındaki

⁶ Uzun, “mecmua”.

⁷ Ebû Temmâm'ın eserinin “Dîvânü'l-ḥamâse” adıyla tanınması bu ifadeye örnektir. Geniş bilgi için bkz. Uzun, “mecmua”.

⁸ İlk vakıf kitap listelerinden başlayarak Kanuni Sultan Süleyman devrine ait “Defterü'l- Kütüp” ve II. Abdülhamit devrinde hazırlandıkları için “Devr-i Hamidi Defterleri” denilen kataloglar mecmûat başlığı altında ele alınmıştır. Bir çeşit seçme eser olan bu defterin yazarları ve yazıldıkları tarihler çoğu zaman bilinmemektedir. Geniş bilgi için bkz. Uzun, “mecmua”.

⁹ Hatice Aynur vd., *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII: Mecmua Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı* (İstanbul: Turkuaz Yayınları, 2012), 455.

¹⁰ Kitap yapımı yöntemi ile ele alınan mecmualar İslam coğrafyasında özellikle Yezd, İsfahan, Herat ve Şiraz'da bir sanat geleneğini oluşturmuştur. İslam coğrafyasındaki kültürleri sebepli ve sebetsiz bir araya

mecmualar konu itibariyle daha çok edebiyatla ilgilidir. Divan edebiyatı nazım şekillerinin ağırlıkta olduğu mecmular; gazel, kaside, musammat vs. bunlardandır. Ancak fıkıh, tefsir, kelam, hadis, dua, tasavvuf gibi dinî ilimler; simya, reml, sihir, falcılık gibi eski batıl ilimler ve musikî sanat dalları üzerine derlenmiş mecmualar da epeyce fazladır.

1.3. Mecmuaların Tasnifi

Mecmuaların farklı alanları kapsayan içeriği ve farklı biçimsel özelliği sebebiyle, mecmualar üzerine bir tasnif çalışmasının yapılmasını zorunlu hale getirmiştir. İlk tasnif çalışması Agâh Sırrı Levend ile başlamış, Günay Kut, Mehmet Gürbüz ve Atabey Kılıç ile devam etmiştir. Agâh Sırrı Levend'in mecmualar üzerine tasnif çalışması şu şekildedir:

1. Nazire mecmuaları
2. Meraklılarca toplanmış, antoloji özelliği taşıyan seçme şiir mecmuaları
- 3.Çeşitli konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar
4. Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar
5. Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar.¹¹

Günay Kut'un mecmua sınıflandırması şu şekildedir:

1. Nazire mecmuaları
2. Seçme şiir mecmuaları
3. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya getirilmesi ile oluşturulan mecmualar
4. Karışık, yani manzum ve mensur veya farklı dillerle yazılmış parçalardan oluşan mecmualar
5. Derleyeni belli mecmualar (Ömer bin Mezid, Mecmuatu'n-Nezair; Eğirdirli Hacı Kemal, Camiu'n-Nezair; Edirneli Nazmi, Mecmau'n-Nezair; Pervane Bey Mecmuası; Budinli Hisali, Metaliu'n-Nezair).¹²

Mehmet Gürbüz'ün şiir mecmuaları konusundaki tasnifi şu şekildedir:

getiren mecmualar dış görünüşleri ve muhtevaları ile ayrı bir değer taşırlar. Geniş bilgi için bkz. Uzun, "mecmua".

¹¹Agah Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi* (Ankara: TTK Yayınları, 2008), 166-167.

¹² Günay Kut, "Mecmua", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler*, (İstanbul: Dergah, 1986), 6/170.

1. Şiirlerin şekil özelliklerine göre oluşturulan şiir mecmuaları
2. Şiirlerin konularına göre oluşturan (tematik) şiir mecmuaları
3. Nazire mecmuaları
4. Şairlerin aidiyeti/mensubiyeti esasına göre hazırlanan şiir mecmuaları
5. Bir mensubiyet ilişkisi gözetmeksizin belirli şairlerin divanlarını/şiirlerini bir araya getirmeyi amaçlayan mecmualar.¹³

Atabey Kılıç ise mecmua tasnifini ilk tasniflere göre daha detaylandırarak oluşturmuştur:

A. Cilt ve Tertip Durumuna Göre Mecmualar

1. Cönkler
2. Mecmualar
 - 2.1. Tertip durumuna göre mecmualar
 - a. Mürettep mecmualar
 - b. Gayr-ı mürettep mecmualar
 - 2.2. Mürettip durumuna göre mecmualar
 - a. Mürettibi bilinen mecmualar
 - b. Mürettibi bilinmeyen mecmualar
 - 2.3. Aynı zümreye mensup şairlerin eserlerinin toplandığı mecmualar (Fasih Dede Mecmuası, Mevlevî-Melamî Şairler)

B. Şekil Bakımından Mecmualar

1. Manzum metin mecmuaları (gazel, kaside, nazire, muamma mecmuaları, manzum lügat mecmuaları, ilahi mecmuaları, çeşitleri mesnevilerden seçkileri barındıran mecmualar, divan mecmuaları, güfte mecmuaları, müstezad, tarih, musammat, kıta ve rubai mecmuaları)

2. Mensur metin mecmuaları (lügaz, fetva, tefsir, şerh, sakk mecmuaları, mekân tasvirlerini içeren mecmualar, münşeât mecmuaları)

3. Karışık (manzum ve mensur) mecmualar (fevayid ve eşar mecmuaları)

C. Dil Bakımından Mecmualar (Arapça, Farsça, Türkçe ve çok dilli mecmualar)

D. Muhteva Bakımından Mecmualar

1. Dinî mecmualar (dua, hutbe, hadis, feraiz mecmuaları)
2. Tasavvufî mecmualar (Mecmua-i Bektaşîyye)

¹³ Gürbüz, Mehmet. "Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi" Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkamarı. Hatice Aynur vd. Mecmûa Tasnifine Dair, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII. (İstanbul: Turkuaz Yayınları, 2012), 97-113.

3. İlm-i nûcum/fal ve remil mecmuaları
4. Hikâye/Latife, hezel ve hiciv mecmuaları
5. Edviye mecmuaları
6. Musikî mecmuaları
7. Hat ve kitabet mecmuaları

E. Şahısların Tertip Ettiği veya Şahıslar İçin Tertip Edilen Mecmualar.¹⁴

Mestap Projesi ile mecmua çalışmalarına farklı bir bakış açısı getiren Fatih Köksal'ın mecmua tasnifi ayrıca önem arz etmektedir. Köksal, mecmuaları; şiir mecmuaları ve diğer mecmualar olmak üzere iki başlıkta ele almaktadır. Kütüphanelerde kaside, mesnevi, gazel vb. nazım şekli ya da naat, ilahiyat vb. nazım türü fark etmeksizin şiir formatındaki tüm mecmuaları, şiir mecmuaları olarak kabul etmiştir.¹⁵

Yukarıda adı geçen ve ayrıca tarafımızdan bahsedilmeyen kimselerin mecmualar üzerine oluşturdukları farklı tasnifler, şüphesiz ki şahısların araştırabildikleri kadar veya ulaşabildikleri mecmualar adedince yapmış oldukları tasniflerdir. Ayrıntılı tasnifler kadar dar tasnifler de mecmualar konusunda çalışma yapacaklar için kıymetli değerlendirmelerdir. Ayrıca mecmualar üzerine çalışmaların artmasıyla birlikte, ismi konmuş tasnifler haricinde yeni tasniflerin ortaya çıkabileceği de göz ardı edilmemelidir.

Mecmuaları değerli kılan, şair veya şiir zevki olan mürettepler tarafından tertip edilen eserler olmaları ve mecmuaların yazıldıkları dönemle ilgili önemli ipuçları vermeleridir. Mecmualarda diğer kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairlere ve onların şiirlerine rastlanması mecmuayı değerli kılan bir başka özelliktir.

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde "NEKTY 05755" numarada yer alan mecmua, tasnif açısından hem manzum hem mensur formatta; şarkı, türkü, beyit vb. şekilsel özelliklerin olduğu, ayrıca faydalı bilgileri havî, derleyicinin zevkine mahsus genel olarak edebî kısmen tarihi bir mecmuadır.

¹⁴ Atabey Kılıç, *Mecmûa Tasnifine Dair*, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, haz. Hatice Aynur vd. (İstanbul: Turkuaz Yayınları, İstanbul. 2012), 81-95.

¹⁵ M. Fatih Köksal, *"Şiir Mecmualarının önemi ve Mecmuaların Sistemati Tasnifi Projesi" Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, (İstanbul: Kesit Yayınları, 2012)

2. BİRİNCİ BÖLÜM: NEKTY 05755 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASININ İNCELENMESİ

2.1. Mecmuanın Fiziksel Tavsifi

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi “NEKTY 05755” numarada “Mecmua-i Eş’ar” adıyla kayıtlı eser 33 varaktır. Nuhudi cilt içindeki eser, 1b-33b varakları arasındadır. Her varak farklı satır sayısına sahiptir. Dış kapaklara merkezi yaldızlı Barok üslupta müzehhep motif işlenmiş, sert meşin kaplı mukavva ile ciltlenmiştir. İç kapaklar soyut ebru motifi ile kaplanmıştır. Eserin yapısal bütünlüğü korunmuştur. Fizikî bakımdan oldukça iyi durumda olan eserin tamamı aynı kâğıttan oluşmaktadır. Sayfalar incelendiğinde bazı sayfaların tamamen boş bırakıldığı görülmektedir. İlk iki varak ve son üç varak boştur. 33b’de kırmızı mürekkeple derleyenin “İşbu bin iki yüz yetmiş yedi senesi mah-ı Zilhicce-i şerifin gurreinde tahrir olunup tekemmül olmuştur” notu ile mecmuanın istinsah tarihi düşürülmüştür. Müstensih belli değildir. Yine 15b-16a’da Kandiye Kalesi’ndeki hazine ve cephanesinin verildiği tarih, Zilhicce h. 1077 (Mayıs m. 1667) senesidir. Bu tarihte mürettibin ordu içinde görevli olduğu anlaşılmaktadır. H. 1077 (m. 1667) senesi aynı zamanda mecmuanın da en erken tertip tarihidir. Ancak mecmuanın mürettibinin kim olduğu da belli değildir.

Arşiv Numarası:	Nekty 05755
Bulunduğu Yer:	İstanbul Nadir Eserler Kütüphanesi
Eser Adı:	Mecmua-i Eş’ar
Cilt Özelliği:	Nuhudi meşin.
Yazı:	Başlıklar surh (kırmızı) mürekkepli, harekeli nesih hat
Varak:	33+1
Sütun:	Muhtelif
Satır:	Muhtelif
Ebat:	185 x 120
Derleyeni:	Belli değil
İstinsah Tarihi:	1277/1861

Mecmuanın ilk nazım şekli:

DESTĀN-I ZİLLU'LLĀH

- 1 Zıllu'llāh-ı 'ālem ġazāya bindi evliyālar itdi ikrār öñünce
Şadr-ı a'zam ġayret kılıcını kuşandı itdi bir şecā'at ızhār öñünce
- 2 Her ġazāya fermān itdi zıllu'llāh çıkıp hezār olduk fī-sebīli'llāh
'Ālimler çağrışur "naşrun min-Allāhi" ħabībi sancagı enşar öñünce
- 3 Yüz sürdük Hāḡḡa eyledik meded senden kerem senden yā Rabbenā
Yigirmi sekiz biñ ħāfızı "innā feteĥnā" okur cān u dilden her bār öñünce
- 4 Piyāde olmuşdur bunca şulāḡlar yalvarırım Hāḡḡa geḡsin dilekler
Yerde evliyālar gökde melekler kanaḡ açar çarkı devrān öñünce
- 5 Manşıb şāḡibleri begler paşalar atbaşı berāber bile aşalar
Dalġalanup deryā gibi coşalar zār-ı hezār külli ḡullar öñünce
- 6 Çarkacı yazarlar yigidin ħāşın Bārī ḡabūl ider anuñ du'āsın
Ṭopḡular çekmede ṭop arabasın bunca yol açıcı bender öñünce
- 7 Erenler evliyālar ḡonup göḡmede ḡāzī dindārlar ḡanlar saçmada
Cephāneciler cephānesin çekmede kuşatdı silāḡı tekrār öñünce
- 8 Erenler evliyālar yüzün kıbleye döndi Hāḡḡa niyāz idüp secdeye indi
Ḳaraca Aḡmed Sultān aşlana bindi yılandan ḡamçısı pī-mār öñünce
- 9 Erenler evliyālar didiler belī kılıc ḡabzasına sündüler 'Alī
Tañrınıñ aşlanı Ḥazret-i 'Alī buyurdu Ḥaydar-ı Kerrār öñünce
- 10 Elli biñ dem Urum erleri ṭoḡşan biñ Ḥorāsānıñ begleri
Sultān Ḥacī Bektāş Velī yürütdi bir cānsız dīvār öñünce
- 11 Bu ġazānıñ fethin yazsın 'ālimler 'ālimler 'āleme döksün raḡamlar

Yürüsün hâtem-i altun ‘âlemlere çekilsin sancağlar tolar önünce

- 12 Söndürme çerağı şem‘a yanmada kırk biñ derviş var döner semâda
Başı koltuğında cuğus sönmede şem‘-i re’is Monlâ Hünkâr önünce
- 13 Gide gide bulduk ‘üryânı turyânı çağırdılar ‘Abdü’l-Ğâdir Geylânî
Mısır iklîminde şâhı sulţânı Seyyid Aḥmed gibi edîb az önünce
- 14 ‘Üryân turyân düşdi burâka nâmeler yazıldı şâm-ile şarka
Bunca ırāk bunca firāk bunca ehl-i hâtır tîmâr önünce
- 15 **Ğalbiyâ**¹⁶ dir bu yerleriñ ḥarâbı bir zamân yaşlanalım taşı türâbı
Şehîdlere şunsam da kevşer şarâb yürütdi sâķiler ebrâr önünce

Mecmuanın son nazım şekli:

MÜFRED

- 1 Efendim hõr bakma ḥaķıķat yâr olana
Merḥamet lâzımdır derde giriftâr olana

Mecmua, bu müfred beyitle son bulmuştur. Burdan sonra, mürettip veya mürettepten başka biri tarafından nestalik yazı ile Hz. Ali ile ilgili mensur bir metin (34a), bir nazm (34b) ve murabbanın bir bendini (34b) yazılmıştır. Nazm ve murabba bendi şu şekildedir:

BEYİT [NAZM]

- 1 Nice bir şabr ideyim şabr ile Eyyûb miyem
Nice bir gözyaşı dökem hicr ile Ya‘ķûb miyem
- 2 Anarşam senden düşe terk etmedi beni ğamım
Bilmem o ğamıñ gözine maḥbûb miyem

¹⁶ 18. yüzyılda nefesleri ile meşhur Bektaşî şairidir. Bakınız: *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, “Kalbî Çelebi” (Erişim 19 Aralık 2023).

[MURABBA]

1. Būs iden la‘l-i lebin söyle feraḥ bulmaz mı
Şimdicek öpsem uşûl-ile olmaz mı
Ben izinsiz şarılup nāfile söz işidemem
Lîkin öyle kavî va‘d ile dönüp boş gidemem

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi “NEKTY 05755” numaradaki mecmua, klasik edebiyatın muhteva ve şekil itibariyle garip ve sıra dışı örneklerini bir araya toplayan bir özellik göstermektedir. Mecmuada yer alan şiirler 33 varak olup mecmuanın 1b-33b varakları arasında muhtelif nazım şekilleri; Türkçeden başka Arapça yazılmış mensur parçalar ile şiir ve edebiyatla ilgisi olmayan bazı kayıtlar mevcuttur.

Yazı, mecmuanın başında ve sonlarına doğru çok az bir kısımda nestalik, geri kalan tüm varaklarda harekeli nesih hattır. Siyah mürekkeple yazılan mecmuada derleyici söz başlarıyla birlikte metin içerisinde mensur ve manzum parçaların başlıklarını ve dikkat çekmek istediği yerleri surh (kırmızı) mürekkeple yazmıştır.

Çoğu mecmuada olduğu gibi İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi “Nekty 05755” numarada kayıtlı şiir mecmuasında da satır sayısı, sütun sayısı, kenar cetvelleri belirli bir düzen göstermemektedir. Bazı sayfalar beyitlerle doluyken bazı sayfalarda türkû, semai, şarkı, ilahi, gazel ve kıta nazım şekilleri bulunmaktadır. Bazı sayfalar ise tamamen boş bırakılmıştır¹⁷. 2b-3b’de aşk macunu, 15b-16a’da Kandiye Kalesi’nin fethi için elde bulunan hazine ve cephane bilgisi detaylı bir şekilde verilmiştir. 19a-19b’de musikî makamlarının listesi yer almaktadır. 19b’de Farsça ay adları ve bu aylardaki gün sayıları verilmiştir. 20a-20b’de kafiyeli tekerlemeler verilmiştir. 21a’da Arapça dua yer almaktadır. Mecmuadaki şiirler ve mensur metinler alışılmadık ve sıradışı olması yönüyle dikkat çekmektedir.

2.2. Mürettibin Kimliği

Her mecmuanın kendine mahsus bir tertibi vardır. Tertibe yön veren mürettibin/derleyenin edebî zevkidir. Bazı mecmualar bir kişi tarafından tertip edilirken bazı mecmualar birden fazla kişi tarafından tertip edilmiş olabilir. Yazı hattının hiç

¹⁷ İlk 2 varak ve 35a-38a arası tamamen boştur.

değişmemiş ve baştan sona devam eden imla yanlışlarının aynı karakterde olması, tezin konusu olan mecmuanın bir elden istinsah edildiğinin göstergesidir.

Mecmuanın istinsah tarihi: “İşbu bin iki yüz yetmiş yedi senesi mah-ı Zilhicce-i şerifin gurreinde tahrir olunup tekemmül olmuştur.” Notundan anlaşıldığı üzere h. 1277/ m. 1861’dir. Yine 15b-16a varaklarda: “Girid cezîresinde ‘asâkir-i İslâm ile şadr-ı a‘zâm hazretleri, Kandiye Kâl‘ası metrisine işbu biñ yetmiş yedi senesi Zilhicce’niñ gurreinde (m. 1667-Mayıs 25) Cum‘a gicesi metriste harc olunan hazîne ve cebhâne beyân olunur[.] İşâret olunmuştur.” şeklinde yer alan Kandiye Kalesi’indeki cephane ve hazine bilgilerinin verildiği tarih, h. 1077/ m. 1667 senesidir. Ancak mecmuada m. 1667 senesinden sonra birkaç şaire ait şiir mevcuttur. Bu duruma göre iki ihtimal ortaya çıkmıştır. İlk ihtimal, mecmuanın iki mürettibi olabileceği; ikinci ihtimalse mecmuanın 15b-16a varaklarındaki bilginin mürettip tarafından başka bir yerden aynı şekilde kopyalanmış olabileceğidir. İlk ihtimale göre mürettip, Kandiye Kalesi’ne katılmış ordu içinde imtiyaz sahibi bir yeniçeridir. İkinci ihtimalle göre mürettibin şahsiyeti hakkında bilgi edinmek daha güçtür. Bu konuda kesin bir yargıya varmak mümkün değildir.

Mecmuanın mürettibi ve müstensihî hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Mecmua içindeki manzum ve mensur parçaların seçiminden yola çıkarak mürettibin ve müstensihînin edebî zevki ve hayat görüşü hakkında birtakım bilgilere ulaşmak mümkün olabilir.

Nesih ve çok az nestalik hatla ve siyah mürekkeple yazılan nüshada, müstensih manzum-mensur parçalarda dikkat çekmek istediği durumların üstünü surh (kırmızı) mürekkeple çizmiş,¹⁸ yine şiirlerin başlıklarını da surh mürekkeple yazmıştır.

Mecmuanın başındaki 1b varakta, Alevî-Bektaşî pirlerinin meziyetlerini ve özelliklerini anlatan “Destân-ı Zillu’llâh” başlıklı bir şiir yer almaktadır. 2b’de “Tertûb-i ‘Âşık Ma‘cûnı” başlıklı 11 satırlık mensur bir aşk ilacı, 7b’de “Edhem Hüseyn Fâhîr Şah” başlığıyla çeşitli rakamlardan oluşan ancak ne anlama geldiği çözilemeyen notlar yer almaktadır.

1b’de Alevî/Bektaşî önderlerinin özelliklerinin anlatıldığı şiir göz önünde bulundurulduğunda mürettipin veya müstensihînin meşrepçe bu dergâha yakın olduğu anlaşılabılır. Mürettipin mecmuada sıklıkla türkû, şarkı ve semailere yer vermesi, müfred ve beyitlerin de genellikle âşıkane olması, onun sanat zevkini ve yaşantısını ortaya koymuştur.

¹⁸ 7b’de: “Edhem Hüseyn Fâhîr Şah” başlıklı notun altındaki sayısal verilerin üstü çizilmiştir.

Mecmuanın başından sonuna kadar basit imla hatalarıyla dolu olduğu göz önünde bulundurulduğunda, mürettibin veya müstensihinin orta seviye bir eğitim gördüğü söylenebilir.

2.3. Mecmuanın İçerik Tavsifi

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi “NEKTY 05755” numarada kayıtlı mecmuanın, divan ve diğer edebî türlerde görülen bir tertip esası yoktur. Mecmuanın daha çok derleyen ve ya müstensihinin edebî zevkine ve bulunduğu dönemin şartlarına göre oluşturulduğu gözlemlenmektedir.

Mecmuaların önemli bir özelliği, belirli bir konuda yazıldığı gibi birden çok konuda da yazılmış manzum ve mensur eserler olmalarıdır. Mecmuaların bir diğer önemli özelliği de derleme kitaplar olmaları ve yıllar içerisinde yapılan eklemelerle zengin bir edebî kaynak özelliği taşımalarıdır.

Çalışmaya konu olan mecmua içerisinde; çoğunlukla Gevherî, Emîrî, Nâ’ilî, Süleyman Nahîfî, Baba Tahir, Kemalpaşa-zâde, Rüşdî, Levnî, Âşık Ömer, Kayıkçı Kul Mustafa gibi 16-18. yüzyıl arasındaki şairlerin şiirleri yer almaktadır.

Mecmuada en dikkat çeken şair, Gevherî’dir. Gevherî’ye ait 3 şiire yer verilmiştir. Şükrü Elçin’in neşrinde¹⁹ Gevherî’ye ait 945, Harid Fedai cöngünde²⁰ 54 olmak üzere toplam 999 adet şiir vardır. Mecmuada Gevherî’ye ait olup, başka bir yerde tespit edilemeyen 1 şiirle birlikte Gevherî’ye ait şiir sayısı 1000’e ulaşmıştır.

Mecmuada 11a’daki şiir (semai), Elçin neşrinin 465. sayfasında ve 646 numaralı şiir olarak, aynı zamanda aynı neşrin 503. sayfasında 700 numaralı şiir olarak geçmektedir. Bu şiirin 3. dörtlüğünde geçen “bir o yandan bir bu yandan” nakaratlı şiir, Gevherî Divanı ve Fedai cöngünde yer almamaktadır. Mecmuada kayıtlı olan 3. dörtlük:

Güzel bize teşrîf kıldı
Derünüm diyâr güşâd oldu
Dilber geldi engel oldu
Bir o yandan bir bu yandan (11a)

¹⁹ Şükrü Elçin, Gevherî Divanı. (Ankara : Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1998), 465-503.

²⁰ Yakup Karasoy, vd. “Gevherî Divanı’na Katkılar”. DergiPark/42 (31 Temmuz 2024), 1-22.

Yine mecmuada 12a-12b’de yer alan ve beş bentten oluşan aşağıdaki şiir, Elçin neşrinde 470. sayfa ve 654. sırada bulunmaktadır:

Didim dilber şarılalım

Didi öldüririm gelme

Bu şiirde mecmua ve Elçin neşri arasında küçük farklılıklar mevcuttur.

Elçin neşrinde ve Fedai cöngünde yer almayıp mecmuada 5b varakta yer alan “yeter” redifli türkünün ilk beyiti şudur:

Şagol yārim sevmez iseñ ben seni sevdigim yeter

Geçüp selām virmez iseñ gül yüzün gördigim yeter

Mecmuada en sık kullanılan nazım şekli türkü olmakla birlikte semaî, gazel, kıt’a, şarkı, ilahi, nazım ve müfred gibi nazım şekilleri de yer almaktadır. Çoğunlukla Türkçe şiirlerin yer aldığı mecmuada nadir de olsa Arapça ibareler, ayetler ve dualar vardır (19a, 21a, 22a, 34a varakları).

13-19. yüzyıl şairlerinin şiirlerini içeren mecmuada kısmen Eski Anadolu Türkçesinin dil hususiyetleri görülmektedir. Mecmuada genel olarak imla bozuk olup fazlaca yazım yanlışları ve harf eksiklikleri görülmektedir.

2.3.1. Mecmuadaki Şairler, Yaşadıkları Yüzyıllar ve Şiir Sayıları

Mecmuada, hakkında yeterli bilgi bulunmayan m. 1055 yılında vefat eden Baba Tâhir-i Uryân’dan başlamak üzere 11, 12, 15, 16, 17. ve 19. yüzyıllarda yaşamış olan 24 şair tespit edilmiştir.

Tablo 2.1. Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıl ve Mecmuadaki Şiir Sayıları

Sıra	Şairin Mahlası	Yaşadığı Yüzyıl	Şiir Sayısı ve Nazım Şekli	Şiir Adedi	Şiir Numarası
1.	Baba Tâhir	11	1 Türkü	1	66
2.	Hoca Ahmed Yesevi	12	1 Beyit	1	2
3.	Tâcizâde Câfer Çelebi	15	1 Beyit	1	41
4.	Necâtî Bey	15	1 Beyit	1	117
5.	Basîrî	16	1 Beyit	1	42
6.	Azîz Mahmûd Hüdâyî	16	1 Beyit	1	33
7.	Kemalpaşazâde	16	1 Kıt'a	1	86
8.	Üsküplü İshâk Çelebi	16	1 Beyit	1	103
9.	Fuzûlî	16	1 Müfred	1	141
10.	Vecdî	16	1 Beyit	1	26
11.	Bâkî	16	1 Beyit	1	58
12.	Ubeydî	16	1 Beyit	1	105
13.	Emîrî	16	1 Türkü	1	12
14.	Gevherî	17	1 Türkü, 2 Semâî,	3	9, 22, 27
15.	Rüşdî (Edirneli)	17	Gazel	1	88
16.	Levnî	17	1 Kaside	3	89, 90, 91
17.	Âşık Ömer	17	1 İlâhi	1	126
18.	Kayıkçı Kul Mustafa	17	1 Türkü	1	10
19.	Süleyman Nahîfî	17	1 Beyit	1	28
20.	Hâce-zâde	17	1 Kıta	1	85
21.	Kalbî	17	1 Kaside	1	1
22.	Buhûrîzâde Mustafa Efendi (İtrî)	17	1 Semâî	1	68
23.	Enderunlu Vâsîf	19	1 Murabba	1	146
24.	Nâ'îlî	(?)	1 Gazel	1	16

Aşağıdaki tabloda mecmuada mahlası veya ismi bilinen şairlerin ve şiir adetlerinin yüzyıllara göre dağılımı verilmiştir. Buna göre 24 şaire ait toplam 28 şiir tespit edilmiştir.

Tablo 2.2. Yüzyıllara Göre Şairler ve Şiir Adetleri

Yaşadığı Yüzyıl	Şair Sayısı	Şairler	Şiir Adedi
11. yy	1	Baba Tâhir	1
12. yy	1	Hoca Ahmed Yesevi	1
15. yy	2	Tâcizâde Câfer Çelebi, Necâtî Bey	2
16. yy	9	Basîrî, Azîz Mahmûd Hüdâyî, Kemalpaşazâde, Üsküplü İshâk Çelebi, Fuzûlî, Vecdî, Bâkî, Ubeydî, Emîrî	9
17. yy	9	Gevherî, Rüşdî, Levnî, Âşık Ömer, Kayıkçı Kul Mustafa, Süleyman Nahîfî, Hâce-zâde, Kalbî Çelebi, Buhûrîzâde Mustafa Efendi (İtrî),	13
19. yy	1	Enderunlu Vâsîf	1
?	1	Nâ'îlî	1

2.3.2. Mahlası-Şairi Bilinen ve Bilinmeyen Şiirler

Mecmuada yer alan şiirlerde, Emîrî'nin mahlası haricinde mahlasları belirtmek için herhangi bir işaret kullanılmamıştır. Ancak bazı şiirlerde mahlas, başlık olarak verilmiştir. Bazı şiirlerde ise mahlas belirtilmemiştir. Aşağıda Tablo 3'te mahlası tespit edilen şairlerin şiirlerinin nazım şekillerine göre dağılımı yer almaktadır. Tablo 4'te ise mahlası tespit edilemeyen şairlerin şiirlerinin nazım şekillerine göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 2.3. Mahlası Olan ve Şairleri Tespit Edilen Şiirlerin Nazım Şekillerine Göre Dağılımı

Şiir Numarası	Nazım Şekli	Sayısı
9, 10, 12, 66	Türkü	4
22, 27, 68	Semâî	3
85, 86, 87	Kıt'a	3
16, 88	Gazel	2
2, 26, 31, 33, 42, 43, 58, 103, 105, 117	Beyit	10
1	Kaside	1
126	İlahi	1
146	Murabba	1
89, 90, 91	Dörtlük	3

Tablo 2.4. Mahlası Bulunmayan ve Şairleri Tespit Edilmeyen Şiirlerin Nazım Şekillerine Göre Dağılımı

Şiir Numarası	Nazım Şekli	Sayısı
6, 7, 11, 13, 15, 17, 18, 20, 23, 24, 25, 61, 125	Türkü	13
8, 21, 67, 124	Semâî	4
82	Kıt'a	1
63, 64, 65	Şarkı	3
5, 83, 123	Gazel	3
92, 93, 94, 95, 96	Kaside	5
39, 40	Koşma	2
145	Nazm	1
133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143	Müfred	11
3, 28, 29, 30, 32, 35, 36, 41, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 59, 60, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 118, 119, 120, 121, 122, 127, 128, 131, 132	Beyit	51
75, 76, 77, 78, 79, 80, 81	Beyan	7
19	İlahi	1
34, 37, 38	Mani	3
129	Muamma	1
130	Lügaz	1

Bunlardan başka 4 numarada aşk macunu reçetesi; 70, 73, 74 numaralarda dua; 72 numarada kafiyeli bir şekilde yazılmış tekerlemeler; 14, 62, 69, 71, 144 numaralarda faydalı bilgiler yer almaktadır.

2.3.3. Mecmuada Yer Alan Nazım Şekilleri

Mecmuada toplam şiir sayısı 146'dır. 16 farklı nazım biçimi yer almaktadır. Bu nazım biçimlerinden 61'i beyittir. Beyitlerden sonra en çok yer alan nazım şekli 17 adet ile türküdür. Diğer nazım şekilleri, sayılarına göre: 11 müfred, 7 beyan, 6 kaside, 7 semai, 4 kıta, 5 gazel, 3 şarkı, 3 dördlük, 3 mani, 2 ilahi, 1 muamma, 1 murabba, 1 lügaz, 1 nazmdır. Aşağıdaki tabloda mecmuada kullanılan nazım şekilleri ve sayıları belirtilmiştir.

Tablo 2.5. Mecmuada Kullanılan nazım Şekilleri ve Kullanım Sayıları

Nazım Şekli	Kullanım Sayısı
Beyan	7
Beyit	61
Dördlük	3
Gazel	5
İlahi	2
Kaside	6
Kıt'a	4
Lügaz	1
Mani	3
Muamma	1
Murabba	1
Müfred	11
Nazm	1
Semâî	7
Şarkı	3
Türkü	17

2.3.3.1. Gazel

Klasik Türk edebiyatının en fazla kullanılan nazım şekli olan gazel, beyitlerden oluşmaktadır. Mecmuada 5 gazel vardır. 2 gazelin şairi tespit edilmiştir. 3 gazel çalışmalarda ve kaynaklarda tespit edilememiştir. Nâîlî (16) başlıklı şiir, 16. yüzyıl ve 19. yüzyılda yaşamış olan Nâîlî mahlaslı şairlerin divanlarında yer almamaktadır. Nâîlî mahlaslı divanlarda ve çalışmalarda yer almayan 4 beyitlik gazelin matla beyiti şu şekildedir:

Bi-ḥamdillāh ḥaber aldım benim selvi bülendimden
Diyār-ı gurbetde ḳaldım ne gelür ğayrı elimden (G16/1)

Hisarcıklızâde Mes'ûd'un Mecmû'a-i Eş'âr'ında 7 beyit olarak yer alan 17. yüzyıl şairlerinden Edirneli Rüşdî'ye ait gazelin mecmuada yer alan iki beyiti şu şekildedir:

Nāfe-i Çîn [ü] Ḥoten turraña olmaz hem-bū
Sünbül-i cennet eger olsa ğıdā-yı āhū (G88/1)

Heves-i zülfüñ ile 'azm-ı reh-i Çîn itdim
Sana şimdengerü ey gözleri āhū yāhū (G88/2)

Diğer 3 gazelin şairi tespit edilememiştir. Şairleri tespit edilemeyen üç gazelin matla beyitleri şu şekildedir:

Bir 'aceb nāzlı 'işāret itdi baña 'Abdī Şāh
'Aḳlımı başımdan aldı kıydı baña 'Abdī Şāh (G5/1)

Kimseler yā Rab esīr-i zülf-i cānān olmasun
Kimseniñ ḥālī benim gibi perīşān olmasun (G83/1)

Dünyāda dōst bulunmaz kendine insān aḳçesiz
İnsānlıḳ eylemez insāna bir cān aḳçesiz (G123/1)

2.3.3.2. Kasidelerdeki Berceste Beyitler

Kaside; beyitlerden oluşan, eski ve uzun bir form olup Arap, Fars ve Türk şiirinde en çok kullanılan nazım şekillerinden biridir. Mecmuada kaside nazım şekli ile yazılmış 6 şiir tespit edilmiştir. 1 kasidenin şairi tespit edilmiş diğer 5 kasidenin şairi tespit edilememiştir. Kalbî mahlaslı şaire ait olan kasidenin aşağıda ilk ve son beyitleri verilmiştir:

Zıllu'llāh-ı 'ālem ğazāya bindi evliyālar itdi ikrār önünce
Şadr-ı a'zam ğayret ḳılıcını ḳuşandı itdi bir şecā'at izhār önünce (K1/1)

Şalbiyā dir bu yerleriñ ħarābı bir zamān yaşlanalım taşu tūrābı
Şehīdlere şunsam da kevşer şarāb yürütdi sākīler ebrār önünce (K1/15)

Şairleri tespit edilemeyen diğler 5 kaside “zādegān” başlığı şeklinde peş peşe sıralanmıştır. Aşağıda kasidelerin ilk ve son beyitleri verilmiştir.

İkāmēt eyleyüp ihlāşı mihrāb-ı mu‘allāda
Bütün kendüsine uydurdu yārānı **İmām**-zāde (K92/1)

Şubħa dek eyledigim āh şeb-i yeldāde
Rāh-ı ‘aşkında kulak tutmadı **bekçi**-zāde (K92/14)

Çekmesün kimse girmiş ana dünyada
Penpe-veş çarħa atar ‘ömrini **Hallāç**-zāde (K93/1)

Saħa bin hevn eyledim rev gerek tenhāda
Pek dakīk işler ider ‘āşıkā **Uncı**-zāde (K93/12)

Dilerse girmek eger kaşr-ı behişt ābāde
Göñül sarāyını yapsun **keresteci**-zāde (K94/1)

Tolusun içmege ‘uşşāk bütün āmāde
Başdı ħübānı güzellikde **kabakçı**-zāde (K94/13)

Yükledüp bār-ı ğamın hep bu dil-i nāşāde
Bizi eşek yerine koydu **semerci**-zāde (K95/1)

Zeyd-i ‘ömrü oldı henüz ‘aşkı ile üftāde
Virdi fetvāya muħabbet yine **müfti**-zāde (K95/12)

Kenenvir almak için şevke varup āzāde
Vuşlatıñ itdi muħayyer bize **şucı**-zāde (K96/1)

Tār-ı gīsūsına bend oldı dil-i üftāde
Mazhar-ı ‘aşk cünün itdi beni şeyh-zāde (K96/6)

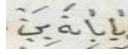
2.3.3.3. Kıt’a

Sözlükte “parça, kısım” anlamına gelen kıt’a, Arap şiirinde mana bütünlüğü taşıyan aynı vezin ve kafiyedeki beyitler topluluğu için kullanılmaktadır.²¹ Matla beyiti olmayan en az iki ve altı beyitlik nazım şeklinden oluşan kıt’alar daha çok hikmet, yergi ve felsefî içerikli şiirlerden oluşmaktadır.

Mecmuada 4 kıt’a vardır. Mecmuanın ilk kıt’asının şairi bilinmemektedir. 2 beyitten oluşan kıt’a şu şekildedir:

Koynuna girmek için ol kızınıñ
Bir koyun sā’ati olsam yāri
Eylemez fevt raķīb-i akreb
Bir daķıķa o ķamer ruķsarı (k82)

Mecmuadaki kıt’alardan biri, Hâce-zāde isimli veya mahlaslı bir şaire aittir. Hâce-zāde’ye ait 2 beyitlik kıt’aya çalışmalarda rastlanmamıştır. Kıt’anın ilk beyiti şu şekildedir:

Kim bilür kim itmeyelerdi ķatı [babana] ben
Taş doğurmadan ayıra ana ben (k85/1)

Mecmuadaki bir diğer kıt’a 16. yy.’da yaşamış olan Kemâlpaşa-zāde’ye aittir. Kemalpaşa-zāde’nin 2 beyitlik kıt’ası, Hâce-zāde’nin kıt’asına cevabdır. Kıt’anın ilk beyiti şu şekildedir:

Bildi birdür idüğün [atamdı] babana sen
Doğduğun gibi şarup şarmaladı ana sen (k86/1)

Mecmuadaki dördüncü kıt’a, şairi bilinmemektedir. 2 beyitlik kıt’anın ilk beyiti şu şekildedir:

²¹ Hasan Aksoy, “Kıta”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 26 Temmuz 2024)

Ben ‘āşık-ı maḥzūn-ı perīşānı unutma
Ben ḥaste-i miḥnet-keş-i hicrānı unutma (k87/1)

2.3.3.4. Türkü

Türkü kendine özgü bir ezgi ile söylenen hece ölçüsüyle yazılan ve zamanla anonimleşen Türk halk şiirinin de en eski nazım şekillerinden biridir. Mecmuada 17 türkü vardır. 4 türkünün şairi tespit edilmiş, 13’ünün şairi tespit edilememiştir. Mecmuada şairi bilinen/tespit edilenler Gevherî, Kayıkçı Kul Mustafa, Baba Tahir ve Emirî’’dir.

Gevherî’ye ait olup çalışmalarda olmayan 5 beyitten oluşan “yeter” redifli şiirin ilk beyiti şu şekildedir:

Şağol yârim sevmez isen ben seni sevdiğim yeter
Geçüp selâm viremez iseñ gül yüzün gördüğim yeter (T9/1)

Mecmuada yer alan ve 17.yy şairlerinden Kayıkçı Kul Mustafa’ya ait olan 4 bendlik türküdür. Türkü üzerine çalışma yapılmıştır. Türkünün ilk bendi şu şekildedir:

Uçdı gönül kuşu -vāh- hevā eyledi
Bülbül meskeninde -āh- nevā eyledi -gel-
Ayrılık dellāl vāh nidā eyledi
Yok mıdır göğsünde āh imānı tez gel²² (T10/1)

Mecmuada Emîrî mahlaslı şairin üç bentlik türküsünün ilk bendi şu şekildedir:

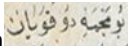
Şu karşıki dağda bir kuzı meler
Kuzınıñ figānı bağırmı deler
Eşinden ayrılan böyle mi meler
Gel kuzum ağlama meleme vazgel eşinden (T12/1)

Baba Tahir’e ait türkü, 5 benddir. Bendler üçer mısradan oluşmaktadır ve bendlerin üçüncü mısraları nakarattır. Şarkının ilk bendi şu şekildedir:

²² S. Nüzhet Ergun, *Halk Edebiyatı Antolojisi*, (İstanbul: Devlet Basımevi, 1938), s. 43.

Evleriniñ öñi dere gelir gögsün gere gere
 Başında fese göre **bağla yemeni yemeni pullu yemeni**
Gel kızum böyle şalınma sararlar seni (T66/1)

Mecmuada şairi bilinmeyen 13 türkü vardır. Bunlardan ilki, 2 bendden oluşan türküdür. Türkünün ilk bendi şu şekildedir:

Bağçenizde gül dalında amān bülbül midir şakıyan kızum amān
 Kimdir kızum seni benden şakınan şakınan amān
 Kolu kıpsın bu [mecme'î] doğuyan kızum yā hey
Kime kızum kime sen bu siyāhı qaraya amān (T6/1)

İkinci türkü, 2 bendden oluşmaktadır. 3 ve 4. mısraları nakarattır. Türkünün ilk bendi şu şekildedir:

Ne yerdeyim ne gökdeyim ne 'aqlım başımdadır
 Hiçbir yerde meylim yokdur kaşıyla gözündendir
Eger hilāf söylersem şol kıblem karşımdadır
Seni ben Mevlāya şaldım var Hudādan bul yūri (T7/1)

Üçüncü türkü 3 bendden oluşmaktadır. Türkünün her bendi 5 mısradır. İlk bend şu şekildedir:

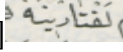
A kızum sensiz olamam
 Cānım olursam da eylenemem
 Arayup semtin bulamam -cānım-
Yāsemine gül dolaşır
İnce bele kol yaraşır kızucağım (T11/1)

Dördüncü türkü 5 bentten oluşmaktadır. Türkünün ilk bendi şu şekildedir:

Gayrı artık kāmēt-i bālādan el çekdim yeter
 Cevre mā'il dilber-i ra'nādan el çekdim yeter
 Bunca yıldır pāyimāl oldum gezüp Mecnūn gibi
 Gözleri āhū saçı Leylādan el çekdim yeter (T13/1)

Beşinci türkünün üçüncü ve dördüncü mısraları nakarattır. Beş bendden oluşan “Gürcü Kızı” isimli türkünün ilk mısrası şu şekildedir:

Āfet gibi yakma nāre taḥammül yok bu efkāra

Mā‘il oldum [eṭvārına] kurtulamam nedir cān

Āh elinden bilmem dilinden amān şarsam belinden

Dilber tezelge kuzucağım gezme āvāre (T15/1)

Altıncı türkü, beyitlerden müteşekkildir. Beş beyitlik türkünün ilk beyiti şu şekildedir:

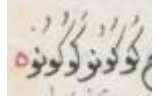
Ey benim selvi bülendim boyu boylı māh-bülendim

Gel benim kendi efendim **sen şafā geldiñ hōş geldiñ** (T17/1)

Yedinci türkünün ikinci bendinin ilk iki mısrası unutulmuş olmalıdır. 4 bendlik türkünün ilk bendi şu şekildedir:

Ben benim gönlüm ben bilmez miyem yār bilmez miyem

Dā‘imā şafādan çekmem elemi **amān hey yār amān**

Şeydā bülbul terk eylemiş yalvardım [gugunu gugunu]

Bakçesinde açılan gülden uşandım **amān hey yār** (T18/1)

Sekizinci türkü beyitlerden oluşmaktadır. Türkünün ilk beyiti şu şekildedir:

‘İnāyet kıldı şivekārım saña yalvarmağa geldim

Güzeller şāhı şultānım saña yalvarmağa geldim (T20/1)

Dokuzuncu türkü, 3 bendden oluşmaktadır: türkünün ilk bendi şu şekildedir:

Düşeli āşık-ı sevdāya n’oldı cānım bilmedim

Yetiş şol ‘aqlım başımda ey gözleri sevdiğim

Seniñ ile ey efendī zevk [ü] şafā sürdiğim

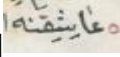
Amān felek netdim saña bize düştü ayrılık (T23/1)

Onuncu türkü 2 bendden oluşmaktadır. Türkünün ilk bendi şu şekildedir:

Düş olalı bu sevdāya başım uğradı ğavgāya
 Günde beş dürlü ferdāya amān şalār utanmaz arlanmaz
 Gel dirim gelmez yanıma amān kaştı var tatlı cānıma
 Güc ile girir koynuma hiç utanmaz arlanmaz (T24/1)

On birinci türkü 2 bendden oluşmaktadır. Türkünün ilk bendi şu şekildedir:

Olmışam bir hüsne meftūn cigerim eyledin pür-hūn -amān-

[‘Āşıkına] olmuşam mecnūn **gel efendim gel amān ‘aşkına düştüm**
A dilber baña kıyma gel

Amān dilber başın için rahm eyle genc başın için

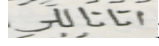
Ėudret kalemî kaşın için **gel efendim gel amān ‘aşkına düştüm**

A dilber kıyma baña gel (T25/1)

On ikinci türkü nevâ makamıyla bestelenmiş bir türküdür. 3 bendlik türkünün ilk bendi şu şekildedir:

Gece vü gündüz āh [u] zār itdigim aşlı budur

Göñlimi ĥalt itdi şimdi bir civān Fındıklılı

Bülbül [ata nallar] itdigin aşlı budur

Başını bir hōşça bağla destmāl **Fındıklılı (T61/1)**

On üçüncü türkü 4 bendden oluşmaktadır. Türkünün ilk bendi şu şekildedir:

Nedir bilmem göñül cevelān eyledi

Dillerimiz bülbül oldu söyledi

Gözlerimiz kanlı yaşlar ağladı

Hālīm kimse bilmez **andan ağlarım (T125/1)**

2.3.3.5. Şarkı

Türk edebiyatında ve Türk musikisinde ortak özelliklere sahip din dışı güfte ve besteler için kullanılan nazım şeklidir. Divan edebiyatı nazım şekilleriyle Türk musikisine ait şarkı formunda bestelenmek için yazılan manzumeler halk edebiyatındaki türkülerle beraber 17. yüzyıldan itibaren ortaya çıkmış, zamanla türküden farklılaşarak Türk edebiyatına ve musikisine özgü bir nazım şekli ve musiki formu oluşturmuştur.²³

Mecmuada Hüzzâm, Sabâ ve Hüseynî makamlarında bestelenmiş 3 şarkı bulunmaktadır. Türk musikisinde çokça rağbet gören, hüznü duygusunu veren hüzzâm makamındaki şarkı 4 bendden oluşmaktadır. Şarkının ilk bendi şu şekildedir:

Çünkü senden bir hakikat -amân- hem ‘inâyet kalmadı
Ben ‘aşkın ağlatmada dîdemde âb kalmadı
Gice gündüz hasretiñle tende râhat kalmadı
Çekeyim **hōş yârim ammâ şabra tākāt kalmadı** (Ş63/1)

Dokunaklı ve içli duyguları hissettiren Sabâ makamındaki şarkı, beyitlerle yazılmıştır. Beş beyitten oluşan şarkının ilk beyiti şu şekildedir:

Ne hâle giriftâr oldum ‘aşkınla şarardım soldum
‘Âkıbet ben seni buldum **efendim tez gelesin baña**
Sultânım kûl olayım saña (Ş64/1)

Dinleyene rahatlık ve huzur veren hüseynî makamı ile yazılan şarkı, 4 bendden oluşmaktadır. Her bend beş mısradan oluşmaktadır. Benden dördüncü ve beşinci mısraları nakarattır. Şarkının ilk bendi şu şekildedir:

Gider oldum a bir danem amân dağlar görünür
Benim cigercigim cânım amân diller delinür
Şimden sonra a bir dānem amân kande görünür
Dayanamam hasretinle amân yazıkdır baña
Ben bu dertle ölürsem amân kim ağlar baña (Ş65/1)

²³ Mustafa İsmet Uzun, “Şarkı”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (Erişim 3 Ağustos 2024).

2.3.3.6. Semâî

Sözlükte “bir kurala bağlı olmadan işitmekle öğrenilen söz” anlamına gelen semâî, halk şiirinde hecenin sekizli ölçüsü ile koşma biçiminde düzenlenen ve koşmadan sonra en çok kullanılan ve özel bir ezgi ile söylenen şiirlerdir.²⁴ Nazım birimi dördlük olmakla beraber daha çok aruz ölçüsüyle söylenen musammat semâîlerle divan biçimindeki semaîlerde beyit nazım birimi de kullanılmıştır. Bu tarz semâîlerin kafiye düzeni gazel gibidir.²⁵

Mecmuada 7 semâî vardır. Gevherî’ye ait 2 semâî ve Buhûrîzâde İtrî Efendi’ye ait 3 semâî tespit edilmiş, diğer 4 semâînin kime ait olduğu tespit edilememiştir.

Gevherî’ye ait olan 22 numaralı semâî, 4 bendden oluşmaktadır. Semâînin ilk bendi şu şekildedir:

Egil gerdânîñ öpeyim
Bir o yandan bir bu yandan
Kulağına küpe takayım
Bir o yandan bir bu yandan (S22/I)

Elçin neşrinin 465. sayfasında yer alan 646 numaralı şiir ve 503. sayfasında 700 numaralı “**Bir o yandan bir bu yandan**” nakaratlı şiirin farklı varyantına ek olarak Gevherî Divanı ve Fedai cöngünde yer almayan çalışmamızın 3. dördlüğünde yer alan bend şu şekildedir:

Güzel bize teşrîf kıldı
Derûnım diyâr güşâd oldu
Dilber geldi engel oldu
Bir o yandan bir bu yandan (S22/III)

Gevherî’ye ait 5 bendlik 27 numaralı semâînin ilk bendi şu şekildedir:

Didim dilber şarılalım
Didi öldüririm gelme
Didim öldir be-hey zâlîm
Didi var cân çekiş ölme (S27/I)

²⁴ Nurettin Albayrak, “Semâî”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (Erişim 2 Ağustos 2024).

²⁵ Albayrak, “Semâî”.

Mecmuada bu şiirin her iki mısraı başına “beyit” başlığı konmuşsa da şiir, semâidir. Dedim- Dedi türü şiir, geçmişten günümüze uzanan âşıkların koşma ve semailerdeki âşık ve sevgilinin karşılıklı söyleşmeleridir. Bu söyleyiş tarzının en güzel örneklerinden birini vermiş olan Gevherî mecmuada yer alan koşmasında dilber ile karşılıklı söyleşirken; onun gerdanını öpmek istediğini söylemiş fakat sevgiliden bu yöndeki talebine ulaşamayacağına dair cevaplar almıştır. Şiirde sevgilinin cefasını, vefasızlığını, nazını ve güzelliğini kendi dilinden söyleterek anlamı daha da kuvvetlendirmiştir.

Buhûrîzâde İtrî Efendi’ye ait 68 numaralı semâinin ilk beyiti şu şekildedir:

Geldi cânım geldi cânım geldi

Hõş geldi şafâ geldi (S68/1)

Mecmuada şairi tespit edilemeyen 4 semâi daha vardır. Bu semâîlerden ilki(8) beyitlerden oluşmaktadır. 16 beyitten oluşan semâinin ilk beyiti şu şekildedir:

Geçdi cânâ ölürsem ben bu derd [ü] miñnet-ile

Sen âsân ƙal cihânda ‘izzet [ü] devlet-ile (S8/1)

İkinci semâi de beyitlerden oluşmaktadır. 5 beyitlik semâinin ilk beyiti şu şekildedir:

Cihânîñ şâhı hûbânım sa‘âdetle şafâ geldiñ

Gõñüller tahtı sulţânım sa‘âdetle şafâ geldiñ (S21/1)

Üçüncü semâi, dörtlüklerden oluşmaktadır. 2 bendlik semâinin ilk bendi şu şekildedir:

Dil virenler saña ey şūh ‘âkıbet serden geçer

Şem‘-i hüsnün per urup pervâneler perden geçer

Mūmiyân eller ile bağlamış gümüş kemer

Vazgel ‘ömrüm bu sevdânîñ soñı hânçerden geçer (S67/1)

Dördüncü semâi, beyitlerden oluşmaktadır. 5 beyitlik semâinin ilk benyiti şu şekildedir:

Bi-ḥamdi'llāh selām aldım bugün cānānıñ ağızından
Şanasın dürlüler saçmış lebi mercānıñ ağızından (S124/1)

2.3.3.7. Müfred

Mecmuanın sonunda 11 adet müfred vardır. Bu müfredlerden 133 numarada yer alan ilk müfred şu şekildedir:

Dayanup ḥüsnine şāhım şaķın ağılatma 'āşıkı
Kıalır şanma benim 'ömrüm bu güzellik saña bākī (133)

2.3.3.8. Muamma

Mecmuada 1 adet muamma vardır. 129 numarada yer alan muamma iki beyitten oluşmaktadır. Muamma örneği şu şekildedir:

Üç 'ayın-la bir elif gelür dile
'Ārif kişi odur ki ānı bile

Üç 'ayın-la bir elif bulduķ fikir
'Alī 'Ömer 'Osmān Ebūbekir

2.3.3.9. Murabba

146 numarada tek murabba örneği olarak yer alan şiire, mecmuada “beyit” başlığı yazılmışsa da şiirin nazım şekli “murabba”dır. Enderunlu Vâsıf'a ait 5 bentten oluşan murabba, mecmuda 1 bentle yer almaktadır. Mecmuadaki bent şu şekildedir:

Būs iden la'l-i lebin söyle feraḥ bulmaz mı
Şimdicek öpsem uşul-ile olmaz mı
Ben izinsiz şarılup nāfile söz işidemem
Lâkin öyle kavī va'd ile dönüp boş gidemem

2.3.3.10. Nazm

145 numarada 1 nazm örneği yer almaktadır. Tek nazm örneği olarak mecmuada yer alan şiirin başlığı “beyit” olarak verilmişse de şiir “nazım”dır. 2 beyitten oluşan şiir şu şekildedir:

Nice bir şabr ideyim şabr ile Eyyüb miyem
Nice bir gözyaşı dökem hicr ile Ya'küb miyem

Anarşam senden düşe terk etmedi beni gamım
Bilmem o gamın gözine mahbûb miyem

2.3.3.11. Lügaz

Mecmuada 1 lügaz örneği yer almaktadır. 130 numarada yer alan şiir 2 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer alan lügaz örneği şu şekildedir:

Hak Te'âlâ cün yaratmış beş yemiş
Beşi dağı birbirini hiç görmemiş

İkisine göre doğar hem yazı kış
Üçü dağı gün yüzünü hem görmemiş

2.3.4. Mecmuada Kullanılan Vezinler

Mecmuada en çok şu 2 aruz kalıbı kullanılmıştır. Bunlardan ilki remel bahrinde Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilün (40), ikincisi hecez bahrinde Mefā' ilün/Mefā' ilün/Mefā' ilün/Mefā' ilün (24) kalıbıdır. Aşağıdaki tabloda mecmuada kullanılan bahirler, aruz vezinleri ve bu vezinlerin nazım şekillerine göre dağılımı verilmiştir:

Tablo 2.6. Mecmuada Kullanılan Aruz Kalıpları ve Nazım Şekillerine Göre Dağılımı

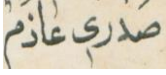
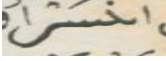
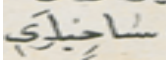
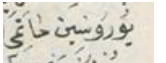
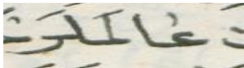
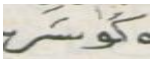
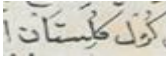
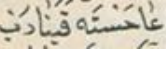
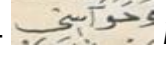
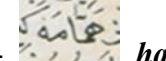
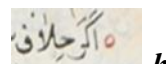
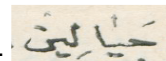
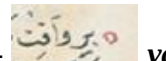
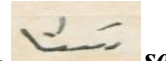
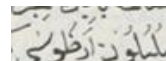
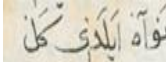
Bahirler	Vezin	Nazım Şekilleri	Sayısı
Hecez Bahri	Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün	Gazel (1), Semâî (2), Beyit (18), Kaside (1), Müfred (2),	24
	Mef'ûlû/Mefâîlû/Mefâîlû/Fe'ûlün	Beyit (3), Kıt'a (1)	4
	Mefâ'îlün/Fâ'îlâtün/Fâ'îlâtün/Fâ'	Beyan (1)	1
	Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün	Beyit (4), Beyan (1)	5
Remel Bahri	Fâ'îlâtün/Fâ'îlâtün/Fâ'îlâtün/Fâ'îlün	Gazel (3), Türkü (2), Beyit (19), Beyan (3), Kıt'a (2) İlâhi (1), Müfred (9), Şarkı (1)	40
	Fe'îlâtün(Fâ'îlâtün)/Fe'îlâtün/Fe'îlâtün /Fe'îlün(Fâ'îlün)	Kaside (5), Beyit (5), Gazel (1)	11
	Fâ'îlâtün/Fâ'îlâtün/Fâ'îlün	Muamma (1), Kıt'a (1), Beyit (1), Beyan (1),	4
	Fe'îlâtün/Mefâ'îlün/Fe'îlün	Beyit (1)	1
	Fâ'îlâtün/ Fâ'îlâtün / Müstef'îlün	Lügaz (1)	1
Recez Bahri	Müstef'îlâtün/Müstef'îlâtün/Müstef'îlâtün	Beyit (1)	1
Muzârî Bahri	Mef'ûlû/Fâîlâtû/Mefâîlû/Fâîlün	Beyit (2)	2
Hece	8+8=16'lı Hece Ölçüsü	Türkü (3)	3
	11'li Hece Ölçüsü	Türkü (1)	1
	8'li Hece Ölçüsü	Semai (1), Koşma (1)	2

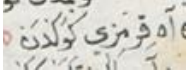
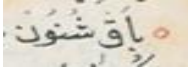
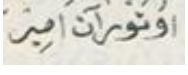
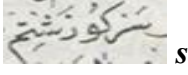
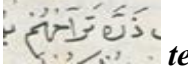
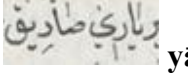
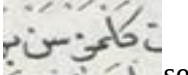
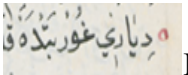
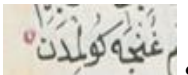
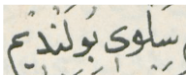
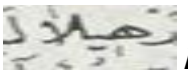
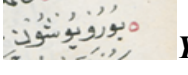
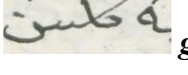
2.4. Mecmuanın İmlâ Hususiyetleri

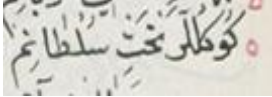
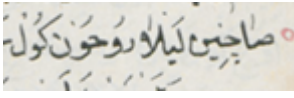
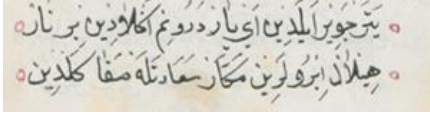
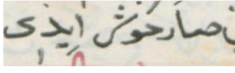
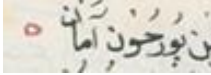
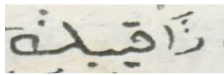
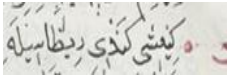
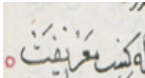
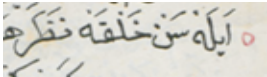
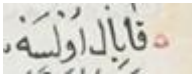
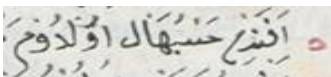
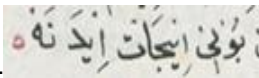
Mecmua, kütüphane kaydında yazı türü olarak nesih olarak kaydedilmiştir. Eser tür başlıkları altında başlıklandırılmış şiir ve türkülerden oluşmaktadır. Eserdeki şiir başlıkları genellikle kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır.

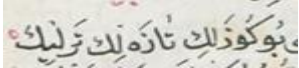
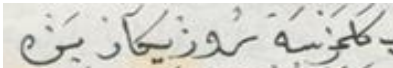
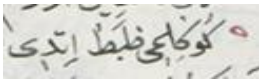
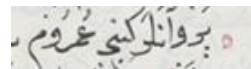
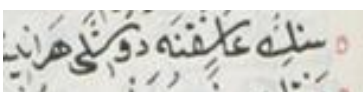
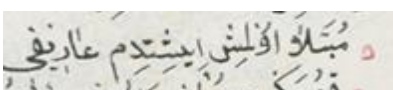
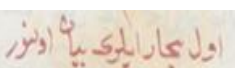
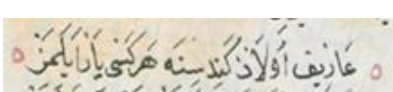
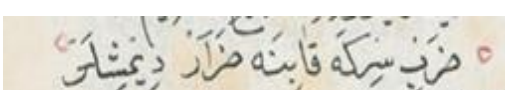
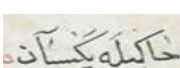
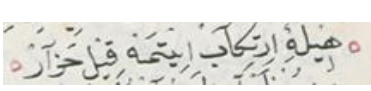
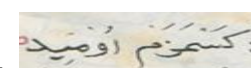
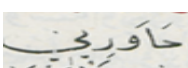
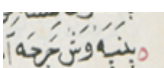
Mecmua, yaprak esasına göre baştan sona kadar Arap alfabesi rakamlarıyla numaralanmıştır. İlk iki sayfa ve son üç sayfa boş bırakılarak numaralandırılmamıştır. Zahiriye bölümünde herhangi bir tezhip çalışması yapılmamış, boş bırakılmıştır. Sayfalar incelendiğinde beş yaprak boş bırakılmıştır. Boş bırakılan yapraklar numaralandırılmamıştır.

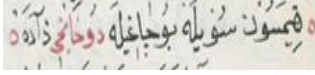
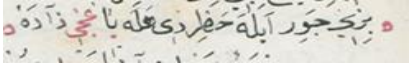
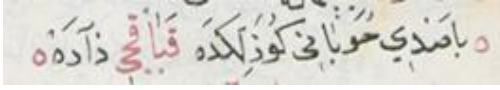
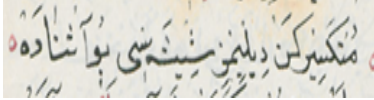
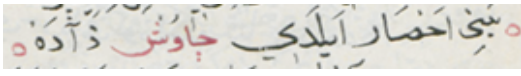
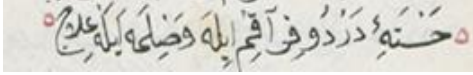
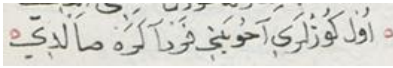
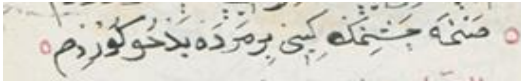
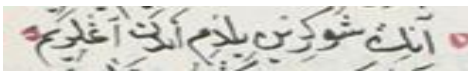
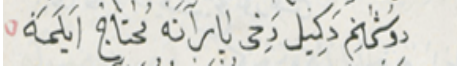
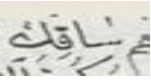
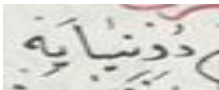
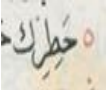
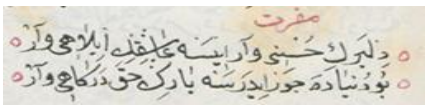
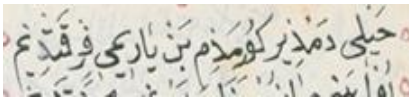
Mecmuanın imla hususiyetinde tespit edilen bazı hatalar aşağıda numaralandırılarak verilmiştir:

- 1- *şadr-ı a'zam* (1b-1) 1. Beyit
- 2- *enşar* (1b-1) 2. Beyit
- 3- *şāhibleri* (1b-1) 5. Beyit
- 4- *hātemi* (2a-1) 11. Beyit
- 5- *'alemlere* = bayrak (2a-1) 11. Beyit
- 6- *kuş* (2a-1) 15. Beyit
- 7- *gül* (2b-4) 8. Dize
- 8- *Şaṭāret* (2b/4) 17. Dize
- 9- *āheste* (3a-4) 3. Dize
- 10- *havāsi* (3a-4) 7. Dize
- 11- *ḥammāma* (3a/4) 12. Dize
- 12- *ḥilāf* (4a/7) 2. Beyit
- 13- *Ḥayālīn* (5a/1. Beyit)
- 14- *vaḳit* (5a/8) 3. Beyit
- 15- *saña* (5b/8)
- 16- *ārzūsı* (5b-9) 7. Beyit
- 17- *nevā* eyledi (6a-1. Dörtlük)

- 18- **gülden** (6a/10) 4. Dörtlük
- 19- **şunuñ** (6b/11) 3. Bent
- 20- **esir** (7a/12) 3. Dörtlük
- 21- **sergüzeştim** (7a/13) 2. Dörtlük
- 22- **terāhum** (7b/13) 3. Dörtlük
- 23- **yār-i şādık** (7b/13) 5. Dörtlük
- 24- **sen gelmezseñ** (8b/15) 3. Dörtlük
- 25- **Diyār-ı ğurbetde** (8b/16) 1. Beyit
- 26- **gülümden** (8b/16) 2. Beyit
- 27- **haṭā** çıkdıysa (8b/16) 4. Beyit
- 28- **selv-i bülendim** (9a/17) 1. Beyit
- 29- **hilāle** (9a/17) 2. Beyit
- 30- **Yürüyüşüñ** (9a/17) 3. Beyit
- 31- **gelseñ** (10a/19) 3. Bent
- 32- **rakīb** (10a/19) 4. Bent
- 33- **hūblarına** (10b/20) 2. Beyit

- 34- **tahtu** (10b/21) 1. Beyit
- 35- **ruhuñ gül** (11b/21) 3. Beyit
- 36- **eyledin / Hilāl** (10b/21) 4. Beyit
- 37- **hatrim** (11b/24) 3. Beyit
- 38- **sarhōş idi** (11b/24) 4. Beyit
- 39- **pür-hūn** (12a/25) 1. Beyit
- 40- **raq̃biñ** (13a/30) 3. Beyit
- 41- **rızāsıyla** (13a/31) 4. beyit
- 42- **haberdār** (13a/32) 5. Beyit
- 43- **ma rifet** (13a/35) 8. Beyit
- 44- **Eylesen** (13b/42) 7. Beyit
- 45- **Kābil** (14a/46) 3. Beyit
- 46- **hasbihāl oldum** (14a/49) 6. Beyit
- 47- **īcād** (14b/52) 1. beyit

- 48- **güzellik** tazelik **terlik** (14b/53) 2. Beyit
- 49- **rūzigār** (14b/56) 5. Beyit
- 50- **zabı** (15a/61) 6. Beyit
- 51- **ömrüm** (16b/63) 2. Dörtlük
- 52- **aşkına** (16b/63) 4. Dörtlük
- 53- **ārifi** (18b/67) 2. Dörtlük
- 54- **bahār** (19b/71)
- 55- **Ārif** (21b/81) 4. beyit
- 56- **göl** (21b/83) 2. Beyit
- 57- **zarar** (22b/89) 1. Dörtlük
- 58- **hāk**-ile yeksān (24a/91) 2. Dörtlük
- 59- **Hile / hāzer** (24b/91) 5. Dörtlük
- 60 - **ümīd** (24b/91) 7. Dörtlük
- 61- **hāverīyi** (25b/92) 10. Beyit
- 62- **çarha** (25b/93) 1. Beyit

- 63- *duhāncı*-zāde (26a/93) 7. Beyit
- 64- *hāzır* (27a/94) 7. Beyit
- 65- *hübānı* (27a/94) 13. Beyit
- 66- *Münkesirken* (27b/95) 3. Beyit
- 67- *ahqar* (27b/95) 8. Beyit
- 68- *Hasta-i* (28b/99) 13. beyit
- 69- *āhū* (28b/100)
- 70- *haqā* (28b/104)
- 71- *bed-ḥū* (30b/121)
- 72- *şükrini* (31b/125) 3. Dörtlük
- 73- *Düşmānım* (32a/126) 2. Dörtlük
- 74- *şakın* (33a/134)
- 75- *dünyāya* *Hātırın* (33a/ 137)
- 76- *ilāhı* (33a/138)
- 77- *Hayli* (33b/141)

2.5. Mecmuadaki Şiirlerin Şairlerin Divanlardaki Şiirleri ile Karşılaştırılması

2.5.1. Şairlerin Divanlarında Bulunup Mecmuada Bulunmayan Kısımları

2.5.1.1. Beyit/Bend Eksiklikleri

Mecmuda şiiri tespit edilen şairlerin divanlardaki şiirleri ve şairler ile ilgili çalışmalar karşılaştırılmış aradaki beyit ve bend farklılıkları tablolaştırarak aşağıda verilmiştir. 9 şiirdeki beyit ve bend eksikliği tespit edilmiştir.

Aşağıda yer alan tabloda hazırlanan çalışmalarda bulunduğu halde mecmuada bulunmayan beyit/bend eksiklikleri şiir numaraları ile birlikte verilmiştir.

Tablo 2.7. Hazırlanmış Çalışmalarda Bulunup Mecmuada ve Diğer Çalışmalarda Bulunmayan Kısımlar

Şair	Şiir Numarası/Eksik Mısra Sayısı	Şiir Numarası/Eksik Beyit-Bend Sayısı
Necâî Bey		117/6 beyit
Rüşdî		88/5 beyit
Levnî		89/7 bend
Süleyman Nahîfî		28/4 beyit
Kayıkçı Kul Mustafa		10/2 beyit
Gevherî		22/1 bend
Rüşdî (Edirneli)		88/5 beyit
Üsküplü İshâk Çelebi		103/6 beyit
Enderunlu Vâsıf		148/4 bent

2.5.1.2. Mecmuada Bulunup Divanda ve Diğer Çalışmalarda Bulunmayan Kısımlar

Mecmuda 10 şiirde yer alan bazı beyit, bend ve mısralar hazırlanmış olan çalışmalarda yer almamaktadır. Aşağıdaki tabloda bu farklılıklar divan ve kaynakça verilen çalışmalar göz önünde tutularak tablolaştırılarak verilmiştir.

Aşağıda yer alan tabloda bu eksiklikler şiir numaraları ve beyit/bend eksiklikleri ile birlikte verilmiştir.

Tablo 2.8. Mecmuada Bulunup Hazırlanmış Çalışmalarda Olmayan Kısımlar

Şair	Şiir Numarası / Eksik Mısra Sayısı	Şiir Numarası / Eksik Beyit-Bend Sayısı
Gevherî		9/5 beyit
Gevherî		22/1 bend
Gevherî		27/5 bend
Nâ'îlî		16/4 beyit
Bāsîrî		43/1 beyit
Baba Tâhir		66/5 bend
Levnî		90/1 bend
Levnî		91/1 bend
Kayıkçı Kul Mustafa		10/2 beyit
Emîrî		12/3 bend

3. İKİNCİ BÖLÜM: METİN

3.1. Metnin Kuruluşunda İzlenen Yöntem

Araştırmanın amacı, mecmualar üzerine yapılan çalışmalara bir yenisini eklemektir.

Araştırmanın hedefi, mecmuanın ayrıntılı tasnifini ve dökümünün yapılması olarak belirlenmiştir.

Tezimin konusu olan Nekty 05755 numaralı mecmuanın transkribe edilerek, tasnif ve dökümü yapılarak araştırmacıların hizmetine sunmaktır.

Araştırmada izlenen yöntem;

- Mecmuda yer alan şiirlerin her birine birer sıra numarası verilmiştir.
- Şiirlerin sıranmasında herhangi bir değişikliğe gidilmeden transkripsiyon alfabesine aktarılmıştır.
- Şiir başlıkları mürettibin başlıklandırmasına göre transkrip edilmiş ve şiir başlıkları koyu renkle gösterilmiştir.
- Şair mahlasları koyu renkle gösterilmiştir.
- Mecmuada okunamayan kelimelerin orijinali metinde gösterilmiştir.
- Metin tamiri yapılan kelimeler ekler ve noktalama işaretleri köşeli ayraç [] içerisinde gösterilmiştir.
- Mecmuada yer alan şiirler; divanlar ve bugüne kadar hazırlanan diğer kaynaklardaki şiirler ile karşılaştırılırken mecmua esas alınmıştır.
- Mecmuadaki metin ile divanlar arasındaki fark gösterilirken dipnotta önce mecmuadaki şekli sonra ise divan veya geçmiş olduğu kaynaktaki şekli verilmiştir.
- Mecmuada fazla yazıldığı düşünülen “âmin, hey, ey” gibi ibareler iki çizgi arasında “- -” verilmiştir.
- Metin birliğini sağlamak amacıyla Arapça ve Farsça kelime, tamlama ve eklerin yazımında İsmail Ünver’in “Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler” makalesindeki önerilere uyulmaya çalışılmıştır.
- Metin tamiri ve vezinle ilgili hususiyetlerde M. Fatih Köksal’ın “Metin Neşrinde Vezinle İlgili Problemler, Bazı Tespitler ve Teklifler” ve “Metin Tamiri (Usul ve

Esaslar, Uygulamalar ve Bazı Teklifler)” makalelerinde işaret ettiği hususlar dikkate alınmış ve mecmuada yer vermeye çalışılmıştır.

- Hemzeli kelimelerin yazımında nüshadaki imlaya sadık kalınmıştır.
- -up gerundiumu mecmuada yer aldığı “ –ub” şekliyle değil “–up” şeklinde gösterilmiştir.
- “n’eyledi”, “n’ola”, “n’ideyüm”, “n’oldun” gibi ünlü ulamaları olan kelimeler mecmuada bitişik yazılmışsa müretibbin bu imlasına sadık kalınmıştır.
- “i-“ fiili “ile” edatı/bağlacı ve için edatı metin içerisinde ayrı yazılmışsa ayrı, kelime ile bitişik yazılmışsa kelime ile arasına (-) işareti konularak gösterilmiştir.
- Farsça ve Arapça ibareler italik yazılmıştır.
- Mecmuada çeviriyazılı olarak Tablo 8’de gösterilen transkripsiyon sistemi esas alınmıştır.

3.2. Transkripsiyon Sistemi

Tablo 3.1. Transkripsiyon Sistemi

ا	A, a, E, e, Ā, ā,
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ṣ, ṣ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	H, h
خ	X, ḫ
د	D, d
ذ	Ḍ, ḏ
ر	R, r
ژ	J, j
ز	Z, z
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Ṣ, ṣ
ض	Ḍ, ḏ, Ḍ, ḏ
ط	T, t
ظ	Ḍ, ḏ
ع	‘
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Q, q
ك	K, k, G, g, Ñ, ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ü, ü, Ō, ō, Ū, ū
ه	H, h, A, a, E, e
ی	Y, y, I, i, Ĭ, ĭ, Ī, ī

3.3. Trankripsiyonlu Metin

[1b]

1²⁶

DESTÂN-I ZİLLU'LLÂH

- 1 Zıllu'llâh-ı 'âlem gazāya bindi evliyâlar itdi ikrâr önünce
Şadr-ı a'zam gayret kılıcını kuşandı itdi bir şecâ'at izhâr önünce
- 2 Her kazāya fermân itdi zıllu'llâh çıkıp hezâr olduḡ fi-sebîli'llâh
'Âlimler çağrışur "naşrun min-Allâhi" ḡabîbi sancağı enşar önünce
- 3 Yüz sürdük Ḥaḡḡa eyledik meded senden kerem senden yâ Rabbenâ
Yigirmi sekiz biñ ḡafızı "innâ feteḡnâ" okur cân u dilden her bâr önünce
- 4 Piyâde olmuşdur bunca şulaḡlar yalvarırım Ḥaḡḡa geḡsin dilekler
Yerde evliyâlar gökde melekler kanaḡ açar çarkı devrân önünce
- 5 Manşıb şâhibleri begler paşalar atbaşı berâber bile aşalar
Dalḡalanup deryâ gibi coşalar zâr-ı hezâr külli ḡullar önünce
- 6 Çarkacı yazarlar yigidin ḡâşın Bârî ḡabûl ider anuñ du'âsın
Topçular çekmede top arabasın bunca yol açıcı bender önünce
- 7 Erenler evliyâlar ḡonup göḡmede ḡâzî dindârlar ḡanlar saçmada
Cephâneciler cephânesin çekmede ḡuşatdı silâḡı tekrâr önünce
- 8 Erenler evliyâlar yüzün kıbleye döndi Ḥaḡḡa niyâz idüp secdeye indi
Ḥaraca Aḡmed Sulṡân aḡlana bindi yılandan ḡamçısı pî-mâr önünce

²⁶ Şiir, aruz veznine ve hece ölçüsüne uygun deḡildir.

1/ Kalbî mahlaslı şairin bu şiiri, herhangi bir ḡalıřmada tespit edilememiştir.

[2a]

- 9 Erenler evliyâlar didiler belî kılıc kabzasına sündüler ‘Alî
Tañrının aşlanı Hâzret-i ‘Alî buyurdu Haydar-ı Kerrâr öñünce
- 10 Elli biñ dem Urum erleri tokşan biñ Horāsānıñ begleri
Sultān Hācī Bektāş Velī yürütdi bir cānsız dīvār öñünce
- 11 Bu gāzānıñ fethin yazsın ‘ālimler ‘ālimler ‘āleme döksün raqamlar
Yürüsün hātem-i altun ‘ālemlere çekilsin sancaklar tolar öñünce
- 12 Söndürme çerağı şem‘a yanmada kırk biñ derviş var döner semāda
Başı koltuğında cuğus sönmede şem‘-i re’īs Monlā Hünkār öñünce
- 13 Gide gide bulduķ ‘üryānı türyānı çağırdılar ‘Abdü’l-Kādir Geylānī
Mışır iklīminde şāhı sultānı Seyyid Aḥmed gibi edīb az öñünce
- 14 ‘Üryān türyān düşdi burāķa nāmeler yazıldı şām-ile şarka
Bunca ırāk bunca firāk bunca ehl-i hātır tīmār öñünce
- 15 **Ḳalbiyā**²⁷ dir bu yerlerin hārābı bir zamān yaşlanalım taşı tūrābı
Şehīdlere şunsam da kevşer şarāb yürütdi sākīler ebrār öñünce
Eyzan

2²⁸**[BEYİT]****Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilün**

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 Māla mülke mağrūr olup dime yokdur ben gibi
Bir muḥālif yel eserse şavurur ḥarmān gibi

²⁷ 18. yüzyılda nefesleri ile meşhur Bektaşî şairidir. Bakınız: Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, “Kalbî Çelebi”.

²⁸ Zeki Kaymaz, “Divanı Hikmette Atasözleri ve Kullanılış Özellikleri” DergiPark (Erişim 4 Mayıs 2024).

2/1a Māla mülke mağrūr olup dime yokdur ben gibi: kuanma māl u mülke kuritur bu ecel âhir D.

2/1b Bir muḥālif yel eserse şavurur ḥarmān gibi: kara yerge kirürsen âhir neçeme kâr u ferr kılsan D.

3²⁹

[BEYİT]

- 1 Altun kalem ile yazsın bu hattı yazan
Kendi düşer el için kuyu kazan

[2b]

4³⁰

TERTİB-İ 'ÂŞIK MA'CŪNİ

'Âşık'ın ibtidâsı gözden intihâsını yürekden 'âşıka mübtelâ olan kimse kişi gül gibi beñzim şolup meded baña ne oldı[.] Başım ağrıyup göñlim bulanup cânım şıkılır[.] merâk oldı merâk beni helâk eyledi diyüp tîz tîz yüregim oynar dâimâ [âh avı] nice olur[.] Benim ahvâlim cigerim yanar[.] dilim ve damağım kırur[.] ellerim ve ayaklarım gâh buz gibi olur[.] ve gâh âteş gibi yanar[.]

Böyle olan kimseye 'ilâc budur ki bir tarafı bâğ u böstân ve bir tarafı gül [ü] gülistan[.] etrafı yeşil çimen ve akar lezîz şular âb u revân olduğu bir seyre mürtefî maḥalde oturup kendüye mu'alece itmek lâzımdır[.] 'Îlâc[.] âşıka tertîb-i ma'cûnı ve ma'şûka budur bundan gayrı 'ilâc kâr eylemez[.] Ancak bu ma'cûn ile teskîn olur[.] gâyet tecrîbe oldı[.] Nice 'âşıkân bu ma'cûn ile def'-i emrâz eylemişlerdir[.] Ma'cûn beyân olunur[:]

Nâz	> 1 Dirhem
Şîve	> 2 Dirhem
Cilve	> 3 Dirhem
İsti'nâ	> 4 Dirhem
Edâ	> 5 Dirhem
Leṭâfet	> 6 Dirhem
Nezâket	> 7 Dirhem

²⁹ Ömer A. Aksoy, "Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2" (PDF: İnkılap Kitapevi Yayınları, 1995), 81.

3/1b Kendi düşer el için kuyu kazan: El için kuyu kazan evvelâ kendi düşer ADS.

3/ Bu şiir, aruz ve hece veznine uygun değildir.

3/ Bu şiirin farklı kullanımları mevcuttur: Altun kalem ile yazsın bu sözü yazan

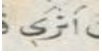
Gine kendi düşer imiş el için kuyu kazan

X, Twitter, "Tarih Lügati" Erişim 7 Haziran 2024.

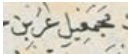
³⁰ Tertîb-i 'Âşık Ma'cûnı başlıklı mensur metin, aşk falı özelliği taşımaktadır. Bu şiir hazırlanan çalışmalarda tespit edilememiştir.

Ferāset > 8 Dirhem
 Şeṭāret > 9 Dirhem
 Muḥabbet > 10 Dirhem

[3a]

Bu on dürlü eczaları alup[,] cümlesini cefā havânında döğüp[,] şafâ elegeinde eleyüp[,] âşık âteşini hâzır idüp[,] muḥabbet tenceresine koyup[,] felek küregiyle âheste kaynadup[,] muḥabbet şekerini kıvama getürüp[,] vuslat hoşkasına koyup[,] ‘âşık meblâğıyla aḥşam ve şabâh[,] çemen-zârda ve müferreh yerlerde ekl idüp[,] vücûdî şafâ ide[.] Lâkin ihtiyârdan perhîz ola dâ’imâ[.] Civân ile yeşil çemen ve havâsı gâyet laṭîf akarşular kenârında yumuşak[,] temîz şilteler üzerinde keklik kebâbları ve bıldırcın kebâbları ve nefis ta‘âmlar ekl idüp[;] ba‘dehu üzerine temîz fişne hûşâfî ve ka’isi hûşâfî nûş idüp[;] ba‘dehu temîz ince sâz ile bir miqdâr ḥubb nâz idüp[;] ba‘dehu temîz hammâma girüb ol nâzik penbe vücûdî misk şabunıyla yuyup[,] temîz libâs ile [cemgâne] serdi[.] [İskendâr] olup temîz limon şerbeti ve humâs şerbeti içüp vücûdî[,] nâzik teni böyle tertîb olursa şifâ bula. Bu vechle ol nâzik vücûd[,] tertîb olursa ‘ömri artar[,] vücûdında ‘illet [eşeri] kalmaz[.] Dâ’imâ zevk [ü] şafâda olasin efendim[.] Andan dahı şifâ olmaz[.]

[3b]

[İsesîne] hammâmına girüp muḥkem şarılup murâd alup murâd virüp bahşediñ [mecma‘u’l-‘Arabeyn] ḥurûc itdikde mekânından şıdık ağzında bıraktığı vakit kahve deryâsıyla ḥarâret başdıķca taş taş tarçın suyu içeler[,] şifâ bula efendim[.]

5³¹

‘ABDÎ ŞÂH

Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün

— . — / — . — / — . — / — . —

- 1 Bir ‘aceb nâzlı ‘işâret itdi baña ‘Abdî Şâh
 ‘Aqlımı başımdan aldı kıydı baña ‘Abdî Şâh

³¹ Şiir, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

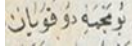
- 2 Ben seni sevdim seveli gelmez ‘aqlım başıma
Görmedim dünyā içinde böyle dilber ‘Abdī Şāh
- 3 Gel baña cevır itme cânım yeter öldürdüñ beni
Ben gibi bir kula adın sevdigim diller beni
- 4 Ğayrı dōstlar çok idindi sevdigim neyler seni
Ben seni dōsta düşmāna karşı sevdim ‘Abdī Şāh
Eyżan

[4a]

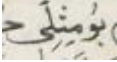
6³²

TÜRKİ

I

Bakçenizde gül dalında amān bülbul midir şakıyan kuzum amān
Kimdir kuzum seni benden şakınan şakınan amān
Kolu kopsın bu [mecme’i] dokuyan kuzum yā hey
Kime kuzum kime sen bu siyāhı karaya amān

II

İtme dōstum [bu mişilli] cevır ü cefāya sen amān
Gökyüzinde şems ü māhı sürsen amān
Yeryüzinden kıblegāhı sürsen amān
Hep ellerini sen Mevlāya sürsen amān
Kime kuzum kime sen bu siyāhı karayı [amān]³³

7³⁴

TÜRKİ

I

Ne yerdeyim ne gökdeyim ne ‘aqlım başımdadır
Hiçbir yerde meylim yokdur kaşıyla gözündendir

³² 6/ Türkü, hazırlanan çalışmalarda tespit edilememiştir. Şiir, aruz ve hece veznine uygun değildir.

³³ Son nakarat mecmuada yer almamaktadır.

³⁴ Şiir, hece ölçüsü ile yazılmıştır.

**Eger hilāf söyler isem şol kıbleme karşımdadır
Seni ben Mevlāya şaldım var Hudādan bul yüri**

[4b]

II

İki elime taşlar alup datlı sīnem döveyim
Küçücükden sevdim seni boyun egdigim
**Eger hilāf söyler isem şol kıbleme karşımdadır
Ben seni Hudāya şaldım var Mevlāmdan bul yüri
Eyzan**

8³⁵

SEMĀ'Ī

- 1 Geçdi cāna ölürsem ben bu derd [ü] miḥnet-ile
Sen āsān ḳal cihānda [‘izzet] [ü] devlet-ile
- 2 Seni sevdim efendim evvel görüşde
Yana varmışdır ḥālīmı gör işte
- 3 Cemālin göricek meftūna döndüm
Yitürdim ‘aqlımı mecnūna döndüm
- 4 Alup şabırım bende tākāt ḳomadın
Düşde ‘aqlım gider añıldıkça adın
- 5 Yanarım ‘aşkına müşkil oldu ḥālīm
Ölürsem boynına ḳalır günāhım

[5a]

- 6 Ḥayālın düş olubdur gözlerime
Duman-ı firḳatin geçdi serime

³⁵ 8/ Semainin kime ait olduğu tespit edilememiştir.

- 7 Yüzüm altuna döndi hasretinden
Tamām oldum firķatinden el-amān
- 8 Bir vakit sensiz el-emān ey māh
Gice yatamam çağıram Allāh Allāh
- 9 Ne-çāre eyleyem bilmem ne-çāre ğamınla oldu
Sīnem pāre pāre baña ne çāre kılmazsın
- 10 Efendim helāk itmeñ mukarrer kendi
Kendimi eger sorarsan sen Hudāya
- 11 Yazıķdır ‘āşıķa kıılma cefāyı gel ay
Nāme selām it yāre benden gönülden
- 12 Sevgili dildāra benden selām olsun
Ol güzel yüzli nigāra selām olsun
- 13 Yürek öldi diyesin pāre pāre
Selām olsun gönülden ‘āşıķına
- 14 Olursa gel selāmım şādıķāne
Selām olsun saña sultān-ı ‘ālem
- [5b]**
- 15 Selām olsun saña ey benī Ādem
Selam olsun ağaçlar yaprağınca
- 16 Selām olsun denizler kaçresince
Selām olsun efendī āh āh āh gine āh
Eyzan

9³⁶

TÜRKİ

- 1 Şağol yârim sevmez isen ben seni sevdiğim yeter
Geçüp selâm virmez iseñ gül yüzün gördüğim yeter
- 2 Mâ‘ilim gögsün ağına bülbül konsun bağına
Siyâh zülfüñ tuzağına bend olup kaldığım yeter
- 3 Öpeydin yanağın elin emeydim leblerin balın
Neylerim dünyânın mālın saña kıl olduğım yeter
- 4 Karadır kirpiklerin kaşın Mevlâm virsün uzun yaşın
Hışma gelüb şalma yaşın hicrinle öldüğim yeter
- 5 **Gevherî** dir ismin dilde bülbülün ârzüsü
Diyâr-ı gurbet ellerde -amân- âh idüp kaldığım yeter

[6a]

10³⁷

³⁶ 9/ Türkü, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

³⁷ Mustafa Sever, “*Türk Halk Şiiri*” (PDF: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1.Basım, 2013), 268,

10/ 17. yüzyılın tanınmış şairlerinden olan Kayıkçı Kul Mustafa’nın 10 numarada yer alan “Tez Gel” nakaratlı türküsü 4 bentten oluşmaktadır. Mecmuada yer alan 2. ve 4. dörtlük antolojide yer almamaktadır. Antolojide yer alan 1. ve 3. dörtlük mecmuada yer almamaktadır.

10/ Bu türkü THŞ’de de 4 benttir. Aşağıdaki 2 bent mecmuada olmayıp THŞ’de 1. ve 3. bent olarak mevcuttur:

Kıyamet haşre dek beklerim seni
Görmeden gönlümün kervanı tez gel
Ahu tek çöllerde ağlatma beni
Bu garip gönlümün mihmanı tez gel

Bülbülün mekanı çalı bucağı
Dilberin mekanı âşık kucağı
Ölürsem körelir babam ocağı
Bu garip gönlümün mihmanı tez gel

10/ 1b meskeninde nevâ: mekânında yuva

1d Yok mıdır göğsünde âh imânı tez gel: Bu garip gönlümün mihmanı tez gel

10/ 3c selvi: servi

10/ 3d Göcmeden gönlümüz -âh- kervanı tez gel: Bu garip gönlümün mihmanı tez gel

TÜRKİ

I

Uçdı gönül kuşu -vāh- hevā eyledi
 Bülbül meskeninde -āh- nevā eyledi -gel-
 Ayrılık dellāl vāh nidā eyledi
 Yok mıdır göğsünde āh imānı tez gel

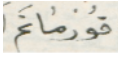
II

Yoluna koymuşam māl-ile seri
 İnkār eylemem de vāh severim seni gel
 Şu ğarīb ellerde ağlatma beni
 Yok mıdır göğsünde vāh mihmānı sen gel

III

Mustafam çağırır -āh- kalmadı tākāt
 Beni mecnūn eyledi gözleri āfet -gel-
 Melek nesli misin -vāh- sen selvi kāmēt
 Göcmeden gönlümüz -āh- kervānı tez gel

IV

Yanağın çevire āh kırmızı gülden
 Bir yanı ibrişim vāh bir yanı telden gel
 Ben seni severim āh [kurmānem] elden
 Yok mıdır göğsünde imānı sen gel

[6b]

11³⁸

³⁸ 11/ *Gaste Arşivi*, “Halk türkülerimiz 17. ve 18 inci asırlardan” (27 Mart 1933), 5.

11/ 1b Cānım olursam da eylemem: Olursam da hiç gülemem

GA’da nakarat: Gayrî yerden yol dolaşır

11/ GA’nde türkü dörtlüktür ve GA’da mecmuadaki 2 bent yer almaktadır. GA’daki diğer bentler şu şekildedir:

Sabah hüsnünün bağında
 Yasemende gül dolaşır
 Yanağında gül açmış
 Yavru bir bülbül dolaşır

TÜRKİ

I

A kuzum sensiz olamam
 Cānım olursam da eylenemem
 Arayup semtin bulamam -cānım-
Yāsemine gül dolaşır
İnce bele kol yaraşır kuzucağım

II

Çavun kesdim dilim dilim
 Efendim şarabilsem ince belin
 Kuzucağım seniñ tatlı dilin
Yāsemine gül dolaşır
İnce bele şāl yaraşır a cānım

III

Bak şunun selvi boyuna
 A kuzum güller doldurmuş koynuna
 Günāhum engel boynuna
Yāsemine gül dolaşır
İnce bele şal [yaraşur a cānım]
Eyzan

12³⁹

TÜRKİ

I

1 Şu karşıki dağda bir kuzı meler
 Kuzınıñ fiğānı bağrımı deler

Samur kalpağını vurmuş
 Vezir otağını kurmuş
 Bülbüller divana durmuş
 Rakip engel kol dolaşır

Meylim ol selvi dalına
 Hevesim tatlu diline
 Sarılsam ince beline
 Korkarım yad kol dolaşır

³⁹ 12/ Türkü herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

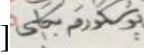
Eşinden ayrılan böyle mi meler

Gel kuzum ağlama meleme vazgel eşinden

II

Ğuzınıñ şāhibi bir deliķanlı

Şağ yanı şol yanı [püskürme benli]

İbrīşim kuşaklı yār ince belli

Gel kuzum ağlama meleme vazgel eşinden

[7a]

III

Ğal‘anıñ kapısı temir degil mi

İçinde oturan esīr degil mi

Emīrī şarması ‘ömür degil mi

Gel kuzum ağlama meleme vazgel eşinden

Eyzan

13⁴⁰

TÜRKİ

Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilün

— · — / — · — / — · — / — · —

I

Ğayrı artık kāmēt-i bālādan el çekdim yeter

Cevre mā‘il dilber-i ra‘nādan el çekdim yeter

Bunca yıldır pāyimāl oldum gezüp Mecnūn gibi

Gözleri āhū saçı Leylādan el çekdim yeter

II

Ğatı çokdur sergüzeştım söylesem ol yārımla

Geçdi ‘ömrüm nāzenīnim derd-ile inkār-ıla

Nice bir ceng ü cidāl itsem gerek ağıyār-ıla

Cānıma kār eyledi ğavġādan el çekdim yeter

⁴⁰ 13/ Türkü herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

[7b]

III

Geçmedi aşla dilek ne diyem selvi dalıma
 Kimse düş olmasun böyle kanlı zālıma
 İtmedi zerre terāhum bu şikest ahvālime
 Bakmadı ol gözleri ra'nādan el çekdim yeter

IV

Dām idüb zülfine bend eyledi dīvānesin
 Görmez oldı kūşe-i çeşmim cihān mestānesin
 Şol kadar nūş eyledim bezm-i elest peymānesin
 Fāriğ oldum sāğar-ı şahbādan el çekdim yeter

V

Der ki 'Āşık şu cihānda kimseden yokdur vefā
 Bulmadım bir yār-i şādık 'ömrimi kıldım hebā
 Bî-haķīkat düş gördüm eller ile āşinā
 Onuñ içün düşmişem efkāra söyletmeñ yeter

14⁴¹**Edhem Hüseyñ Fāhir Şah**

8 7 6 5 4 3 2 1

9 8 7 1 5 4 3 5

73 98

710 106

5 5

[8a]

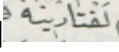
⁴¹ 14/ Edhem Hüseyñ Fāhir Şah, başlığı altında rakamlardan oluşan bu notun, ne anlama geldiği anlaşılamamıştır.

15⁴²

TÜRKİ - GÜRCÜ KIZI

I

Āfet gibi yakma nāre taḥammül yok bu efkāra

Mā' il oldum [eḫarına] kurtulamam nedir cān

Āh elinden bilmem dilinden amān şarsam belinden

Dilber tezelgel kuzucağım gezme āvāre

II

Dünyā mālın virsem saña bir cānım var kıyma baña

Bir tenhāda rāst gelürsem çevir yüzün benden baña

Āh elinden bilmem dilinden amān şarsam ince belinden

Dilber tezelgel kuzucağım gezme āvāre

III

Maḥzūn itme gel şarayım sen gelmezsen ben varayım

Gürcü dilin öğrenmedim bilmem nasıl yalvarayım

Āh elinden bilmem dilinden amān şarsam belinden

Dilber tezelgel kuzucağım gezme āvāre

IV

İki beni çenesinde ben şanırım memesinde

Gerdānında ben ararken mest olmuşam sīnesinde

Āh elinden bilmem dilinden amān şarsam belinden

Dilber tezelgel kuzucağım gezme āvāre

[8b]

VI

Düş olmuşam āh u zāre ḫayretdeyim ben bu ḫāle

Gel tanburi nāme gönder teş'ir ide belki yāre

Āh elinden bilmem dilinden amān şarsam belinden

Dilber tezelgel kuzucağım gezme āvāre

Eyżan

⁴² 15/ Türkü herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

16⁴³

NĀ'İLĪ

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

- 1 Bi-ḥamdillāh ḥaber aldım benim selvi bülendimden
Diyār-ı ḡurbetde ḵaldım ne gelür ḡayrı elimden
- 2 Dü çeşmimden aḵar yaşıḡ mecnūn gibi döner başım
Bülbül fiḡānıdır işim ayrıldım ḡonca gülümden
- 3 Müdām ismin dilde virdim ḡüsni güzel aşlı merdim
Ayrılıḡdır benim derdim yataḡa yatmam elemenden
- 4 Nā'ilīyem benim şāhım saçı sünbül yüzi māhım
Baḡışla yār hep ḡünāhım ḡaḡā çıḡdıysa dilimden
Eyżan

[9a]

17⁴⁴

TÜRKİ

- 1 Ey benim selvi bülendim boyu boyılı māh-bülendim
Gel benim kendi efendim **sen şafā geldiñ ḡoş geldiñ**
- 2 Ḳaşlarıñ beñzer hilāle lebleri āb-ı zülāle
Ḳalmadı ḡācet su'āle **yār şafā geldiñ ḡoş geldiñ**
- 3 Yürüyüşün 'aḡlım aldı ben ḡulun ferdāya şaldı
Gözlerim yollarda ḵaldı **sen şafā geldiñ ḡoş geldiñ**

⁴³ 16/ Gazel herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

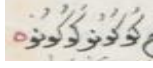
16/ Gazel, 17. yüzyıl divan şairi Nâilî-i Kadîm ya da 19. yüzyıl şairi Manastırlı Nâ'ilî olabileceği gibi bunlar dışında başka bir Nâ'ilî de olabilir.

⁴⁴ 17/ Türkü herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

- 4 Semtimiz Dāvūdpaşada cümle ‘âlem temâşâda
Döstümüñ bahtı güşâde **yâr şafâ geldiñ hoş geldiñ**
- 5 Piyâleniñ altı yağlı kadeh döner sağlı şollu
Benim düstûrum zarîf yollı **yâr şafâ geldiñ hoş geldiñ**
Eyzan

18⁴⁵**TÜRKİ****I**

Ben benim gönlüm ben bilmez miyem yâr bilmez miyem
Dâ’imâ şafâdan çekmem elemi **amân hey yâr amân**

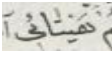
Şeydâ bülbül terk eylemiş yalvardım [gugunu gugunu]
Bağçesinde açılan gülden uşandım **amân hey yâr**

[9b]

II

Sâ’atler uzadı günler yıl oldu
Gelen geçen kara günden **uşandım amân hey**

III

Şarıdır çekem kılın yayın amân hey yayın
Ağır bazırganım yüküm [heyta’î] **amân hey yâr amân**
Nice bir âh idem yâr düşli düşli dost veyi veyi
Ağlama gözlerim yaşdan **uşandım amân hey**

IV

Derd-i siyâhım ciger kan yâr ciger kan oldu
Arttı yarelerim derdim hâl oldu
Beni söylemeyen eller mi kaldı diller mi kaldı
Beni söyleyen âh dilden **uşandım amân hey**
Eyzan

⁴⁵ 18/ Türkü herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.
18/ Türkü aruz ve hece ölçüsüne uygun değildir.

19⁴⁶

İLAHÎ

I

Zîbâ kaftan arkasında gümüş düğme yakasında
 Üç güzelin arasında biri benim olmaz mı
Âh olmaz mı vâh olmaz mı arada engel olmaz mı

[10a]

II

İki bülbül konar dala biri sünbül biri lâle
 Sen koyduñ beni bu hâle kız nineñ kâ'il olmaz mı
Âh olmaz mı vâh olmaz mı amân bir gice varsam olmaz mı

III

Sen gideli neler oldu cevır yüzüñ keder oldu
 Baña dünyâ harâm oldu bir gice gelseñ olmaz mı
Âh olmaz mı vâh [olmaz mı] amân arada engel olmaz mı

IV

Şu kal'anıñ ardı yüce amân buyur uzun meyân ince
 Şaramadım ben doyunca amân kız nineñ köle almaz mı
Âh olmaz mı vâh almaz mı amân arada rakîb olmaz mı

V

Sırtındaki yeşil hâre amân sînem oldu pâre pâre
 Ayrılmağa var mı çâre karnında kâ'il olmaz mı
[Âh olmaz mı vâh olmaz mı amân bir gice varsam olmaz mı]
Eyzan

⁴⁶ 19/ İlahi herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

20⁴⁷

TÜRKİ

- 1 İnāyet kıldı şīvekārım saña yalvarmağa geldim
Güzeller şāhı şultānım saña yalvarmağa geldim

[10b]

- 2 Güzel kılmış seni Sübhān cihān hūblarına sultān
Şalın şimdi seniñ devrān saña yalvarmağa geldim
- 3 Gel ey yārān irişelim iki hasret görüşelim
İkimiz de barışalım saña yalvarmağa geldim
- 4 Budur benim du‘ām saña bāri gāhīce gel baña
Gül yüzünü göster baña sana yalvarmağa geldim
Eyżan

21⁴⁸

SEMĀ Ī

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

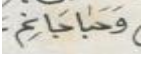
· _ _ _ / · _ _ _ / · _ _ _ / · _ _ _

- 1 Cihānıñ şāhı hūbānım sa‘ādetle şafā geldiñ
Göñüller tahtı sultānım **sa‘ādetle şafā geldiñ**
- 2 Cemālin vaktidir şimdi kemālin vaktidir şimdi
Vişālin vaktidir şimdi **sa‘ādetle şafā geldiñ**
- 3 Olālı ben saña ma‘şūķ cihānda olmuşam mecnūn
Şaçın Leylā ruḥun gül **sa‘ādetle şafā geldiñ**
- 4 Yeter cevir eyledin ey yār derūnum eylediñ bir nār
Hilāl ebrūların mekkār **sa‘ādetle şafā geldiñ**

⁴⁷ 20/ Türkü herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁴⁸ 21/ Semâ‘î herhangi bir çalışmada tesbit edilememiştir.

[11a]

5 Bu ümitdir be-hey cānım saña cānımla qurbānım
 Efendim [ve heba] cānım sa 'ādetle şafā geldiñ
Eyzan

22⁴⁹**SEMĀ 'Ī****I**

Egil gerdānıñ öpeyim
 Bir o yandan bir bu yandan
 Qulağına küpe taqayım
 Bir o yandan bir bu yandan

II

Siyāh zūlfūñ şahāneler
 Çift çifttür kırsun anlar
 Koynunda turunc memeler
 Bir o yandan bir bu yandan

III

Güzel bize teşrīf kıldı
 Derūnım diyār gūşād oldı
 Dilber geldi engel oldı
 Bir o yandan bir bu yandan

⁴⁹ Elçin, Gevherî Divânı, 463-501.

22/ Bu şiir, Elçin neşrinde: 646 numarada 5 bent, 700 numarada 4 bent olarak verilmiştir.

22/I-3 Qulağına küpe: Gūşuna mengūş D.

22/II- 2 Çift çifttür kırsun anlar: Beş beş doğuran analer D.

22/II- 3 turunc: turunç D.

22/III bu dördlük divanda bulunmamaktadır.

22/IV-2 kıolların: zūlfünü D.

22/IV-3 Güller doldursam koynuna: Güzeller girsin koynuna D.

22/ Elçin neşrinde 646 numaradaki şiirin 3. bendi mecmuada yer almamaktadır.

IV

Gevherî gelmez ‘aynıma
 Dola kolların boynuma
 Güller doldursam koynuna
 Bir o yandan bir bu yandan
Eyzan

23⁵⁰

TÜRKİ

I

Düşeli âşık-ı sevdāya n’oldı cānım bilmedim
 Yetiş şol ‘aqlım başımda ey gözleri sevdiğim
 Seniñ ile ey efendî zevk [ü] şafā sürdiğim
Amān felek netdim saña bize düştü ayrılık

[11b]

II

Vāh ayrılık mecnūn itdi gezerim tağı taşı
 Sen akıtdıñ şamur kaşlı çeşmimden kanlı yaşı
 Feleyn oyunu çokdur bağıma bastım taşı
Amān felek nedir kaşdın baña düştü ayrılık

III

Her güzelde ‘âdet midir ‘âşıkına cevır itmeñ
 Ben gedānıñ şuçu nedir cigercigim dāğ itmeñ
 Evvel işim gülmek idi şimdi kārım ağlamak
Ağla hey gözlerim bize düştü ayrılık
Eyzan

⁵⁰ 23/ Türkü herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

24⁵¹

TÜRKİ

I

Düş olalı bu sevdāya başım uğradı ğavġāya
 Günde beş dürlü ferdāya amān şalār utanmaz arlanmaz
 Gel dirim gelmez yanıma amān kaştı var tatlı cānıma
 Güc ile girir koynuma hiç utanmaz arlanmaz

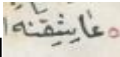
II

Çağırdıkça ider ğazab amān yıkar hatırım elbette
 Raķible ider ülfet amān ider utanmaz arlanmaz
 Bülbül bir ġarīb kuş idi amān ötüşü nāzik hōş idi
 Hem on bir ay sarhōş idi öter utanmaz arlanmaz
Eyzan

[12a]

25⁵²

TÜRKİ

- 1 Olmuşam bir hūsne meftūn cigerim eyledin pür-hūn -amān-
 [‘Āşıkına] olmuşam mecnūn **gel efendim gel amān ‘aşkına düştüm**
A dilber baña kıyma gel
- 2 Amān dilber başın içün rahm eyle genc başın içün
 Kudret kalemi kaşın içün **gel efendim gel amān ‘aşkına düştüm**
A dilber kıyma baña gel
- 3 Yār vaşlıñla ‘ilāc itdiñ ne ağlatdıñ baña şad itdiñ amān
 Raķibi berdār itdiñ **gel efendim amān aşkına düştüm**
A dilber kıyma baña gel

⁵¹ 24/ Türkü herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁵² 25/ Türkü herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

4 Bülbulün kanadı sarı ben kılarım âh u zârı buña kâ'il midir
Bâri **gel efendim gel amân 'aşkına düştüm**

A dilber baña kıyma gel

Eyzan

26⁵³

BEYİT

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1 Ğurūr itme libāsa faḥr-ile 'azm-i cihāndır bu
Kābā'-i çeşmin ḳor bunda herkese cāme-kāndır bu

27⁵⁴

[SEMĀ'Ī]

I

Didim dilber şarılalım

Didi öldüririm gelme

[12b] Didim öldir be-hey zālīm

Didi var cān çekiş ölme

⁵³ Abdullah Esen, *On Sekizinci Yüzyılda Derlenmiş Karışık Bir Mecmua (İnceleme, Transkripsiyon ve Karşılaştırmalı Metin)* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 123.

26/ Şiir, Vecdî'ye aittir.

26/ 1 libāsa faḥr: libas-ı faḥr

'azm-i cihāndır: 'ömrüm cihandır M.

26/2 çeşmin: cismin

Herkese: herkes M.

⁵⁴ Elçin, *Gevherî Divânı*, 468-469.

27/ Mecmuada bu şiirin her iki mısraı başına "beyit" başlığı konmuşsa da şiir, semâîdir.

27/I-2 öldüririm: öldürürsün D.

27/II- 2 Didi neden âşinâlık: Dedi bende ne âşnâlık D.

27/III-3 Didi ne bu âşiftelik: Dedim ne bu eşkıyalık D.

27/III-1 Didim güllerini dirsem: Dedim güller gibi dersem D.

27/III- 4 Didi ki girme kanıma: Dedi girmekliğe irme D.

27/IV-1 dilber: güzel D.

27/IV-2 olan : -D.

27/IV-3 Didim söz mermere geçmez: Dedim su vireyim içmez D.

27/IV-4 Didi ki bî-hevâda [bilmez] : Dedi gel âhımı alma D.

27/V-1 *Gevherîyim* didim geldim: Dedim *Gevherî'yim* geldim D.

27/V-2 Didi ki şabrımı aldın: Dedi haberini aldım D.

27/V-4 Didi sağlığı ile olma: Dedi var git sağlık ile D.

II

Didim ne bu vefâsızlık
 Didi neden âşinâlık
 Didi ne bu âşiftelik
 Didi var git çok açılma

III

Didim güllerini dirsem
 Didi görüp elin kırsam
 Didim ki koynuna girsem
 Didi ki girme kanıma

IV

Didim dilber olan kaçmaz
 Didi ‘âşık sırrın açmaz
 Didim söz mermere geçmez
 Didi ki bî-hevâda bilmez

V

Gevherîyim didim geldim
 Didi ki şabrımı aldıñ
 Didim saña ‘âşık oldum
 Didi sağlığı ile olma
Eyzan

[13a]

BEYİTLER⁵⁵28⁵⁶**Mef‘ülü/Mefā‘ilü/Mefā‘ilü/Fe‘ülün**

__ . / . __ . / . __ . / . __

⁵⁵ 28/Beyitler başlığı altında 6 adet beyit vardır

⁵⁶ A. İrfan Aypay, *Nahîfî Süleyman Efendi (Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divanı'nın Tenkitli Metni)* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Doktora Tezi, 1992), No: 33/ 336.

28/1a mähim: mähum D.

28/1b Kırbānıñ olsun âmîn bunda benim var mı günāhım : Kırbānuñ olam var mı benüm bunda günāhum D.

1. Göz gördi gönül sevdi seni ey yüzi mähim
 Kırbānıñ olsun -āmīn- bunda benim var mı günāhım

29⁵⁷

BEYİT

Mefā‘ılün/Mefā‘ılün/ Mefā‘ılün/Mefā‘ılün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

- 1 Tehī dōst kapuya varsam efendī uyuz dirler
 Elimde armağan olsa gel içeri yūri dirler

30⁵⁸

BEYİT

Mefā‘ılün/Mefā‘ılün/ Mefā‘ılün/Mefā‘ılün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

- 1 Şeherde bülbüle şordum nedir feryādıñ ey bülbül
 Didi Hakkā niyāzım var raķıbiñ iftirāsından

31⁵⁹

BEYİT

Mefā‘ılün/Mefā‘ılün/ Mefā‘ılün/Mefā‘ılün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

- 1 Kişi kendi rızasıyla çeküb terk-i diyār itmez
 Sebepsiz ğurbetiñ kahrın üzerine ihtiyār itmez⁶⁰

⁵⁷ 29/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁵⁸ 30/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁵⁹ 31/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁶⁰ “Üzerine” kelimesi “üzerin” şeklinde okunursa vezin düzelir.

32⁶¹

BEYİT

Mefā‘ilün/Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/Mefā‘ilün

· _ _ _ / · _ _ _ / · _ _ _ / · _ _ _

- 1 Benim derd-i derūnumdan ḥaberdār olmasın kimse
 Kıo yanayım bu âteşle ḥaberdār olmasun kimse

33⁶²

BEYİT

Fā‘ilatün/Fā‘ilatün/Fā‘ilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

- 1 Gelmenin var gitmesi bildiñ tamām
 Geldi gelmek ḳaldı gitmek ve’s-selām

34

MĀNĪ

I

Yıldız gider ay gider
 Gāh ayılır gāh gider
 Bugün ben yārimi gördim
 Şandım pādişāh gider

35⁶³

BEYİT

Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

- 1 Ehl-ile söyleş kelāmı eyle kisb-i ma‘rifet

⁶¹ 32/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁶² Diyanet Yayınları (DİB), *Azîz Mahmûd Hüdâyî* (PDF: DİB Yayınları, 2. Basım, 2016), 37.
 33/1a Gelmenin var gitmesi bildiñ tamām: Gelmenin bir gitmesi var ey hümâm AMH.
 33/1b Geldi gelmek ḳaldı gitmek ve’s-selām: Gitti gelmek, kaldı gitmek ve’s-selām AMH.

⁶³ 35/ Bu beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

Cāhile yār olma ki nādān olursun ‘āķıbet

[13b]

36⁶⁴

BEYİT

Fe‘ilatün/Fe‘ilatün Fe‘ilatün/Fe‘ilün

.. _ _ / .. _ _ / .. _ _ / . . _

1

Şarı zülfüñ teline aşılایım durayım

Baňa bir buse kerem kııl -yanından- yıķılayım gideyim

37⁶⁵

[MANİ]

I

Ŧanburem rebāb oldu

Cigerim kebāb oldu

Dünyāda bir güzel severim

O da yüzüme bakmaz oldu

38⁶⁶

[MANİ]

I

Baķçelerde gül mü var

Gül dibinde yer mi var

Bir gice müsāfir olsam

Şarılacaķ yer mi var

39⁶⁷

[KOŞMA]

I

Didim dilber nedir hālın

Didi ‘āşık saňa ne

⁶⁴ 36/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁶⁵ 37/ Şiire “beyit” başlığı verilmişse de şiirin nazım şekli “**mani**”dir.

⁶⁶ 38/ Şiire “beyit” başlığı verilmişse de şiirin nazım şekli “**mani**”dir.

⁶⁷ 39/ Şiire “beyit” başlığı verilmişse de şiirin nazım şekli “**koşma**”dır.

Didim dilber cânım çıkdı
Didi çıksın baña ne

II

Didim dilber nedir hâlin
Didi elhamdüli'llâh
Didim dilber bir buse vir
Didi estagfiru'llâh

40⁶⁸

[KOŞMA]

I

- 1 Didim dilber niçün böyle güzelsin
Didi Allâh yaratdı sen ne sorarsın

41⁶⁹

BEYİT

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

— . — — / — . — — / — . — — / — . —

- 1 Ey gönül dime şakın **Ferhâd ile Mecnûn** deli
Eylesen halka nazar her biri bir güne deli

42⁷⁰

BEYİT

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

— . — — / — . — — / — . — — / — . —

- 1 Gerçi kim dirler cihânda 'ârife bir gül yeter
'Ârife bir gül yeterse baña yarım gül yeter

⁶⁸ 40/ Şiire "beyit" başlığı verilmişse de şiirin nazım şekli eksik bırakılmış bir "koşma"dır.

⁶⁹ 41/ Mustafa Kirenci, "Sezai Karakoç'un Sevdığı Şiirler, Uyarlamaları (1990-2010)", *TDK* (Erişim 3 Şubat 2024).

⁷⁰ 42/ Hüseyin Hüsameddin Yaşar, *Amasya Tarihi* (PDF: 7. Cilt), 418.

42/ Beyit, Basîrî Mehmed Çelebi-Nişânîzâde'ye aittir.

[14a]

43⁷¹

BEYİT

Mefā'ılün/Mefā'ılün/Fe'ülün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _

- 1 Benim cânım seniñ qurbānıñ olsun
Yüzüm yaşdıķ qolum yorganıñ olsun

44⁷²

BEYİT

Fā'ilātün/Fā'ilātün/Fā'ilātün/Fā'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 Hāķ bilür kim cânı dilden sevmişem cânım seni
Hāķ Te'ālā baña virse bir gice tenhā seni

45⁷³

BEYİT

Fā'ilātün/Fā'ilātün/Fā'ilātün/Fā'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 Qābil olsa sīnem üzre qubbe hāmmām eylesem
Heb güzeller girse çıksa ben temāşā eylesem

⁷¹ 43/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁷² 44/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁷³ 45/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

46⁷⁴

BEYİT

Mefā'ılün/Mefā'ılün/ Mefā'ılün/Mefā'ılün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ /

- 1 Bugün ben bir güzel gördüm durur mekteb kapusunda
Siyāh ebrûların giymiş durur cennet kapusunda

47⁷⁵

BEYİT

Fe'ilātün/Mefā'ılün/Fe'ilün

. . _ _ / . _ _ _ / . . _ /

- 1 Bunu yazdım ki yâdigâr olmak için
Okuyanlar bir du'â kılmak için

48⁷⁶

BEYİT

Mefā'ılün/Mefā'ılün/ Mefā'ılün/Mefā'ılün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ /

- 1 Efendim ḥasbühāl oldum baña la'lin şarābın vir
Ben bu derdden ölür isem yarın Hakkā cevābın var

49⁷⁷

BEYİT

Fā'ilātün/Fā'ilātün/Fā'ilātün/Fā'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 'Āşıkın ma'şūka karşı gözleri mestān gerek
İki gönül bir olunca ne filān fistān gerek

⁷⁴ 46/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁷⁵ 47/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁷⁶ 48/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁷⁷ 49/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

50⁷⁸**BEYİT****Fā'ilātün/Fā'ilātün/Fā'ilātün/Fā'ilün**

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 Kahve-i rûz-i siyâhî içer ehl-i zeyyâl
İçerler ama zir zir degil

[14b]51⁷⁹**BEYİT****Fā'ilātün/Fā'ilātün/Fā'ilātün/Fā'ilün**

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 Kahve-i rûz-i siyâhî hayât virdi bedene
Hak rahmet eylesün bunu icad edene

52⁸⁰**BEYİT****Mefā'ilün/Mefā'ilün/ Mefā'ilün/Mefā'ilün**

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

- 1 Efendim sende hatm oldu bu güzellik tazelik terlik
Bizi muhabbet bucağında koyub gitmek meded erlik

⁷⁸ 50/ Beyitin 2. mısraı vezne uymamaktadır.

50/ Yeniçeri Ocağı'ndan Ali Beşe tarafından 1758 yılında Cezayir Ağası Selanikli Ali Ağa için yapılan ve günümüzde Cezayir Millî Müzesi'nde sergilenen ahşap kahve kutusunun üzerine işlenmiş beyittir. Anonimdir.

50/1a Kahve-i rûz-i siyâhî içer ehl-i zeyyâl: Kahve-i ru-yi siyahî nef' vardır bedene CMM.

50//1b İçerler ama zir zir degil: Hak rahmet eylesin onu icad edene CMM.

⁷⁹ 51/ Yeniçeri Ocağı'ndan Ali Beşe tarafından 1758 yılında Cezayir Ağası Selanikli Ali Ağa için yapılan ve günümüzde Cezayir Millî Müzesi'nde sergilenen ahşap kahve kutusunun üzerine işlenmiş beyittir.

⁸⁰ 52/ Beyitin vezni bozuktur.

53⁸¹

[BEYİT]

Mefā‘ılün/Mefā‘ılün/Fe‘ülün

. _ _ _ / _ _ _ / . _ _

- 1 Eger ‘ādet eger k̄ānūn ezelden
Alurlar buse’i her dem güzelden

54⁸²

[BEYİT]

- 1 Ne müfred bilürim ne ğazel
Dudağın ağızıma hey güzel

55⁸³

[BEYİT]

Mefā‘ılün/Mefā‘ılün/ Mefā‘ılün/Mefā‘ılün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

- 1 Biḥamdillāh bahār oldu erişdik gül gibi yaza
Çün havālar germ oldu gerekdir elde yelpāze⁸⁴

56⁸⁵

[BEYİT]

- 1 Eger nāz idüp gelmezse rüzigār bize
Ḍarb-ı dest ile getürür anı yelpāze

⁸¹ 53/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁸² 54/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁸³ 55/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁸⁴ “Çün” kelimesi “çü” olursa vezin düzelir.

⁸⁵ 56/ Şiirin vezni bulunamamıştır. Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

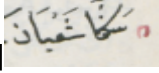
57⁸⁶

[BEYİT]

Mefā‘ilün/Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/Mefā‘ilün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1. Eger a‘lā eger ednā eger şāh-ı cihān olsun

Saňa [şa‘bān/şābān] geçinenler benimle imtiḥān olsun

58⁸⁷

[BEYİT]

Mefā‘ilün/Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/Mefā‘ilün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

- 1 Cihān bāğında ey ‘āşık budur maḳbūl-i ins ü cīn
Ne sen kimseden incin ne kimse senden incinsin

Eyzan

[15a]

59⁸⁸

[BEYİT]

Mefā‘ilün/Mefā‘ilün/Fe‘ülün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _

- 1 Eger dilber benimle yār olaydı
Ne ğam cihān baňa aġyār olaydı

⁸⁶ 57/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁸⁷ Sevim Üngün, “Vahid Mahtûmî ve Mora Fetihnamesi”, *DergiPark* (Erişim 10 Ocak 2024).

58/ Bu şiir Vahid Meftunî’nin Mora Sefaretnamesinde “Bâki” mahlasıyla yer almaktadır. Mecmuada “Bâki” mahlasının yerine “‘Āşık” mahlası kullanılmıştır.

58/1a ‘Āşık: Bâki VMMF.

58/1b Ne sen kimseden incin ne kimse senden incinsin: Ne kimse senden incinsin ne sen kimseden incin VMMF.

⁸⁸ 59/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

60⁸⁹

[BEYİT]

- 1 Osturanın şiddetiyle âteş çıkar taşdan
Birbiri Allāh şaldım ben de geçdim bu başdan

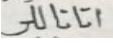
61⁹⁰

TÜRKİ DER-MAḲĀM-I NEVĀ

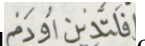
Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

I

Gece vü gündüz āh [u] zār itdigim aşlı budur
Gönlimi hālṭ itdi şimdi bir civān **Fındıklılı**
Bülbül ata nallar itdigin aşlı budur
Başını bir hōşça bağla destmāl **Fındıklılı**

II

Cān [ü] dilden ey güzeller şāhı sevdim ben seni
Ol siyāh kāküllerin üzere beste kıl cenānı
Yeter [üflettin] o dem 'āşık-ı mehcūrını
Gönlimi zabṭ itdi şimdi bir civānı **Fındıklılı**

III

'Āşık-ı şeydā'ı bugün dilber-i mümtāz ile
Hemdem olmak içün ağlar nevā'-i āvāz ile

[15b]

Şalınup seyrāna çıkmış şalınur biñ nāz ile
Söylenür güzeller içre bir civān **Fındıklılı**
Eyzan

⁸⁹ 60/ Beyitin vezni bulunamamıştır.

⁹⁰ 61/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

Girid cezāresinde ‘asākīr-i İslām ile şadr-ı a‘zām ḥazretleri[,] Kāndiye Qal‘ası metrisine işbu biñ yetmiş yedi senesi Zilḥicce’niñ ġurresinde Cum‘a gicesi metriste ḥarc olunan ḥazāne ve cebḥāne beyān olunur[,] ‘işāret olunmuşdur[:]

Atılan top

199775

Barut kaṇṭar

111212

Qazan kumbarası

75322

Şeşe kumbarası

126885

Tuṇç kumbarası

185852

Ḥavān taşı

132822

Atılan lağımlar

3920

Dilbaş/delibaş getürenler baḥşiş

800

Yaralıları verilen baḥşiş kuruş

48812

[16a]

Şehīd olan paşalar

15

Şehīd olan çorbacılar

45

Şehīd olan çavuşlar

164

Şehīd olan yeñiçeri

25639

Şehīd olan sipāhiler

37645

Şehīd olan serdengeçdi sipāhi

4932

Şehīd olan begler

795

Şehīd olan cebeciler

6985

Şehīd olan topçular

22965

Şehīd olan lağımcılar

29965

Şehīd olan ġarīb yigitler

7900

Қал'adan firār idenler

1925

Kāfirden alınan kelle

22925

Kafirden alınan

2929

Kāfirden ḥalāş olan müslimān

187

Atılmayıp boş kalan lağımlar

3429

Ḳandiyyā’dan olan ḥavan topu

237

Ḳandiyyā’dan alınan top

482

Ḳandiyyā’nın içinde olan cānlar

8300

Cümle gülleler ḥarābiyle

300

[16b]

63⁹¹

ŞARKI DER-MAḲĀM-I HÜZZĀM

Fā ‘ilātün/Fā ‘ilātün/Fā ‘ilātün/Fā ‘ilün

— . — — / — . — — / — . — — / — . —

I

Çünkü senden bir ḥaḳīḳat -amān- hem ‘ināyet ḳalmadı

⁹¹ 63/ Türk musikîsinde çokça raġbet gören, hüzün duygusunu veren hüzzâm makamındaki bu şarkı, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

Ben ‘āşıkın ağlatmada dīdemde āb kalmadı
 Gice gündüz hasretiñle tende rāhat kalmadı
 Çekeyim **hōş yārim ammā şabra tākāt kalmadı**

II

Beklerim yār yollarını gelirsün bir gün diyü
 İtdigin işlere nādim olursun bir gün diyü
 Göñlüme virdim tesellī şararız bir gün diyü
 Şarayım **hōş yārim ammā şabra tākāt kalmadı**

III

Bir nazar kıl nāzeninim ‘āşıka bīmārına
 Bir gicecik kâ‘il oldum irmeye vişāline
 Pervāneler gibi ‘ömrüm yandı ‘aşkın nārına
 Yandım **hōş yārim ammā şabra tākāt kalmadı**

IV

Seniñ ‘aşkına düşeli her işim oldu şavaş
 Dertli sīnem dövmek içün alayım destime taş
 Her andıkça gözlerimden dökerim hep kanlı yaş
 Yürü kim **hōş yārim ammā şabra tākāt kalmadı**

[17a]

64⁹²

ŞARKĪ ŞABĀ

- 1 Ne hāle giriftār oldum ‘aşkınla şarardım şoldum
 ‘Ākıbet ben seni buldum **efendim tez gelesin baña**
 Sultānım kıl olayım saña
- 2 Çok yalvardım ricām geçmez ağlamakdan dīdem seçmez
 ‘Āşıkım çokdur esmām geçmez **efendim tez gelesin bana**

⁹² 64/ Dokunaklı ve içli duyguları hissettiren Sabâ makamındaki bu şarkı herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

- 3 Eylene mem kalbim maḥzūn eyledin sen beni mecnūn
Dīdem yaşlı kendim Ceyḥūn **efendim tez gelsin bana**
- 4 Gönlümü aldın āl ile aldattın beni dil ile
Bağladın zülfüñ kılına **efendim tez gelesin bana**
- 5 Andı gitdim güle bahrı içdim tatlu zehr-i mārı
Ne müşkilmiş gönül ḥālī **efendim tez gelesin baña**
- Eyzan**

65⁹³

DER-MAKĀM-I HÜSEYNĪ

I

Gider oldum a bir dānem amān dağlar görünür
Benim cigercigim cānım amān diller delinür
Şimden sonra a bir dānem amān kınde görünür
Dayanamam ḥasretinle amān yazıkdır baña
Ben bu dertle ölürsem amān kim ağlar baña

[17b]

II

Āh efendim sen qaralar geyüp neylersin
Āh itdikçe iki dīdem sen kıan eylersin
Şimden sonra a bir dānem beni neylersin
Dayanamam ḥasretine amān yazıkdır baña
Ben bu dertle ölürsem amān kim ağlar baña

III

A bir danem bu kıollarım şarmaz mı seni
Kırkıarım ki eller şarar şu nāzık teni

⁹³ 65/ Dinleyene rahatlık ve huzur veren hüseyinî makamı ile yazılan şarkı herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

Ne kaçarsıñ a bir danem yerler mi seni
Dayanamam asretiñe amān yazıkdır baña
Ben bu dertle ölürsem amān kim ağlar baña

IV

Dağlar taşlar a bir danem yoldaşım benim
Akar şular yeşil çimenler hāldaşım benim
‘Aceb şorar mı efendim sırdaşım benim
Dayanamam asretiñe amān yazıkdır baña
Ben bu dertle ölürsem amān kim ağlar baña
Eyżan

[18a]

66⁹⁴

BABA ȚĀHİR

I

Evleriniñ öñi dere gelir gögsün gere gere
Başında fese göre **bağla yemeni yemeni pullu yemeni**
Gel kuzum böyle şalınma sararlar seni

II

Evleriniñ öñi bōstān gine selām geldi dōstdan
Çıkar perçemi fesden **bağla yemeni yemeni telli yemeni**
Gel kuzum böyle şalınma şararlar seni

III

Cezā‘ir fesi başında kudret kalemi kaçında
Sevdiğim on dört yaşına **bağla yemeni yemeni penbe yemeni**
Gel kuzum böyle şalınma şararlar seni

⁹⁴ 66/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

IV

Yüzüğün elmas taşını kurbân olayım kaşına
 İncülü fesin başına **bağla yemeni yemeni allı yemeni**
Gel kızum böyle şalınma şararlar seni

V

Bak şu küçükden hevese bülbülü kırlar kafese
 Başındaki fino fese **bağla yemeni yemeni pullu yemeni**
Gel kızum böyle şalınma şararlar seni
Eyzan

[18b]

67⁹⁵

SEMÂ 'Î

I

Dil virenler saña ey şūh 'ākıbet serden geçer
 Şem'-i hüsnün per urup pervâneler perden geçer
 Mûmiyân eller ile bağlamış gümüş kemer
 Vazgel 'ömrüm bu sevdânın şonı hançerden geçer

II

Neylerim cāmı meyi meclisde dilber olmasa
 Sākıyâ şun zehir olsun söz o dilber olmasa
 Mübtelâ olmuş işitdim **ārifi** yâre ['adā]
 Kıo çeksin bulmuş belâsın iş muqadderden geçer
Eyzan

⁹⁵ 67/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

68⁹⁶

[SEMĀ'Ī]

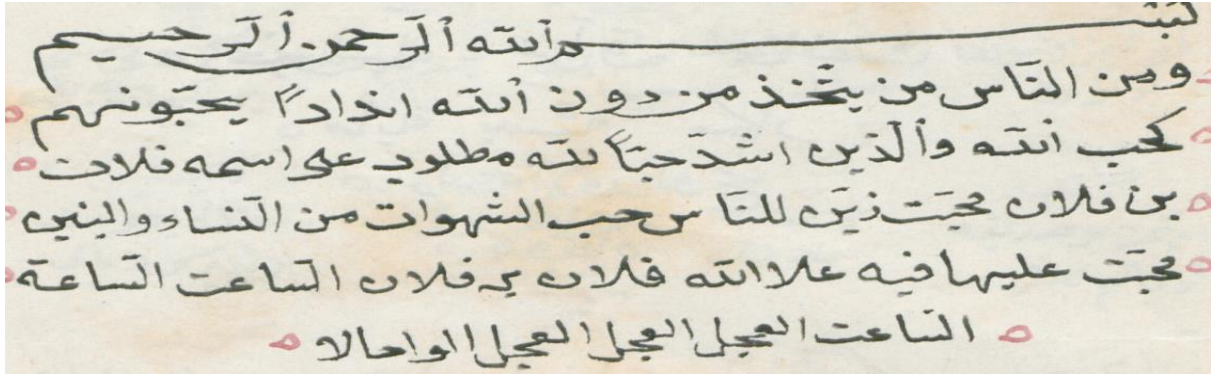
- 1 **Geldi cānım geldi cānım geldi**
Hōş geldi şafā geldi
- 2 Hāk seni baña verdi
Kırmızı güllerin derdi
- 3 Doğan ayın on dördü
Geldi cānım geldi cānım geldi
Eyzan

[19a]

69

BĀB-I MUḤABBET İÇÜN

Ayın evvel çehârşenbe günü gün doğarken yazı[,], oda bırağa[.] Gülün incir içine koyup
ol kişiye yedüre[,], deli dīvāne ola[.]

⁹⁶ 68/ Seher Tetik Işık, "İtrî'nin Edebiyattaki Yeri", Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi (15 Aralık 2023).

68/ Makaledeki şiir, daha uzun olmakla birlikte, mecmuadaki kısım makalede şu şekildedir:

Hoş geldi safa geldi canım geldi canım geldi
Şerefli mihmânım geldi canım geldi
Kırmızı gülün verdi seni bana hak verdi
Doğan ayın on dördü geldi canım geldi

70

FĀRİSÎ MAĶĀMĀT YEĶŪLŪ 'ITRÎ

Rāst - Rehāvî - Pençgāh - Bengrîz - Nişābūr - Isfahān - Māhūr - Nevā - 'Uşşāk - Bayātî - Nühüft - Nevā sünbüle – Nevrüz - Nevrüz-'Acem - 'Acem - 'Acem 'aşīrān - Nihāvend - 'Arzbār - Bāba Tāhir

[19b]

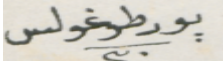
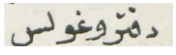
Segāh - Şabā - Çārgāh - Hüseynî - Büselik - 'Aşīrān - Kürdî - Büzürg - Zirgüle - Hışār - Hicāz - 'Uzzāl – Şehnāz - Gerdāniye - Muḥayyer - Muḥayyer büselik – Zīrefkend- Muḥayyer sünbüle - 'Irāk - Muḥālefet - Māye - Beste – Mekkar - Rāḥatü'l-ervāḥ - Dügāh

71

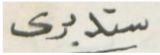
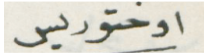
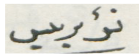
EVVEL BAHĀR AYLARI BEYĀN OLUNUR

Mart (31) - Ābrîl (30) - Mayıs (31)

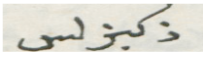
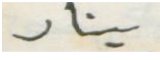
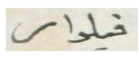
YAZ AYLARI

[Portoğolus] (30) - [Doktorogus] (31) - Ağustos (31)

GÜZ AYLARI

[Septemberi] (30) – [Ohtorber] (31) – (30)

KİŞ AYLARI

 (31) - [Yanar] (31) - [Filvar] (28)

[20a]

72

Birinc	'Āleme olduĶ gülünç
Şac	Al beni kaç
Ķalem	Dimesin bizi 'ālem
Nāne	Derdinden oldum dīvāne
Tütün	Ķolumuz olsun bütün
Ķav	Başından şarığın şav
Mercān	Şat beni hercān

Pāre	Yüregim oldu yāre
Akçe	Görelî seni yüregim oldu bakçe
Taş	İkimiz bir yaşadığa kıyalım baş
Keten	Köstek benden
Kılabudan	Dolaş arka kapudan
Zincefil	Seniñ için oldum serdenyal
Etmek	Murādım seni öpmek
Kiraz	Severim seni biraz
Kömür	Ben olayım size ‘ömür
Noğud	Derdinden oldum bi-hod
Haşır	Kapına olayım esir
Tel	Efendim bize gel
Portakal	Gel baña bir gice kal
Leblebi	Seni cânım pek beyendi
Portakal	Eski yāriden arta kal
Tavla	Geçerken bize uğra
Şadef	Şıtmaya olduñ sebep
Fesleyen	Elimdir seni besleyen

[20b]

Yatağ	Hāzırla yatağ
Ayna	Hūrī melek diyene
Darçın	Sensin benim harcım
Şarımsak	Bir gece birbirimize şarılsak
Soğan	Hem döşek ol hem yorgan
Üzüm	Abinim iki gözüm
Od ağacı	Sensiñ gönlüm ‘ilacı
İbrişim	Mevlāya kaldı işim
Şakız	Şarıl sīneme a kız
Kestane	Gözleri beñzer mestāne
Erik	Yürek oldu delik delik
İncir	Boynuna kūtāh zincir
Elma	Beni al eşim alma
Armut	Tut şapından yut

Lāle	Kül oldum yane yane
Zetun	Ur arkana
Elma	İster al ister alma
Elma	Beni ferdāya şalma
Yāsemin	Çuluñ olayım yār seniñ
Örümcek	Ölürüm seni görmicek
Et ile Etmek	Et ete tırmak
Çoyun	Neylersin oyun
Tarhana	Al beni evine

[21a]

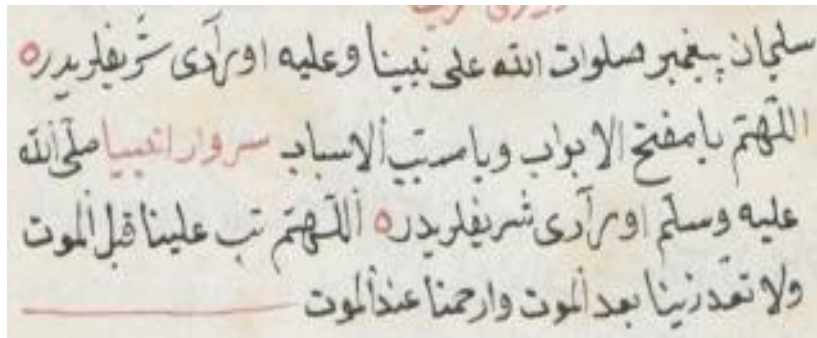
73

HĀZĀ DU‘Ā -İ İMĀM A‘ẒAM RAḤMETU‘LLĀHİ ‘ALEYH

74

EVRAÐ-I ŞERİF

75⁹⁷

BEYÂN

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Fe'ülün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _

- 1 Nedir suçum günâhım ey vefâsız
Geçersin yanımdan merhabâsız

76⁹⁸

BEYÂN

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 Nâmemiz vardıkda ol yâr eline
Şaklaya -cânı gibi- vermeye ağıyâr eline

77

BEYÂN

Mefâ'ilün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'

. . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _

- 1 Eger dilerseñ bulasın Ka'be sevâbın
Bu nâmeniñ gönderesin şâfî cevâbın

[21b]

78⁹⁹

BEYÂN

- 1 Çün nâme ile oldı hâlimiz i'lâm
Seniñ elinde kaldı efendim **Bâkî** fermân

⁹⁷ 75/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁹⁸ 76/ Şiirin 1. mısraı vezne uymamaktadır.

⁹⁹ 78/ Şiirin kafiyesi farklıdır.

79¹⁰⁰

BEYÂN

Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 ‘Âşıkım rahm eyle ben kûluna şâhib-i cemâl
Tâkatim tāk oldu hasretiñden bî-mecâl

80¹⁰¹

BEYÂN

Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 Dâr-ı dünyâdan beķāya eyler isem intikāl
Cân bedenden ayrılır ben senden ayrılmak muķâl

81¹⁰²

BEYÂN

Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 ‘Ârif olan kendisine herkesi yâr eylemez
Her biri bilmez kâtında keşif esrâr eylemez

82¹⁰³

KİT‘A

Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

I

- 1 Kõynuna girmek içün ol kuzınıñ

¹⁰⁰ 79/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁰¹ 80/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁰² 81/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁰³ 82/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

Bir koyun sâ'ati olsam yâri
 Eylemez fevt raķīb-i akreb
 Bir daķīķa o ķamer ruķsârı

83¹⁰⁴

Beste-i Uşûl-i Çenber

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

— . — — / — . — — / — . — — / — . —

- 1 Kimseler yâ Rab esîr-i zülf-i cânân olmasun
 Kimseniñ hâli benim gibi perîşân olmasun
- 2 Ey gül-i bâğ-ı leţâfet mest olup bir gün şakın
 İçme ğayrın cāmını ķan üstüne ķan olmasun

84

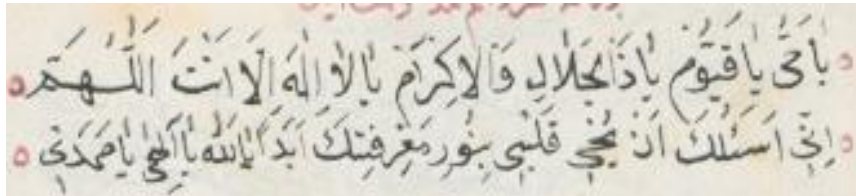
İMÂM GAZÂLÎ

ḲaddesAllāhu sirrehu el-‘azîz ḥazretlerinden mervîdir[:]. Aḥşam namāzınıñ farzıyla sünneti mābeyninde kırķ bir kerre Fātiḥa-i Şerīfe okusa murādına irişe.

[22a]

Bu nāme’i her dā’im müdāvemet ide

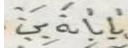
[Yâ Ḥayyu yâ Ḳayyūm yâ ze’l-celāli ve’l-ikrām yâ lā ilāhe illā ente[.] Allahumme innī es’eluke en tuhyiye ķalbi bi nuri ma’rifetike ebeden yâ Allāh ya İlāhi yâ şamedî]

¹⁰⁴ 83/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

85¹⁰⁵**Ḳıṭ‘a-ı Nūtk-ı Ḥāce-zāde****Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilün**

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 Kim bilür kim itmeyelerdi ḳatı [babana] ben
Ṭaş doğurmadan ayıra ana ben
- 2 Bilmezem ol lā-yūs’elu ‘ammā yef’alu
Ne içün ḳoydı ‘aceb hey’et-i insāna ben

86¹⁰⁶**Ḳıṭ‘a Cevāb-ı Kemālpaşa-zāde:****Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilün**

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 Bildi birdür idügin [atamdı] babana sen
Doğduḡuñ gibi şarup şarmaladı ana sen
- 2 Ḳoy bilmezligin kim kendüni bildirmek içün
Ḳodı Ḥallāk-ı ciḥān şüret-i insāna sen

87¹⁰⁷**ḲİṬ‘A****Mef‘ülü/Mefā‘ilü/Mefā‘ilü/Fe‘ülün**

_ _ . / . _ _ . / . _ _ . / . _ _

- 1 Ben ‘āşık-ı maḥzūn-ı perīşānı unutma
Ben ḥaste-i miḥnet-keş-i hicrānı unutma

¹⁰⁵ 85/ Ḳıṭ‘aya herhangi bir çalışmada rastlanmamıştır.

¹⁰⁶ 86/ Bu şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁰⁷ 87/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

- 2 Her dem dir idiñ ben seniñ ğayra ne ħācet
Ol demleri yād eyle bu devrānı unutma

88¹⁰⁸

RÜŞDİ

Fe‘ilātün/Fe‘ilātün/Fe‘ilātün/Fe‘ilün

— . — — / — . — — / — . — — / — . —

- 1 Nāfe-i Çīn [ü] Ħoten turraña olmaz hem-bū
Sünbül-i cennet eger olsa ğıdā-yı āhū
- 2 Heves-i zülfūñ ile ‘azm-ı reh-i Çīn itdim
Sana şimdengerü ey gözleri āhū yāhū

[22b]

89¹⁰⁹

ḌARB-I EMSĀL-İ LEVNİ

¹⁰⁸ Gülçiçek Akçay, *Hisarcıklızáde Mes’ûd Mecmû’a-i Eş’âr (İnceleme-Metin)* (PDF: Paradigma Akademi Şubat 2020), No: 460/361.

88/ Bu şiir HMME’ de 7 beyittir.

88/ 1: 1 HMME

2: 3 HMME

¹⁰⁹ Mehmed Fuad Köprülü, *Türk Saz Şairleri 2 Antoloji XVI-XVIII Asırlar* (PDF: Kanaat Kitapevi İstanbul, 1940), 358-361.

Köprülü, Mehmed Fuad. *Türk Saz Şairleri 2 Antoloji XVI-XVIII Asırlar*. PDF: Kanaat Kitapevi, 1940.

Destan türü içerisinde daha çok öğüt vermek amacıyla oluşturulan şiirler, atalar sözü destanı olarak adlandırılmaktadır. Bu türün en güzel örneğini Lale Devri’nde yaşamış olan minyatür sanatçısı ve halk şairi Levnî’nin atalar sözü destanı oluşturur. Dörtlükler, mecmuada “Ḍarb-ı Emsāl-i Levnī, Velehu Emsāl, Velehu Misālī” başlıklarıyla verilmiştir. Mehmed Fuad Köprülü’nün şiir üzerine çalışması 25 dörtlükten oluşmaktadır. Mecmuadaki dörtlükler MFK’daki düzene göre karışık bir şekildedir. MFK’daki 7 dörtlük mecmuada yer almazken, mecmuada yer alan 2 dörtlük MFK’da yer almamaktadır. Bu haliyle şiir mecmuada toplam 20 dörtlükten oluşmaktadır.

89/ I-4 Ḍarb: Sert ASD.

II-1 Çü: Çün ASD.

II-3 İkrārı bir eyle sen olma bed-ḥū: İkrārını gözet, olma abes-gū ASD.

II-4 İmān dimişler: İymān demişler ASD.

III-1 ‘Ākıbet-endişe olma pek çabuḡ: Ak(ı)l erişmez bu feleğın işine ASD.

III-2 Yetişmez mi saña bu nümünelik: Dürlü gâilesin alma bana ASD.

III-3 Kaçan lorı kuşu bulsa bir kemik: İbretle nazar kıl lorı kuşuna ASD.

IV-2 mes’ûde: hâside ASD.

V-1 çok tozlar: nice toz ASD.

VI-3 şaşğını gölde: göllerde şaşkın ASD.

I

Ṭut atalar sözün ƙalb-i selīm ol
 Göñülden göñüle yol var dimişler
 Gider yavuzlığıñ ƙab‘-ı ƙalīm ol
 Ḍarb sirke ƙabına zarar dimişler

II

Çü bildiñ alçağa aƙmadadır şü
 Kāmiliñ cāhile naşīhati bu
 İƙrārı bir eyle sen olma bed-ḥū
 Birdir iƙrār-ile īmān dimişler

III

‘Āƙıbet-endīşe olma pek çabuk
 Yetişmez mi saña bu nümünelik
 Ƙaçan loru ƙuşı bulsa bir kemik
 Evvel ölçer sonra yudar dimişler

IV

Dilden ister iseñ ğıll ü ğış gide
 Metā‘-ı rāzını açma mes‘ūde
 Ƙıyma müşteriye az al fā‘ide
 Alan da şatandan umar dimişler

[23a]

V

Çārşū-yı dehirde çok tozlar ƙopar
 Ol vaƙti gözeden çok takye ƙapar
 Ḥelāl-zāde gelür pāzārı yapar
 Ḥarām-zāde pāzārı bozar dimişler

VI

Her kāra uzatma eliñ etegiñ
 Yelƙovana döner āḥir emegiñ
 Nitekim şaşgını gölde ördegin

Başın kor da götünden dalar dimişler

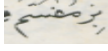
Eyzan

90¹¹⁰

VELEHU EMŞÂL

I

Bakmam bu ‘âlemiñ kisb ü kârına

Bir [müfessem] virmem cihân varına

Bugünkü fırsatı kıma yarına

Yâr yıkıldığı gün tozar dimişler

II

‘Âdet budur ezelî âzâd

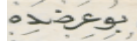
Kul kula sebebdır ey dil-i nâşâd

Bâya gedâ hizmet itmeden murâd

Bal tutan parmağın yalar dimişler

[23b]

III

Aşaydım bu [‘arzda] ben de bir koyun

Meydân-ı hünerde sen de gel şoyun

Felegiñ devrine kâr itmez oyun

Katı zor oyunu bozar dimişler

¹¹⁰ Köprülü, Türk Saz Şairleri, 358-361.

90/ I-1 Bakmam bu ‘âlemiñ kisb ü kârına: Aldanma cihânın sakın varına ASD.

I-2 Bir [müfessem] virmem cihân varına: Düşmeyegör anın âh-ü- zarına ASD.

I-3 fırsatı kıma: işini koyma ASD.

II-1 ‘Âdet budur ezelî âzâd: Âdet-i- Hak budur ezel-ü- âbâd ASD.

II-3 itmeden: etmekten ASD.

III-1 Aşaydım bu [‘arzda] ben de bir koyun: Ben de astım bu arsaya bir koyun ASD.

III-2 sen de gel: gel sen de ASD.

III-3 Felegiñ devrine kâr itmez oyun: Felegiñ zoruna dayanmaz oyun ASD.

IV- ASD.

V-3 Şâ’irde: Şâire ASD.

V-4 dîvâr olmaz: olmaz duvar ASD.

VI-3 gayrısın: gayriyi ASD.

VII-1 Gerçi çok cihânda: Çoktur bu âlemde ASD.

VII-2 Haddin bilmeyenler kânde bilsinler: Kânde bilenler ile bilmeyenler ASD.

VII-4 Böyledür kâ’ide: Eskiden âdettir, ASD.

IV

‘Arz-ile eşkıyā varamaz eve
 Uşlu gizlesini ‘ākıllar seve
 Bunda begim at var atdan deve
 Deveden büyük fil var dimişler

V

Tālib-i ma‘rifet çekerse emek
 Yügrük at arturur yemin giderek
 Şā‘irde ses ile saz söz gerek
 Yalnız taş dīvār olmaz dimişler

VI

Güneş balçıkla şuvanmaz ey dil
 Bī-zebān da olsa bellüdür kāmīl
 Kendüden ğayrısın beğenmez cāhil
 Kendi çalar kendi oynar dimişler

VII

Gerçi çok ciḥānda boşa yelenler
 Ḥaddin bilmeyenler kande bilsinler
 Böyledür kā’ide dağdan gelenler
 Bağda olanları kıvar dimişler

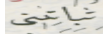
[24a]

Eyżan

91¹¹¹

VELEHU MİŞÂLÎ

I

Bir mürşid-i kâmil bulmayanlara
 Pîrlerin naşîhati almayanlara
 Sözinin [isbâtı] olmayanlara
 Bir boş kîle dipsiz anbar demişler

II

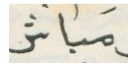
Yüzüm yerde benim hâk-ile yeksân
 Sermese ğavġâda dil ise perîşân
 Gözümde girdi cānâna hayrân
 Gönülse ma‘şûmdur umar demişler

III

Durur cān ü dil bûse kenâre
 Hicrân-ı ‘aşk-ile dil pâre pâre
 Nem giderse gitsün vişâl-i yâre
 Ki yek ârzû hezâr dînâr demişler

[24b]

IV

Hele ‘âkıl [mebâş] etrâfa yakın
 Karda gez de izin belürme şakın

¹¹¹ Köprülü, Türk Saz Şairleri, 358-361.

91/I-4 Bir boş kîle dipsiz anbar demişler: Bir dipsiz kîle boş anbar demişler ASD.

III-1 Durur cān ü dil bûse kenâre: Takdîr-i- Mevlâ hep gelir, ne çâre ASD.

III-4 Ki yek ârzû hezâr: Yek vuslat hezâran ASD.

IV-1 Hele ‘âkıl [mebâş] etrâfa yakın: Kûy-ı dilârâya eylersen akın ASD.

IV-2 Karda gez de izin belürme şakın: Zînhâr gâfil olma etrâfa bakın ASD.

IV-3 Kûy-ı dil-ârâya eyler iseñ akın: Karda yürü izin bildirme sakın ASD.

IV-4 El ‘ârifdir işin duyar demişler: İl oğlu ârifdir duyar demişler ASD.

V-1 Hîle-i irtikâb: Hiyleyi irtikâp ASD.

V-2 Disünler adınla bir er oğlu var: Desinler sana : bir er oğludur er ASD.

V-3 elüñ: ilin ASD.

V-4 El de senüñ kapu: İl de senin kapu ASD.

VI-1 şormasa: sordumsa ASD.

VI-4 Bir: -ASD.

VII-2 Kereminden Kerîm: Kerim kereminden ASD.

VII-2 ba‘îd: teb‘îd ASD.

VII-3 Devr-i felekden kesmezem ümîd: Böyledir, Mevlâ’dan kesme sen ümid ASD.

Kūy-ı dil-ārāya eyler iseñ aķın
El ‘ārifdir işin duyar dimişler

V

Hile-i irtikāb itme kıl hāzer
Disünler adınla bir er oğlu var
Sen elüñ kapusını kaçarsañ eger
El de senüñ kapu kaçkar dimişler

VI

Didiler bu pendî şormasa kime
Tuz etmek bilmeze müşkilin dime
Kül kömür ye nāmert loķmasın yime
Bir gün olur başa kaçkar dimişler

VII

Gerek şakiy olsun gerekse sa‘id
Kereminden Kerīm eylemez ba‘id
Devr-i felekden kesmezem ümīd
Gün doğmadan neler doğar dimişler
Eyżan

[25a]

92.¹¹²

DER ĀŞAFĪ-ZĀDEGĀN

Mefā‘ilün/Mefā‘ilün/Mefā‘ilün/Mefā‘ilün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1

İķāmet eyleyüp ihlāşı mihrāb-ı mu‘allāda
Bütün kendüsine uydurdu yārānı **İmām**-zāde¹¹³

¹¹² Mehrali Calp - Müzahir Kılıç, “Ebyât-ı Zâdegân (İnceleme-Metin)”. *DergiPark* (Erişim 1 Haziran 2024).

¹¹³ 92/1 Bu beyit makalede yer almamaktadır.

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

2

Sende hatm oldu güzellik dir idüm dünyāda

Muşhaf-ı rüyımı 'arz eylese **Hâfız**-zāde

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

3

Câmi'a-i hüsnini zeyn itmek için dünyāda

Yakdı kandil-i dil-i zārımı **Kayyim**-zāde¹¹⁴

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

4

Câmi'asına 'uşşâk idüp amān

Arturur kâmeti maḥfilde **Mü'ezzin**-zāde¹¹⁵

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

5

Cihet-i vaşlı maḥlûl olıcaḳ dünyāda

Kime 'arz eyler 'aceb kim **Mütevellî**-zāde¹¹⁶

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

6

Ġayra kûl olmamaḳ için bu dil āzāde

Huccet-i 'aşkıımı imzâladı **Kāzî**-zāde¹¹⁷

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

7

Eyleyüp maḥkeme-i vuşlatına āmāde

'Aşḳ ile itdi terāfî' **muḥzır**-zāde¹¹⁸

¹¹⁴ 92/3 Câmi'a-ı : Câmi'-i ; kandil-i: kandil M.

¹¹⁵ 92/4 Câmi'asına 'uşşâk idüp amān: Câmi'-i hüsnüne 'uşşâkı idüp āmāde M.

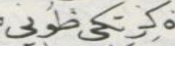
¹¹⁶ 92/5 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹¹⁷ 92/6 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹¹⁸ 92/7b terāfî': serāfî'M.

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

- 8 Perinde tüy müheyyā şābī āmāde
Eger lāzım ise kaṅtar **muḥtesib**-zāde¹¹⁹

[25b]

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

- 9 Çıksun āvāze-i ḥüsnim deyü bu esnāda
Çaldurur ṭablını 'āşıklara **mehter**-zāde¹²⁰

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

- 10 Ḥüsnine itdi ḥāverīyi üftāde
Yedi yaşında idi ḳal'ada **dizder**-zāde¹²¹

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

- 11 Dağdan sīnede bayraklar idüp āmāde
Aşdırır dilde ğam-ı 'aşkı **sipāhī**-zāde¹²²

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

- 12 Cān ü dil olmışdı vaşlı içün ğavġāde
Yapdı ma'ḳül ile pāzār **meyāncı**-zāde¹²³

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

- 13 Ḥāşılı 'aşkına kendim olalı üftāde

¹¹⁹ 92/8b Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹²⁰ 92/9a Çıksun āvāze-i ḥüsnim deyü bu esnada: Ḥüsnile velvele virdi daḥi ol şûh -ı dildāde M.
92/9b Çaldurur ṭablını 'āşıklara mehter-zāde: Nāy-veş inledir 'āşıkları Mehterzāde M.

¹²¹ 92/10 bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹²² 92/11 bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹²³ 92/12 bu beyit M'de yer almamaktadır.

Ḥaremini şabrımı şavurdu **samāncı-zāde**¹²⁴

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

14

Şubha dek eyledigim āh şeb-i yeldāde

Rāh-ı 'aşkında kulak tutmadı **bekçi-zāde**

93¹²⁵

Velehu zadegân

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

1

Çekmesün kimse girmiş ana dünyada

Penpe-veş çarha atar 'ömrini **Ḥallāç-zāde**¹²⁶

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

2

Daḥi kundaḳda iken olmuş idim dil-dāde

Bizi şaşırdı şancıyla **tüfekçi-zāde**¹²⁷

[26a]

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

3

Ḥānümānı dil-i hicr-i āteşine yandurdu

İtmedi mahrem-i vuşlat bizi **camcı-zāde**¹²⁸

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

4

Terlikin seyr idüp öpdüm ayağın tenhāda

Şatdı şavurdu beni maşaf deyü **şokak-zāde**¹²⁹

¹²⁴ 92/13b Ḥaremini şabrımı: Hirmen-i 'ömrümi M.

¹²⁵ Calp - Kılıç, "Ebyât-ı Zâdegân (İnceleme-Metin)".

¹²⁶ 93/1a Çekmesün: Geçmesün M.

¹²⁷ 93/2b şancıyla tüfekçi: tabanca ile Tüfenk M.

¹²⁸ 93/3 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹²⁹ 93/4 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

5

O güzel gözlerine oldu gönül üftâde

Yüzimin kırasına bakma **kömirci**-zâde**Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)**

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

6

O leb-i şîrîni şordum bu gice tenhâda

Kande gitdi 'acabâ deyü **şekerci**-zâde¹³⁰**Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)**

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

7

Çehre-i zerde nümüne götüren yârâne

Kıymasun söyle bu çah-ile **duhâncı**-zâde¹³¹**Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)**

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

8

Hâ-yı meded şem'-i rahm söndi deyü tenhâda

Ne yazık geldi bu şeb-i meclise **mumcı**-zâde¹³²**Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)**

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

9

İşe girmek dilese şalvârın ider âmâde

Dönmesiyle çıkarır giri **çalatçı**-zâde¹³³**Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)**

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

10

Leb-i deryâya götür kayığın it âmâde

Hele bir yol binelim saña **kayıqçı**-zâde¹³⁰ 93/6b Kande: kandım M.¹³¹ 93/7 Bu beyit M'de yer almamaktadır.¹³² 93/8a Hâ-yı meded şem'-i rahm söndi deyü tenhâda: Bir ser ü şem'-i ruhum söndi deyü dünyâda M.

93/8b Ne yazık geldi: Yanarak geldi M.

¹³³ 93/9b çalatçı-zâde: Kalaycızâde M.

[26b]

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

11

Ölmeden taht-ı revāna gire mi āmāde

Meşğal-i 'aşk-ile yakdı beni **hekkām**-zāde¹³⁴**Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)**

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

12

Saña bin hevn eyledim rev gerek tenhāda

Pek dakīk işler ider 'āşıka **Uncı**-zāde¹³⁵94¹³⁶**VELEHU ZĀDEGĀN****Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)**

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

1

Dilerse girmek eger kaçır-ı behişt ābāde

Göñül sarāyını yapsun **keresteci**-zāde**Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)**

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

2

Bize va'd itmişken ğayra olur āmāde

Daldan dala kondı şimdi **ebābıl**-zāde¹³⁷**Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)**

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

3

Me'ārını nākıs göricek kadar behāde

Eksikleye tartıldı yazar **vezneci**-zāde¹³⁸¹³⁴ 93/11 Bu beyit M'de yer almamaktadır.¹³⁵ 93/12a Saña bin hevn eyledim rev gerek tenhāda: Âsyâb-ı elemi bâhre idüp üftāde M.¹³⁶ Calp - Kılıç, "Ebyât-ı Zâdegân (İnceleme-Metin)".¹³⁷ 94/2b Daldan dala kondı şimdi ebābıl-zāde: Şimdi daldan dala konar şu Ebābılzāde M.¹³⁸ 94/3a Me'ārını: Mi'yârını M.

94/3b Eksikleye: İskilike M.

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

4

Olur la'l-i bezini şem iden ser-âzâde

Şadāya ḥasrete keskin devādır **sirkeci**-zāde¹³⁹**Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)**

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

5

Yokdur nānı itmek yemiş iken o tade

Bizi etmek diler-imiş yine gör **fužileci**-zāde¹⁴⁰**Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)**

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

6

Lebiñ öp bu neki itme iptidāde

Girse destine **filcāncı**-zāde¹⁴¹

[27a]

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

7

Erimiş yağ gibi dil-i aşkınla āmāde

Bizi cevır eyle ḥāzırdı hele **yağcı**-zāde¹⁴²**Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)**

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

8

Ḥayme-i vaşlını ağıyāra idüp āmāde

Bizi açıkda koydı āh **çadırcı**-zāde¹⁴³**Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)**

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

9

Tīg bir kef geliyor bize olalım ābāde

Kılıcın bizde değer var ise **seyfi**-zāde¹⁴⁴¹³⁹ 94/4 Bu beyit M'de yer almamaktadır.¹⁴⁰ 94/5 Bu beyit M'de yer almamaktadır.¹⁴¹ 94/6a Lebiñ öp bu neki itme: Lebin öp bönlük etme iptidâda M.¹⁴² 94/7 Bu beyit M'de yer almamaktadır.¹⁴³ 94/8 Bu beyit M'de yer almamaktadır.¹⁴⁴ 94/9 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

10

Ğayrı la'l-i lebini bize virirseñ bāde

Katı inşāf mürüvvet **ğurbetçi**-zāde¹⁴⁵

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

11

Nice ol gül bedene olmayalım dil-dāde

Vāqı' virürsem oldı **qaranfilci**-zāde¹⁴⁶

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

12

Tef-i ğam-ı hicr-ile idüp dil-dāde

Ugramaz dā'ire-i vuşlata **çengi**-zāde¹⁴⁷

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

13

Ṭolusun içmege 'uşşāk bütün āmāde

Başdı hūbānı güzellikde **kabakçı**-zāde¹⁴⁸

95¹⁴⁹

VELEHU ZĀDEGĀN**Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)**

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

1

Yükledüp bār-ı ğamın hep bu dil-i nāşāde

Bizi eşek yerine koydu **semerci**-zāde¹⁵⁰

[27b]

¹⁴⁵ 94/10 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁴⁶ 94/11 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁴⁷ 94/12 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁴⁸ 94/13 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁴⁹ Calp - Kılıç, "Ebyât-ı Zâdegân (İnceleme-Metin)".

¹⁵⁰ 95/1 bu beyit ile M'de farklılık yok

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

2

Atılır ok gibi yâbâne olan üftâde

Taş diker seni çeken sîneye **okçı**-zâde

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

3

Münkesirken dilimiz şîşesi bu esnâda

Yapdı dōst kerem-ile anı **çaycı/çamcı**-zâde¹⁵¹

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

4

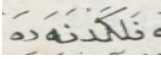
Kendi қоç başına қurbân olân 'âşıkларını

Tîğ-i ҳacer ile zic eyledi **қаşаб**-zâde¹⁵²

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

5

Ayıtdı dil-i ser-geşte [felekden de] ziyâde

Döndürdi beni kendüye âhîr **dede**-zâde¹⁵³

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

6

Keşte-i 'aşkı olur hep urılan üftâde

Kırdı tağun қadar ҳalkı **mübârek**-zâde¹⁵⁴

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

7

Beni leb-i beste-i nâzı iken idüp âmâde

Şimdi güller gibi açıldı **çiçekçi**-zâde¹⁵⁵

¹⁵¹ 95/3 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁵² 95/4 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁵³ 95/5 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁵⁴ 95/6 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁵⁵ 95/7 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

8

Hâşma ağyâr-ile da'vâmızı faşl itmek-içün

Beni ahdar eyledi **çavuş-zâde**¹⁵⁶**Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)**

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

9

Var hâlini 'arz eyle kim kayd eyleye şâyed

Ser-defter-i 'uşşâkına **rûznâmecî-zâde**¹⁵⁷

[28a]

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

10

Dahı nev-reste iken itmişdi üftâde

Şimdi dōst/dest-i 'ademe şaldı **hammāmcî-zâde**¹⁵⁸**Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)**

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

11

Vuşlata naqd velî eyleyeli âmâde

Kır/ıkodı bir sal ile 'uşşâkın **'abacı-zâde**¹⁵⁹**Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)**

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

12

Zeyd-i 'ömrü oldı henüz 'aşkı ile üftâde

Virdi fetvāya muhabbet yine müftî-zâde¹⁶⁰¹⁵⁶ 95/8b Beni ahdar: ihzâr-ı huzur M.¹⁵⁷ 95/9 Bu beyit M'de yer almamaktadır.¹⁵⁸ 95/10 Bu beyit M'de yer almamaktadır.¹⁵⁹ 95/11 Bu beyit M'de yer almamaktadır.¹⁶⁰ 95/12 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

96¹⁶¹

VELEHU ZÂDEGÂN

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

1

Kenevir almak için şevke varup âzâde

Vuşlatıñ itdi muhayyer bize **şuci**-zâde¹⁶²

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

2

Kaldurur beste dükkân-ı emelim âmâde

Açmadı kâfildür vuşlatı **çilingir**-zâde¹⁶³

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

3

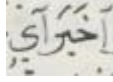
Oturup kâzî gibi mahkeme-i şofrâda

'Aşkla hüküm ider 'uşşâkına **nâ'ib**-zâde¹⁶⁴

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

4

Diler âharı [ahberâ-yı] cefâyı nazara âmâdeBu vaşlını koğuşmaz bize **'attâr**-zâde¹⁶⁵

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

5

Kanlar ağlatmış iken 'aşıkına tenhâda

Bir tırâşına rızâ virmedi **berber**-zâde¹⁶⁶

[28b]

¹⁶¹ Calp - Kılıç, "Ebyât-ı Zâdegân (İnceleme-Metin)".¹⁶² 96/1 Bu beyit M'de yer almamaktadır.¹⁶³ 96/2 Bu beyit M'de yer almamaktadır.¹⁶⁴ 96/3 Bu beyit M'de yer almamaktadır.¹⁶⁵ 96/4 Bu beyit M'de yer almamaktadır.¹⁶⁶ 96/5 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

6

Tār-ı gīsūsına bend oldu dil-i üftāde

Mazhar-ı 'aşk cünün itdi beni şeyh-zāde¹⁶⁷

97¹⁶⁸

BEYİT

Mef'ülü/Fā'ilâtü/Mefā'ilü/Fā'ilün

_ _ . / _ . _ . / . _ _ . / _ . _

1

Gördüm kapuya çıkmış o kul-oğlu āfeti

Şandım felek kapuya götürdi kıyāmeti

98¹⁶⁹

BEYİT

Mef'ülü/Fā'ilâtü/Mefā'ilü/Fā'ilün

_ _ . / _ . _ . / . _ _ . / _ . _

1

Dil-dāne söyle şu gibi her yana aķmasun

Gözyaşı gibi 'āşıkı gözden bırakmasun

99¹⁷⁰

BEYİT

1

Āteş-i 'aşkın baña germiyyeti oldu mizāc

Ĥasta-i derd u firākım ile vaşlma eyle 'ilāc

¹⁶⁷ 96/6 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁶⁸ 97/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁶⁹ 98/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁷⁰ 99/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

100¹⁷¹

BEYİT

Mef'ûlü/Mefâîlü/Mefâîlü/Feûlün

__ ./ . __ ./ . __ ./ . __

- 1 Mestâne bakışlarla güzel 'aqlımı aldı
Ol gözleri âhû beni ferdâlara şaldı

101¹⁷²

BEYİT

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

. __ _ / . __ _ / . __ _ / . __ _

- 1 Nezâketle övünürken buse almak zarâfetdir
Eger bayrâma kalursa ne-ḥâcet eski 'âdetdir

[29a]

102¹⁷³

BEYİT

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

. __ _ / . __ _ / . __ _ / . __ _

- 1 Görenler çihre-i zerdım didiler saña n'olmuşdur
Meger kim bir gül-i ra'nâ gamından beñzi şolmuşdur

103¹⁷⁴

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 Cânını terk itmeyen cânâne olmaz âşinâ

¹⁷¹ 100/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁷² 101/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁷³ 102/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir

¹⁷⁴ Zehra Pezük, “Üsküplü İshâk Çelebi Dîvanı'nın Tahlili” (Ordu: Ordu Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2015), 154.

103/1 “aşına” redifli şiir 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada gazelin matla beyiti yer almaktadır.

Yanmayınca şem‘-ile pervâne olmaz âşinā

104¹⁷⁵

BEYİT

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

- 1 Günāhım bildim efendim n’olā şefkat-i recāsından
Benim devletlü sultānım haṭā benden ‘aṭā senden

105¹⁷⁶

BEYİT

Mefā‘ilün/Mefā‘ilün/Mefā‘ilün/Mefā‘ilün

. _ . _ / . _ . _ / . _ . _ / . _ . _

- 1 Cihānda vaşl-ı yād-ile şādān olmadım gitdim
Dilā ‘ömrüm ğamla geçdi ḥandān olmadım gitdim

106¹⁷⁷

BEYİT

Mefā‘ilün/Mefā‘ilün/Mefā‘ilün/Mefā‘ilün

. _ . _ / . _ . _ / . _ . _ / . _ . _

- 1 Eli baĝlu kıl ancak şanma dergāhında ben şeydā
El el üstündedür ‘arşa çıkınca ey melek-sīmā

¹⁷⁵ 104/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁷⁶ Ömer Arslan, “*Ubeydî Divânı /Metin ve İnceleme*. (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2013).

105/1a Cihānda vaşl-ı yād-ile şādān olmadım gitdim: Cihān bāĝında sen aĝyārdan ayrılmađuñ gitdi D.

105/b Dilā ‘ömrüm ğamla geçdi ḥandān olmadım gitdim: Dirîĝâ iy yüzi gül hārdan ayrılmađuñ gitdi D.

¹⁷⁷ 106/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

107¹⁷⁸

BEYİT

Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _

1

Mest olub itmiş girībānın güşāde tā-be-nāf
Vaḳtidir ol māh ile isterseñ olmak sīne-şaf

[29b]

108¹⁷⁹

BEYİT

Mef‘ülü/Mefā‘ilü/Mefā‘ilü/Fe‘ülün

_ _ . / . _ _ . / . _ _ . / . _ _

1

Ruḥşat bulunur dāmen[-i cānān] ele girmez
Cānān bulunur güşe-i imkān ele girmez

109¹⁸⁰

BEYİT

Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _

1

Pāy-ı çeşmim ile dār-ı tarīḳ-i intizār
Olmada ser-çeşme-i ‘ayn-i heves gevher-nisār

110¹⁸¹

BEYİT

Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _

¹⁷⁸ 107/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁷⁹ Mustafa Aslan, *Haşmet Divanı: Hayatı-edebi kişiliği-eserleri ve divanın tenkidli metni* (Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1995)

108/ 1 Köşeli parantez içindeki kısım, HD’den yararlanarak tamamlanmıştır.

¹⁸⁰ 109/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁸¹ 110/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir

- 1 Dā'imā ey selvi-ḳad çünkim cefâdır hū saña
Var yûri sağ olasın şimden girü yâ hū saña

111¹⁸²

BEYÎT

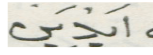
Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

-. _ _ / -. _ _ / -. _ _ / -. _ _

- 1 Yâri ayırmaḳ diler benden münâfıklar meded
Almaḳ ister cânımı tenden münâfıklar meded

112¹⁸³

BEYÎT

- 1 Geldi bu ḥaṭṭ-ı taḥrîr diñle [aydeyen] taḳrîr
Budur evvel-i ta'bîr tedbîri bozar taḳdîr

113¹⁸⁴

BEYÎT

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

- 1 Nesîm-i nevbahâr gibi geçdi nâz-ilen dilber
Açıldı sînemin bâğında yer yer kırmızı güller

[30a]

¹⁸² 111/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁸³ 112/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁸⁴ 113/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

114¹⁸⁵

BEYİT

Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _

- 1 Hâce mālā meyl ider kendüye yār olur şanur
 Ġālibā dünyāyı miskīn bir qarār qalır şanur

115¹⁸⁶

BEYİT

Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _

- 1 Yāre mā'il olucaq mihr [ü] muḥabbet az olur
 Ānıñ-içündür niyāz ehline dā'im nāz olur

116¹⁸⁷

BEYİT

Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _

- 1 Tıġ-i gamzeñ sīneme urdı dürlü yaralar
 Yaralar qan ağlayup her dem saña yalvaralar

117¹⁸⁸

BEYİT

Mefā'ilün/Mefā'ilün/Fe'ülün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _

1. Cihānda ādem olan bī-ġam olmaz
 Anıñ-çün bī-ġam olan ādem olmaz

¹⁸⁵ 114/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁸⁶ 115/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

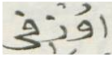
¹⁸⁷ 116/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁸⁸ Ali Nihad Tarlan. *Türk Edebiyat Dizisi "Necati Beg Divanı"* (İstanbul: M.E. B. Yayınları, 1997), 280.
 117/1 Mecmuada yer alan bu beyit, Necati'nin 7 beyitten oluşan gazelinin matla beyitidir.

118¹⁸⁹

BEYİT

1

Yakmayınca âteş pür-zür-i şem‘Olamaz dīde-i şeb nūr-i şem‘119¹⁹⁰

BEYİT

Fe‘ilātün (Fā‘ilātün)/Fe‘ilātün/Fe‘ilātün/Fe‘ilün

.. _ _ (_ . _ _) / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _

1

Āteş-i ‘aşkıımı teskīn idemez baħr-i muħīt

Mācerāmız bizim ey dil daħı çok ba‘īd

[30b]

120¹⁹¹

BEYİT

Müstef‘ilātün/Müstef‘ilātün/Müstef‘ilātün

_ _ . _ _ / _ _ . _ _ / _ _ . _ _

1

Emsem lebini kāküli deger dāne şarılsam

Şeb-tā-be-seħer ol büte mestāne şarılsam

121¹⁹²

BEYİT

Fe‘ilātün (Fā‘ilātün)/Fe‘ilātün/Fe‘ilātün/Fe‘ilün(Fā‘lün)

.. _ _ (_ . _ _) / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ (_ _)

1

Nice kāfir nice sāħir nice cādū gördüm

Şanma çeşmiñ gibi bir merde bed-ħū gördüm

¹⁸⁹ 118/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.¹⁹⁰ 119/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.¹⁹¹ 120/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.¹⁹² 121/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

122¹⁹³

BEYİT

Fe‘ilātün (Fā‘ilātün)/Fe‘ilātün/Fe‘ilātün/Fe‘ilün(Fā‘lün)

.. _ _ (_ . _ _) / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ (_ _)

- 1 Çarh bir gün yıkılır nâle-i vâ-fiğânımdan
Yeryüzi seyle varur dîde-i giryânımdan
Eyzan

123¹⁹⁴

GAZEL

Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _

- 1 Dünyâda dōst bulunmaz kendine insân **aķçesiz**¹⁹⁵
İnsânlık eylemez insâna bir cân **aķçesiz**
- 2 Tâlib olsañ bir şey’e kim ihtiyâcın yog-iken
Vüzerâlar bile virmez saña fermân **aķçesiz**
- 3 Öyle buldum bu cihânı öldüğün vakit bile
Rûhun için okumazlar saña Kurân **aķçesiz**
- [31a]
- 4 Ey lisânı kimseye hâlim dime şudur benim
Her ne istersem virir ol Ğaniy [ü] Sübhân **aķçesiz**
- 5 Ne pehlû ol kişi kim Hudâya hamd ide
Giçine şultâna gibi dünyâda her an **aķçesiz**
Eyzan

¹⁹³ 122/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁹⁴ 123/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁹⁵ “Dünyâda” kelimesi “dünyede” şeklinde okunursa vezin düzelir.

124¹⁹⁶

SEMĀ'Ī

Mefā'ılün/Mefā'ılün/Mefā'ılün/Mefā'ılün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

- 1 Bi-ḥamdi'llāh selām aldım bugün cānānıñ ağızından
Şanasın dürlüler saçmış lebi mercānıñ ağızından
- 2 Yürek 'aşk-ı ḥarāretle yandı meş'al gibi her şeb
Görenler zan ider āteş çıkar külhānıñ ağızından
- 3 'Adūlarla yārimi gördim elimden almak isterler
Ne mümkündür şikār almak köpek aşılanıñ ağızından
- 4 Beni öldürmek istermiş sinemli nāzlı dōstum
Yazıldı katlime fermān bugün cānānıñ ağızından
- 5 Ba'zī ba'zī aḥmaqlar diline geleni söyler
Hiç çıkar mı kem kelāmlar kāmıl insānıñ ağızından
Eyzan

[31b]

125¹⁹⁷

TÜRKİ

I

Nedir bilmem gönül cevelān eyledi
Dillerimiz bülbül oldu söyledi
Gözlerimiz kanlı yaşlar ağladı
Hālim kimse bilmez **andan ağlarım**

¹⁹⁶ 124/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁹⁷ 125/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

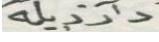
II

Ayaklarım [kürek] oldu yollara
 Sevdigim destân oldu dillere
 Ben ġarīb düşdüm ġurbet ellere
 Hâlim perîşândır **andan aġlarım**

III

Şılamdan ayrıldım birkaç zamândır
 Çünkü ġurbet elde hâlim yamândır
 Bize lâzım olan ancak îmândır
 Anıñ şükryn bildim **andan aġlarım**

IV

‘Āşıkîñ dir başına geldim
 Eşim gitdi yalnız kaldım
 Ayrılık oduna daġı yandım
 Şadık yâr bulmadım **andan aġlarım**
Eyżan

126¹⁹⁸

‘ĀŞIK ‘ÖMER

Fâ ‘ilâtün/Fâ ‘ilâtün/Fâ ‘ilâtün/Fâ ‘ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

I

Yâ ilahî sen bizi insâna muhtâc eyleme
 Olur olmaz mazlûmı tâlibe muhtâc eyleme

¹⁹⁸ Yıldız Çetin - Kıymaz, Mustafa Said, “Tokat’ta Bulunan Bir Cönkte Geçen Âşık Ömer’in Şiirleri Üzerine”, DergiPark (4 Mayıs 2024).

126/I-1 bizi: beni C

I-2 mazlûmı tâlibe: nâ-halef C.

I-4 Cânsız koyup bizi nâdâna: Çaresiz koyup beni düşmâna C.

126/II-1 ulu : ‘izz ü C.

II-2 Etdigim nâmerd elinde devleti mâlı melal: İstemem nâ-merd elinden devlet-i mâl u menâl C.

II-4 Bâb-ı lûtfundan kalan bu câna muhtâc eyleme: Yalnız dosta deġil düşmâna muhtâc eyleme C.

126/III-1 Kıl ‘inâyet sen bize: Yâ İlâhî kıl ‘inâye C.

III-2 Cennet-i tûbâ hem ‘arş u [hufzam] ‘aşkına: Cennet-i Tûbâ vü hem ‘arş-ı mu’azzam ‘aşkına C.

III-4 Düşmânım degil daġı yârâna muhtâc eyleme: Kendi lûtfundan kerem kıl câna muhtâc eyleme C.

126/IV-1 hâcîsisin: sâhibisin C.

IV-3 saña: dâ’imâ C.

IV-4 Bu –C.

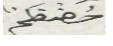
Ol ḥabīb-i fahr-i ‘ālem Muṣṭafānīn ‘aşkına
Cānsız koyup bizi nādāna muḥtāc eyleme

[32a]

II

Cümleniñ ma‘būdı sensin sendendir ulu kemāl
Etdigim nāmerd elinde devleti mālı melāl
Kendi luṭfından kerem kıl ey keremi zū’l-celāl
Bāb-ı luṭfundan kalan bu cāna muḥtāc eyleme

III

Kıl ‘ināyet sen bize Ḥazret-i Ādem ‘aşkına
Cennet-i tūbā hem ‘arş u [ḥufzam] ‘aşkına
Ravza-i zemzem daḥı beyt-i mükerrem ‘aşkına
Düşmānım degil daḥı yārāna muḥtāc eyleme

IV

Biñ bir ismiñ hācīsisin şübhemiz yokdur saña
İns-ile cīn kurd-ıla kuş cümlesi kuldur saña
Gice gündüz ağlayup budur niyāzım saña
Bu ‘Ömeri dertli idüp dermāne muḥtāc eyleme
Eyzan

127¹⁹⁹

[BERCESTE BEYİT]

Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilün

— . — — / — . — — / — . — — / — . —

1

Dilberiñ ḥüsni var-ise ‘aşığın ilāhı var
Bugün bunla cevır iderseñ yarın Ḥaḳ dīvānı var

¹⁹⁹ 127/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

128²⁰⁰

[BERCESTE BEYİT]

Fe‘ilātün(Fā‘ilātün)/Fe‘ilātün/Fe‘ilātün/Fe‘ilün

.. _ _ (_ . _ _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _

1

Āşık-ı hasta dile nüsha ‘ilac olmaz hîç

Leb-i dil-dâr durur-iken nüsha’i ez şuyın iç

[32b]

129²⁰¹

[MU‘AMMÂ]

Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1

Üç ‘ayın-la bir elif gelür dile

‘Ārif kişi odur ki ânı bile

2

Üç ‘ayın-la bir elif bulduk fikir

‘Alî ‘Ömer ‘Osmân Ebûbekir

130²⁰²

[LÜGAZ]

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün / Müstef‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ _ . _

1

Hak Te‘âlâ cün yaratmış beş yemiş

Beşi dağı birbirini hîç görmemiş

2

İkisine göre doğar hem yazı kış

Üçü dağı gün yüzini hem görmemiş

Eyzan

²⁰⁰ 128/ Şiirin şairi tespit edilememiştir.²⁰¹ 129/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.²⁰² 130/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir

131²⁰³

- 1 Göñül bir âfet-i devrânıñ müptelâsıdır
Herkesin çekdiyi kendi götün belâsıdır
Eyzan

132²⁰⁴

Mefā‘ılün/Mefā‘ılün/Mefā‘ılün/Mefā‘ılün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

- 1 Ne kadar karnım aç olsa toyar bir iki lokmadan
Velâkin gözlerim toymaz güzel yüzine bakmadan
Eyzan

[33a]

133²⁰⁵**MÜFRED**

Mefā‘ılün/Mefā‘ılün/Mefā‘ılün/Mefā‘ılün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

- 1 Dayanup hüsne şâhım şaķın ağlatma ‘aşıķı
Kıalır şanma benim ‘ömrüm bu güzellik saña bākī

134²⁰⁶**MÜFRED**

Mefā‘ılün/Mefā‘ılün/Mefā‘ılün/Mefā‘ılün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

- 1 Bu nâz-ı şîveden hergiz ferâğat yok mı sultânım
Kıuluna zerrece ‘ayn-ı ‘inâyet yok mı sultânı

²⁰³ 131/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²⁰⁴ 132/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²⁰⁵ 133/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²⁰⁶ 134/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

135²⁰⁷

MÜFRED

Fā'ilātün/ Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1

Ol raķīb çün öpermiş dilberin zībāsını

Bu müşkildir kim hınzır yir mīveniñ a'lāsını

136²⁰⁸

MÜFRED

Fā'ilātün/ Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1

Hāk-i pāyın virmezem dünyāya sulţānım seniñ

Hātırın hōş tut efendim sen benimsiñ ben seniñ

137²⁰⁹

MÜFRED

Fā'ilātün/ Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1

Dilberiñ hūsni var ise 'āşıkıñ ilāhı var

Bu dünyāda cevır iderse yarın Hāk dergāhı var

138²¹⁰

MÜFRED

Fā'ilātün/ Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1

Bu ne fırķat bu ne hāsret bu ne 'acebdür baña

Çün cüdā düşdüm nigārımdan yazıķdır baña

²⁰⁷ 135/ Bu şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.²⁰⁸ 136/ Bu şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.²⁰⁹ 137/ Bu şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.²¹⁰ 138/ Bu şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

139²¹¹

MÜFRED

Fā'ilātün/ Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1

Ben bu 'aşka şabr idemem yana yana söylerim
Sevdiğim benden cüdâdır zârı zârı inlerim

[33b]

140²¹²

MÜFRED

Fā'ilātün/ Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1

Hayli demdir görmedim ben yârîmi fırkatdeyim
Ol beni şanur şafâda ben gam-ı miḥnetdeyim

141²¹³

MÜFRED

Fā'ilātün/ Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1

Cânımı cânân ister ise ne minnet cânıma
Cân nedir kim ânı kurbân itmesem cânânıma

142²¹⁴

MÜFRED

Fā'ilātün/ Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1.

Sevdiğim kâr itdi cevri ben fakîrin cânına

²¹¹ 139/ Bu şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²¹² 140/ Bu şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²¹³ 141/Fuzulî'nin Türkçe divanında bu beyit yer almamaktadır. Ali Nihad Tarlan, *Fuzuli Divanı ve Şerhi* (Ankara: Akçağ Yayınları, 2009).

141/ Fuzulî'ye ait berceste beyit olarak geçmektedir. X, Twitter, "Berceste Beyitler" Erişim 9 Aralık 2024.

²¹⁴ 142/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

Bu cihānda kimseniñ itdiği qalmaz yanına

143²¹⁵

MÜFRED

Fā‘ilātün/ Fā‘ilātün / Fā‘ilātün / Fā‘ilün

— . — — / — . — — / — . — — / — . —

1

Efendim h̄ör bakma haqīkat yār olana

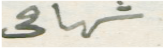
Merhamet lāzımdır derde giriftār olana

Eyzan

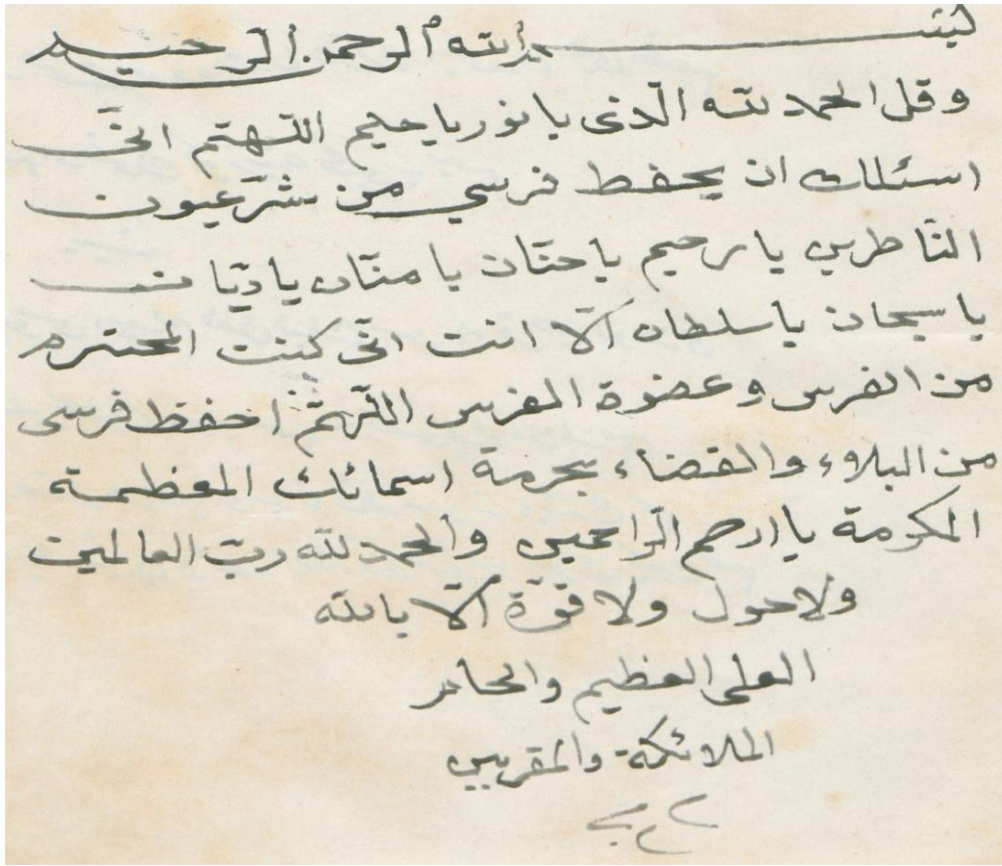
İşbu biñ iki yüz yetmiş yedi senesi mäh-ı Zilhicce-i şerīfiñ ğurresinde taḥrīr olunup tekemmül olmuşdur. [10 Haziran 1861]

[34a]

144

Hāzret-i ‘Alī keremu’llāhu vecheh ve raḍiyallāhu te‘ālā ‘anh Dilde velīsin ḥemā’ilde münyetü’l-‘ābidīn nām mübārek kitābda meşṭūrdır:

²¹⁵ 143/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir

[34b]

145²¹⁶BEYİT [NAZM]²¹⁷

Fā'ilātün/ Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

-.-.-/-.-.-/-.-.-/-.-.-

1. Nice bir şabr ideyim şabr ile Eyyüb miyem
Nice bir gözyaşı dökem hicr ile Ya'küb miyem
2. Anarşam senden düşe terk etmedi beni gamım
Bilmem o gamın gözine maḥbūb miyem

²¹⁶ 145/ Bu şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²¹⁷ 145/ Mecmuada başlığa "beyit" yazılmışsa da şiirin nazım şekli "nazm"dır.

146²¹⁸BEYİT²¹⁹

Fe‘ilātün (Fā‘ilātün)/ Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün (Fā‘lün)

.. _ _ (_ . _ _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

1. Būs iden la‘l-i lebin söyle feraḥ bulmaz mı
 Şimdicek öpsem uşûl-ile olmaz mı
 Ben izinsiz şarılup nâfile söz işidemem
 Lâkin öyle kavî va‘d ile dönüp boş gidemem

²¹⁸ İsmail Avcı, “Enderunlu Vâsıf Divan’ında Mizah”, *DergiPark* (Erişim 4 Mart 2024).

146/ Enderunlu Vâsıf’a ait 5 bentten oluşan murabba, mecmuda 1 bentle yer almaktadır. İsmail Avcı’nın makalesinde murabba şu şekildedir:

Ben izinsiz sarılıp nâfile söz işidemem
 Lâkin öyle kuru va‘d ile dönüp boş gidemem
 Böyle bir bûseye ben ‘îde kadar sabr edemem
 Şimdicek öpsem usûliyle ‘aceb olmaz mı

²¹⁹ Mecmuada başlığa “beyit” yazılmışsa da şiirin nazım şekli “**murabba**”dır.

4. SONUÇ

Mecmuaların sistematik tasnifi göz önünde bulundurularak, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi “Nekty 05755” numarada kayıtlı şiir mecmuasının incelemesi ve dökümü yapılmıştır. Türkü, şarkı ve beyitlerin ağırlıkta olduğu mecmuanın tasnif çalışması yapılarak daha sonra yapılacak çalışmalara öncülük etmesi amaçlanmıştır. Ayrıca mecmuada yer alan ancak herhangi bir çalışmada yer almayan şiirler, klasik edebiyat sahası ve diğer ilmî sahada çalışma yapacakların istifadesine sunulmuştur.

Çalışma, şiir mecmuası şeklinde olmakla birlikte şahsî defter niteliği de taşımaktadır. 33 varaktan oluşan mecmuanın kim tarafından yazıldığı/derlendiği tespit edilememiştir. Mecmuanın istinsah tarihi h. 1277 (m. 1861)’dir.

Mecmua, 11-18. yüzyıl şairlerine ait şiirlerin derlendiği bir mecmuadır. Mecmuada şiirleri tespit edilen şair sayısı 24’tür. Bunlar: Baba Tâhir, Hoca Ahmed Yesevi, Tâcîzâde Câfer Çelebi, Necâtî Bey, Basîrî, Azîz Mahmûd Hüdâyî, Kemalpaşazâde, Üsküplü İshâk Çelebi, Fuzûlî, Vecdî, Bâkî, Ubeydî, Emîrî, Gevherî, Rüşdî, Levnî, Âşık Ömer, Kayıkçı Kul Mustafa, Süleyman Nahîfî, Hâce-zâde, Kalbi Çelebi, Buhûrîzâde Mustafa Efendi (İtrî), Enderunlu Vâsîf ve Nâ’îlî’dir. Şairlerden 9’u 16. yüzyıl, 9’u 17. yüzyıl, 2’si 15. yüzyıl, 1’er tane 11. yüzyıl, 12. yüzyıl ve 19. yüzyıl şairidir. Mecmuada bu şairlerden Gevherî’nin 3 şiiri varken diğer şairlerin 1’er şiiri vardır.

Mecmuada beyit (61), beyan (7) ve müfredlerle (11) birlikte sonra en çok türkû (17) nazım biçimi yer almaktadır. Bunlardan başka 7 semâî, 3 şarkı, 3 dörtlük, 3 mani, 5 gazel, 2 ilahi, 4 kıt’a, 1 murabba, 1 nazm, 1 muamma ve 1 lügaz yer almaktadır. Mecmuada “Zâdegan” redifli çok sayıda kaside nazım biçimi ile yazılmış beyit de mevcuttur. Yine mecmuada aşk macunu isimli bir reçete, dualar, kafiyeli bir şekilde yazılmış tekerlemeler; faydalı bilgileri muhtevi notlar yer almaktadır.

Aruz kalıpları incelendiğinde, farklı aruz kalıbının kullanıldığı görülmüştür. Bunlardan en çok remel bahrinin Fâ’ilâtün/Fâ’ilâtün/Fâ’ilâtün/Fâ’ilün (40) ve hecez bahrinin Mefâ’ilün/Mefâ’ilün/Mefâ’ilün/Mefâ’ilün (24) kalıpları kullanılmıştır. Ayrıca mecmuada hece ölçüsü ile yazılan şiirler de vardır. En çok 8’li ve 11’li hece ölçüsünün kullanıldığı görülmüştür.

Mecmuada semai, şarkı ve türkû formlarındaki nazım şekillerinden bazılarının bestelendiği tespit edilmiştir. Mecmuada özellikle şairlerin divanlarında yer almayan birçok şarkı ve türkû formunda yazılmış şiirin yer alması, çalışmanın önemini arttırmıştır.

Mürettip vasat altı bir tahsile sahip olması hasebiyle hemen her satırda imla hatası yapmıştır. Bu hatalı imlalar, tarafımızdan olması gerektiği şekilde Latinize edilmiştir. Bu sayede henüz herhangi bir çalışmada yer almayan birçok şiir, bu sahada çalışacak olan araştırmacılar için kolaylık sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Akçay, Gülçiçek. *Hisarcıklızâde Mes'ûd Mecmû'a-i Eş'âr (İnceleme-Metin)*. PDF: Paradigma Akademi, 2020. <https://www.paradigmaakademi yayinlari.com/wp-content/uploads/2020/03/hisarciklizade-mesud-mecmua-i-esar.pdf>
- Aksoy, Hasan. “Kıta”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 26 Temmuz 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/kita--edebiyat>
- Aksoy, Ömer Asım. *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. PDF: İnkılap Kitapevi Yayınları, 1995. <http://www.vahdetnafizaksu.net/aksy.pdf>
- Akün, Ö. Faruk. *Divan Edebiyatı*. DİA Yayınları, 1994.
- Albayrak, Nurettin. “Semâî”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 2 Ağustos 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/semai--edebiyat>
- Arslan, Ömer. *Ubeydî Dîvânı (Metin ve İnceleme)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Aslan, Mustafa. *Haşmet Divanı: Hayatı-edebi kişiliği-eserleri ve divanın tenkidli metni*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1995.
- Avcı, İsmail. “Enderunlu Vâsıf Divan’ında Mizah”. *DergiPark*. Erişim 4 Mart 2024. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/283962>
- Aynur, Hatice vd. *Mecmûa Tasnifine Dair, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, İstanbul: Turkuaz Yayınları, 2012.
- Aypay, A. İrfan. *Nahîfî Süleyman Efendi (Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divanı'nın Tenkitli Metni)*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Doktora Tezi, 1992.
- Bakırcıoğlu, N. Ziya. *Şah Beyitler*. İstanbul: Ötüken Yayınları, 2004.
- Bursalı Mehmet Tahir Bey, Osmanlı Müellifleri. 2. Cilt. İstanbul: Meral Yayınevi, 1972.
- Calp, Merali - Kılıç, Müzahir. “Ebyât-ı Zâdegân (İnceleme-Metin)”. *DergiPark*. (Erişim 1 Haziran 2024). <https://doi.org/10.51592/kulliyat.1062859>
- Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*. Ankara: Aydın Kitabevi, 2006.
- Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Doğu Yayınevi, 1960.
- DİB, Diyanet Yayınları. Azîz Mahmûd Hüdâyî (2016). <https://yayin.diyanet.gov.tr/e-kitap/az%C3%AEz-mahmud-hud%C3%A2y%C3%AE-/profdr-h-kamil-yilmaz/kultur-sanat-edebiyat/448>
- Dilçin, Cem. *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2009.
- Doğan, Ahmet. *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1995.
- Elçin, Şükrü. *Gevherî Divânı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 1998.
- Elçin, Şükrü. *Halk Edebiyatı Araştırmaları 1*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1997.

- el-Okyanûsu'l-Basît fî Tercemeti'l-Kâmûsi'l-Muhît*. (Erişim 15 Temmuz 2023).
<https://www.fikriyat.com/ekitap/detay/kamusul-muhit-tercumesi-4cilt/3297>
- Ergun, Sadettin Nüzhet. *Halk Edebiyatı Antolojisi*. PDF: İstanbul Devlet Basımevi, 1938.
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/ca/Halk_Edebiyat%C4%B1_Antolojisi.pdf
- Esen, Abdullah. *On Sekizinci Yüzyılda Derlenmiş Karışık Bir Mecmua (İnceleme, Transkripsiyon ve Karşılaştırmalı Metin)*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Gaste Arşivi, “Halk türkülerimiz 17. ve 18 inci asırlardan” (27 Mart 1933), 5.
<https://www.gastearsiivi.com/gazete/cumhuriyet/1933-03-27/5>
- Gürbüz, Mehmet. “*Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi*” Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı. Hatice Aynur vd. Mecmûa Tasnifine Dair, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, İstanbul: Turkuaz Yayınları, 2012.
- Hatice Aynur vd. *Mecmûa Tasnifine Dair, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*. İstanbul: Turkuaz Yayınları, 2012.
- Horata, Osman. *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları, 2011.
- Horata, Osman. *Esrar Dede Divan*. PDF: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2019.
<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ibn-kemal>
- İpekten, Haluk. *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2003.
- Karasoy, Yakup vd. “Gevherî Divanı’na Katkılar”. *DergiPark*. Erişim 31 Temmuz 2024.
<https://doi.org/10.21563/sutad.359448>
- Kartal, Ahmet. “*Bâsîrî ve Türkçe Şirleri*”, *DergiPark*. Erişim 20 Haziran 2024.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/73341>
- Kaymaz, Zeki. “Divânı Hikmet’te Atasözleri ve Kullanılış Özellikleri”. *DergiPark*. 4 Mayıs 2024. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2371213>
- Kirenci, Mustafa. Sezai Karakoç’un Sevdiği Şiirler, Uyarlamaları (1990-2010). *TDK*. 3 Şubat 2024.
file:///C:/Users/Asus/Desktop/Yeni%20klas%C3%B6r/44.%20%C5%9Fiiir%20kaynak%C3%A7a.pdf
- Koç Konuksever. Serpil. *Emirî Divanı (Metin İnceleme)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012.
- Köksal, M. Fatih. “*Şiir Mecmualarının önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi*” *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*. İstanbul: Kesit Yayınları, 2012.
- Köksal, M. Fatih. *Mecma’un- Nezair*. PDF: Kültür Bakanlığı, 2012.
- Köprülü, Mehmed Fuad. *Türk Saz Şairleri 2 Antoloji XVI-XVIII Asırlar*. PDF: Kanaat Kitapevi, 1940.
https://www.academia.edu/73435947/T%C3%9CRK_SAZ_%C5%9EA%C4%B0_RLER%C4%B

- Kut, Günay. “Mecmua”. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler*. 6/170-172. İstanbul: Dergah, 1986.
- Küçük, Sabahattin. *Bâkî Dîvânı Tenkitli Basım*. Ankara: T.D.K. Yayınları, 1994.
- Levend, Agah Sırrı. *Türk Edebiyatı Tarihi*. 1. Cilt. Ankara: TTK Yayınları, 2008.
- Mermer, Ahmet – Koç Keskin, Neslihan. *Eski Türk Edebiyatı Terimler Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2005.
- Okumuş, Sait. “Mevlânâ’nın Mesnevî’sinde Geçen Atasözleri”. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırma Merkezi*: Erişim 18 Temmuz 2024. https://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/sait_okumus_mesnevi_mevlana_atasozleri.pdf
- Paksoy, Kadir. *İmâm Gazâlî’nin Hadîşçilik Yönü ve İhyâ-u ‘Ulûmi’-d- Dîn’deki Hadîslerin Tahlili*. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1995.
- Pala, İskender. *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Kapı Yayınları, İstanbul, 2009.
- Parlatır, İsmail. *Fuzulî Türkçe Divan*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2012.
- Pezük, Zehra. *Üsküplü İshâk Çelebi Divanı’nın Tahlili*. Ordu: Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Sever, Mustafa. *Türk Halk Şiiri*. PDF: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1.Basım, 2013. <https://www.scribd.com/document/503490476/TURK-HALK-%C5%9E%C4%B0%C4%B0R%C4%B0>
- Şemsettin Sami. *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 14. Basım, 2005.
- Tarlan, A. Nihad. *Fuzuli Divanı ve Şerhi*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2009.
- Tarlan, A. Nihad. *Hayâli Divanı*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1992.
- Tarlan, A. Nihad. *Necati Beg Divanı (Türk Edebiyat Dizisi)*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1997.
- Tetik Işık, Seher. “İtrî’nin Edebiyattaki Yeri”. *DergiPark*. Erişim 15 Aralık 2023. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/143473>
- Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 10 Aralık 2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/esad-hacezade>
- Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 1 Mart 2024. <https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/yusuf-u-zuleyha-ibn-kemal>
- Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 19 Aralık 2023. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kalbi>
- Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Erişim 15 Temmuz 2023. <https://islamansiklopedisi.org.tr/mecmua>
- Uzun, Mustafa İsmet. “Şarkı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 3 Ağustos 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/sarki--musiki>
- Üngün, Sevim “Vahid Mahtûmî ve Mora Fetihnamesi”. *DergiPark*. Erişim 10 Ocak 2024). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/101650>

Yaşar, Hüseyin Hüsameddin. *Amasya Tarihi*. PDF: 7. Cilt.
<https://amasya.bel.tr/uploads/e-kitap/kitap/6-8/index.html#p=419>

Yıldız, Çetin – Kıymaz, Mustafa Said. “Tokat’ta Bulunan Bir Cönkte Âşık Ömer’in Şiirleri Üzerine”. *DergiPark*: Erişim 4 Mayıs 2024.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/877363>

X, Twitter, “Tarih Lügati” Erişim 7 Haziran 2024.
<https://x.com/tarihlugati/status/1449065468447367174>

X, Twitter, “Berceste Beyitler” Erişim 9 Aralık 2024.
<https://x.com/bercestebeytler/status/1134887191056912384>

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Ruken ÖNAL
Uyruğu : T.C.

EĞİTİM

Derece	Adı	Bitirme Yılı
Üniversite	Harran Üniversitesi	2007
Yüksek Lisans		
Doktora		

İŞ DENEYİMLERİ

Kurum	Görevi	Yıl

UZMANLIK ALANI

YABANCI DİLLER

YAYINLAR